

เรื่องเล่าคนทำงานสื่อสาธารณะ: “ไทยพีบีเอส”

ไทยพีบีเอส

ขับเคลื่อนสังคมแก้ปัญหา

ทศวรรษ

ที่ไม่เป็นธรรม

เรื่องเล่าคนทำงานสื่อสารสาธารณะ “ไทยพีบีเอส”

ไทยพีบีเอส ขับเคลื่อนสังคมแก้ปัญหา “หนี้ที่ไม่เป็นธรรม”

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

เรื่องเล่าคนทำงานสื่อสารณะ “ไทยพีบีเอส” ไทยพีบีเอส
ขับเคลื่อนสังคมแก้ปัญหา “หนี้ที่ไม่เป็นธรรม”--กรุงเทพฯ :
สำนักทรัพยากรมนุษย์ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ
สื่อสารณะแห่งประเทศไทย, 2561.

184 หน้า.-- (เรื่องเล่าคนทำงานสื่อสารณะ “ไทยพีบีเอส”)

1. สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. 2. สถานีโทรทัศน์--ไทย I. ชื่อเรื่อง.

384.5509593

ISBN 978-616-7737-28-7

เรื่องเล่าคนทำงานสื่อสารานะ: “ไทยพีบีเอส”
ไทยพีบีเอส ขับเคลื่อนสังคมแก้ปัญหา “หนี้ที่ไม่เป็นธรรม”

ISBN 978-616-7737-28-7

บรรณาธิการที่ปรึกษา

รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล | ก่อเขต จันทระเลิศลักษณ์

กองบรรณาธิการ

สุรพล ธรรมร่มดี | คณิตศ บุนยพานิช

กานดา จำปาทิพย์ | สมยศ เกียรติอร่ามกุล | ขวัญแก้ว ดงน้อย

เรียบเรียง

รัชดา ธารภาค

ออกแบบศิลปกรรม

ศิรดา สื่อไพศาล

พิมพ์ครั้งแรก พฤศจิกายน 2561

จำนวน 3,000 เล่ม

จัดทำโดย ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำนักทรัพยากรมนุษย์

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

ที่อยู่ อาคารสำนักงานใหญ่ 145 ถนนวิภาวดีรังสิต

แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทร: 0-2790-2000 | เว็บไซต์: www.thaipbs.or.th

พิมพ์ที่ บริษัท บาย มีเดีย จำกัด

211 ซ.วัฒนสุขนิเวศน์ แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

คำนำ

“หนังสือที่ไม่เป็นธรรม” คือหนึ่งในประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ของ ไทยพีบีเอส ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงวิถีคิดและวิธีการทำงานของ สื่อสาธารณะเพียงแห่งเดียวของไทย ที่มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง จากสื่อมวลชนแห่งอื่น

ในมิติด้านวิถีคิด การเลือกประเด็นความทุกข์ยากจากความ ไม่เป็นธรรมในเรื่องหนี้สินของประชาชนมานำเสนออย่างเจาะลึก เกาะ ติด และเอาจริงเอาจัง ด้วยมุ่งหวังสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นการ แก้ไขปัญหา สะท้อนถึงเจตนาธรรมและความพิเศษในการถือกำเนิด ขึ้นขององค์กรสื่อแห่งนี้ ด้วยการเป็นสื่อที่ปลอดจากอิทธิพลของกลุ่ม ทุนและการเมือง อันเป็นจุดแข็งที่ “คนไทยพีบีเอส” ตระหนักดีว่าเป็น ปัจจัยหนุนเสริมสำคัญให้ทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงตรงตาม หลักวิชาชีพสื่อมวลชนอย่างแท้จริง

ส่วนวิธีการทำงาน อาจมองได้ว่า ไทยพีบีเอสก็เหมือนกันกับ สื่อทุกแขนงที่จำเป็นต้องปรับตัวในกระแสการพัฒนาด้านเทคโนโลยี สารสนเทศที่รวดเร็วและไม่หยุดยั้ง กระนั้น ความน่าสนใจในการที่

ไทยพีบีเอสจำเป็นต้องแสวงหากลยุทธ์และแนวทางใหม่อยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่เพียงเพื่อการตอบโจทย์ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ด้วยจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์คุณประโยชน์ต่อสังคมไทยด้วยบทบาทของสื่อสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเท่าทันต่อสถานการณ์ปัญหา

การกำหนด “หนี้ไม่เป็นธรรม” ให้เป็นหนึ่งในประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม ด้วยกลยุทธ์การทำงานที่เรียกว่า On Air, Online, On Ground โดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกส่วนงานภายในไทยพีบีเอส และการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ในช่วงระยะเวลาประมาณหนึ่งปีของการดำเนินการ จึงเป็นเสมือนบททดลองในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยวิธีการที่แตกต่างจากที่ผ่านมา และจำเป็นต้องมีการถอดบทเรียน เพื่อติดตามว่า ด้วยกลยุทธ์และแนวทางการทำงานแบบใหม่ จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเป็นองค์กรสื่อสาธารณะของไทยได้สักเพียงใด

และนั่นคือจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดทำหนังสือเล่มนี้

สารบัญ

ภาค 1 มอง “หนี้” จากมุมไทยพีบีเอส	1
สภาพหนี้ไม่เป็นธรรม	2
มอง “หนี้” จากมุมไทยพีบีเอส	12
“คุณค่า” ที่อยู่เบื้องหลังการทำงาน	20
ภาค 2 รู้ “หนี้ที่ไม่เป็นธรรม”	39
“สถานีประชาชน” กับปัญหา “หนี้” ของ “ประชาชน”	43
สัญญาคุ้มภัยผิดปกติ	49
ทางตัน “สัญญาขายฝาก”	55
“หนี้ไม่เป็นธรรม” ที่เป็นข่าว	74
คนไทยพีบีเอส ระดมพลสู้หนี้	80
สารคดี “สมการหนี้ 4 ด้าน”	83
โจทย์หนี้ โจทย์ออนไลน์	103
สัญญาจรรยา “หนี้ที่ไม่เป็นธรรม”	107
ระดมภาคีแก้หนี้ที่ไม่เป็นธรรม	125

ภาค 3 สื่อเพื่อการแก้ปัญหา หน้าที่ไม่เป็นธรรม	131
คุณค่างานคือการสร้างสรรค์สังคม	132
ภาคีเครือข่ายแก้หนี้เชิงรุก	141
ก้าวต่อไปของสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง	163
ภาคผนวก	173

เรื่องเล่าคนทำงานสื่อสารารณะ “ไทยพีบีเอส”

**ไทยพีบีเอส ขับเคลื่อนสังคมแก้ปัญหา
“หนี้ที่ไม่เป็นธรรม”**

ภาค 1
มอง “หนี้” จากมุมมองไทยพีบีเอส

หนี้ไม่เป็นธรรม

หนี้สินของประชาชน เป็นปัญหาใหญ่ที่ทุกรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใส่ใจให้ความสำคัญ และมีการดำเนินงานในหลากหลายแนวทางเพื่อพยายามแก้ไข หรืออย่างน้อยก็เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ปัญหา ด้วยนโยบายและมาตรการความช่วยเหลือนานาประการแก่ประชาชน กระนั้น หากจะกล่าวว่าสถานการณ์หนี้ในสังคมไทยมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้น ก็ดูจะสวนทางกับปรากฏการณ์ทั้งในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน และสิ่งที่ทุกคนได้พบเห็นกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน

“คนงานเครียดปัญหาหนี้สิน-ไม่มีเงินผ่อนชำระ ผูกคอตายหนี้ปัญหา”¹

“กำนันป่วยหนัก-เครียดหนี้สิน ยิ่งขมขับตัวเองดับ”²

“นักสถิติสาวต่อท่อไอเสียเข้ารถ ดับคาศูนย์ราชการ เพื่อนเผยเครียดหนี้นอกระบบ”³

ตัวอย่างเพียงส่วนน้อยของพาดหัวข่าวที่สามารถค้นหาได้เป็นจำนวนมากจากสื่อบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตย้อนหลังในช่วงเวลาเพียงไม่กี่เดือนที่ผ่านมา

ไม่แตกต่างจากประสบการณ์การทำงานของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และแน่นอนว่าคงรวมไปถึงช่องสถานีข่าวแห่งอื่นๆ ที่พบว่า มีประเด็นข่าวเกี่ยวข้องกับปัญหาหนี้สินในหลากหลายรูปแบบหลั่งไหลเข้ามาในกองบรรณาธิการเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ปัญหาของลูกหนี้ที่ยังมีชีวิต

---

1 ข่าวสถานีโทรทัศน์ช่อง 8, วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2560

2 เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ข่าวสด, วันที่ 14 ธันวาคม 2560

3 ข่าวสถานีโทรทัศน์พีพีทีวี, 13 กุมภาพันธ์ 2561

รอดมาร้องเรียนขอความช่วยเหลือจากสำนักข่าว กล่าวได้ว่ามี
ความรุนแรงเพิ่มขึ้น ความเสียหายขยายเป็นวงกว้าง ทั้งยังมี
ความสลับซับซ้อนจัดการแก้ไขได้ยากกว่าที่ผ่านมา

โดยเฉพาะสิ่งที่เรียกว่า “หนีไม่เป็นธรรม ใน
กระบวนการยุติธรรม”

สถานการณ์หนี้สิน

ผลสำรวจล่าสุดจากศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้า เรื่องสถานภาพหนี้ครัวเรือนไทย ปี 2560 พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 91.1 ยังคงมีหนี้สินโดยเฉลี่ย 299,299 บาทต่อครัวเรือน ถือเป็นตัวเลขการขยายตัวต่ำที่สุดในรอบ 10 ปี โดยแบ่งเป็นหนี้ในระบบร้อยละ 74.6 และหนี้นอกระบบร้อยละ 26.4 ข้อมูลแสดงให้เห็นด้วยว่า สัดส่วนผู้เป็นหนี้นอกระบบลดลงมากที่สุดในรอบ 10 ปี ซึ่งคาดว่าเป็นผลจากมาตรการกำกับดูแลหนี้นอกระบบของภาครัฐ ประกอบกับประชาชนมีความระมัดระวังในการใช้จ่าย

ทุกรัฐบาลมีการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกันรัฐบาลปัจจุบันโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีการดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหาหนี้ โดยเฉพาะหนี้ในระบบอย่างต่อเนื่อง อาทิ การเพิ่มช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อในระบบ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ โดยมีการจัดตั้ง อนุกรรมการใกล้เคียงๆ ในทุกจังหวัด เพื่อการลดภาระหนี้โดยการใกล้เคียงประណหนี้ เป็นต้น

สถานการณ์หนี้สินของประเทศไทยในมุมมองระดับมหภาค ประกอบกับการดำเนินหลากหลายมาตรการของรัฐบาลเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับประชาชน ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มในทิศทางที่ดี ทว่า ปรากฏการณ์ปัญหาที่องค์กรสื่ออย่างไทยพีบีเอสได้รับรู้จากประสบการณ์ทำงานในช่วงเวลาเดียวกัน กลับดูเหมือนจะเป็นอีกเรื่องราวซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับภาพรวมหนี้สินของประเทศดังที่กล่าวมาไม่มากนัก

“เมื่อก่อนมีเคสเข้า 1-2 ครั้งต่อเดือน 2-3 ปีมานี้ มาถึง ผู้เดือดร้อนครั้งละหลายราย ลักษณะปัญหาต่างจากเมื่อก่อน ที่มีแค่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ แต่ตอนนี้ทำเป็นขบวนการ มีคนกลาง

ซึ่งก็เป็นคนที่ชาวบ้านรู้จักคุ้นเคยอยู่ในพื้นที่ มาชักจูงและคอย
อำนวยความสะดวก คนหลงเชื่อเยอะขึ้น ทั้งหมู่บ้าน ทั้งตำบล
ก็มี ที่สำคัญคือ เจ้าหน้าที่ใช้กฎหมายปกป้องตัวเอง ทั้งก่อนและ
หลังเกิดปัญหา เจ้าหน้าที่มีความรัดกุม ละเอียตรอบคอบในการ
ทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร มีที่ปรึกษากฎหมายคอยให้คำ
ปรึกษาและออกหน้าแทนเวลาเกิดปัญหา”

ประกาศ เลิศวิไล ผู้สื่อข่าวรายการสถานีประชาชน
ของไทยพีบีเอส สรุปประเด็นปัญหาจากประสบการณ์การ
ทำงาน ที่ช่วยให้ภาพสถานการณ์ได้อย่างชัดเจน ว่าเป็นคนละ
เรื่องราวกับข้อมูลมหภาคซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นหลัก
ในการดำเนินนโยบาย และประเด็นปัญหาเหล่านี้ก็สะท้อนให้
เห็นถึง “หนี้ไม่เป็นธรรม ในกระบวนการยุติธรรม” ซึ่งดูเหมือน
จะยังไม่ถูกพูดถึงมากนักในกระบวนการทำงานของภาครัฐที่มุ่ง
แก้ไขปัญหานี้คืนให้กับประชาชน

รายการสถานีประชาชน ของไทยพีบีเอส มีรูปแบบ
รายการเป็นการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชน และทีมงาน
จะกลั่นกรองประเด็นมานำเสนอในรายการ โดยมีการเชิญ
หน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมพูดคุยเพื่อหาทางออกให้กับปัญหา

รายการสถานีประชาชนจึงกลายเป็นด่านแรกที่เป็นจุดส่งผ่านเรื่องราวความทุกข์ร้อนของประชาชนเข้าสู่กองบรรณาธิการข่าว โดยปัญหาที่หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งปัญหาเรื่องหนี้สินซึ่งก็มีรูปแบบที่แตกต่างด้วยเช่นกัน

หลากหลายเรื่องราวทุกข์ร้อนของประชาชนอันมีมูลเหตุที่มาจากปัญหาหนี้สินที่ร้องเรียนมายังรายการสถานีประชาชนในช่วงที่ผ่านมา สถานีประชาชนได้มีการเก็บรวบรวมและจำแนกประเภทของปัญหาหนี้ ที่พบว่ามีคนได้รับความเดือดร้อนจนไม่สามารถหาทางออกได้จนต้องมาพึ่งพาสื่อมวลชน ประกอบด้วย

1. *ปล่อยกู้รายวัน* (หนี้หมวกกันน็อก)

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกหนี้ ได้แก่ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าคนหาเช้ากินค่ำ โดยมีการเก็บดอกเบี้ยร้อยละ 20 ต่อวัน มีการทวงหนี้ด้วยความรุนแรง ใช้วิธีการข่มขู่ คุกคาม ทำร้ายร่างกายลูกหนี้จนปรากฏเป็นข่าวอย่างต่อเนื่องในช่วงก่อนหน้า

2. *เอาเปรียบในการทำสัญญา* (การขายฝากที่ดิน/เช่าซื้อ)

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกหนี้ มักจะเป็นเกษตรกรที่ถือครองที่ดิน โดยมีการนำที่ดินมาเป็นหลักประกัน

การทำสัญญากู้ยืมในระยะเวลา 3-6 เดือน และ
เรื่องราวมักจะจบลงด้วยการฟ้องขับไล่ ประชาชนที่
เป็นลูกหนี้ต้องสูญเสียที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน

3. ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ (หนีหน้าศาล)

กลุ่มนี้ลูกหนี้คือข้าราชการ และพนักงานที่มี
มีรายได้ประจำ ปัญหาที่พบคือมักมีการทำสัญญา
ย้อนหลังและตัวเลขยอดหนี้เกินวงเงินกู้จริง กรณีเช่นนี้
มักนำไปสู่การฟ้องร้องต่อศาล และจบลงด้วยการทำ
สัญญาประนีประนอมยอมความ โดยเจ้าหน้าที่นำคำ
พิพากษาไปบังคับคดี ทำให้ลูกหนี้หมดหนทางต่อสู้
ต้องถูกหักเงินเดือน หรือสูญเสียทรัพย์สิน จนเข้าสู่
ภาวะล้มละลายสิ้นเนื้อประดาตัว

4. หลอกลงทุนแลกผลตอบแทนสูง (แชร์ลูกโซ่)

กลุ่มเป้าหมายกว้างขวาง ทั้งนักศึกษา ข้าราชการ
เกษตรกร ฯลฯ วิธีการมักมาในรูปแบบของการชักชวน
ให้ลงทุน แล้วหาสมาชิกเพิ่มเพื่อนำเงินลงทุนของสมาชิก
ใหม่มาหมุนเป็นผลตอบแทน เมื่อหมุนเงินไปได้สักระยะ
พอถึงจุดหนึ่งวงจรแชร์ลูกโซ่ก็จะจบลงด้วยการปิด
บริษัทและเชิดเงินหนีอย่างไร้ร่องรอย

ประเพณีที่ภาครัฐสนใจให้ความสำคัญในช่วงระยะที่ผ่านมา ได้แก่ การปล่อยกู้รายวัน เนื่องจากมีการติดดอกเบี้ยสูงเกินกว่ากฎหมายกำหนด ทั้งยังมีการติดตามทวงหนี้โดยใช้ความรุนแรง เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหลายหน่วยงานจึงเอาจริงเอาจังในการปราบปรามการปล่อยกู้ในรูปแบบนี้ด้วยหวังจะขจัดให้หมดสิ้นไป จนมีการตั้งข้อสังเกตจากหลายฝ่ายว่า ปัจจุบัน การทวงหนี้จาก “พวกหมวกกันน็อก” จะลดลงกว่าช่วงก่อนหน้านี้อย่างเห็นได้ชัด

ทว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นติดตตามมา ภายหลังจากหน่วยงานภาครัฐได้จัดการจนกระทั่งปัญหากลุ่มหมวกกันน็อกในฝ่ายเจ้าหน้าที่เบาบางลง คือฟากลูกหนี้เองที่กลายเป็นฝ่ายต้องหันมาสวมหมวกกันน็อกเสียเองเพื่ออำพรางใบหน้า เนื่องจากเจ้าหน้าที่ยุคใหม่ กลายเป็นผู้ที่ถือเอกสารสัญญาซึ่งจัดทำขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายอย่างครบถ้วน ซ้ำยังมีนายความคอยยื่นเคียงข้างให้ความช่วยเหลือเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินคดีกับผู้ที่เป็นลูกหนี้ เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ กลไกหน่วยงานต่างๆ ที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือลูกหนี้จึงทำหน้าที่ได้อย่างจำกัด ในเมื่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ

อยู่ในกรอบของกฎหมายทุกประการ และสถานการณ์ปัญหา
ในลักษณะนี้ที่แพร่ระบาดไปทั่วประเทศก็หลังไหลเข้าสู่กอง
บรรณาธิการข่าวอย่างไม่ขาดสาย

มองหนี้ จากมุมมองไทยพีบีเอส

ในมุมมองของผู้บริหารข่าวไทยพีบีเอสต่อปรากฏการณ์ ปัญหาหนี้สินที่ไม่เป็นธรรมที่ประชาชนชาวไทยกำลังเผชิญอยู่ **ก่อเขต จันทเลิศลักษณ์** ผู้อำนวยการสำนักข่าว เชื่อว่าเพียง การนำเสนอข่าวสารเหตุการณ์ปัญหาผ่านช่องทางข่าวและ รายการต่างๆ ของไทยพีบีเอส รวมทั้งการประสานงานเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาเป็นรายกรณี ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจ ในการผลิตรายการของสถานีประชาชน น่าจะยังไม่เพียงพอ

“เรานำเสนอเรื่องของคนที่ได้รับผลกระทบจากหนี้กัน มาเยอะ พวกมอเตอร์ไซค์ใส่หมวกกันน็อกทำตามทางหนี้ กลุ่ม

นี่ไม่มีอะไรมาก ถ้าวินิจฉัยไม่ได้สลบซับซ้อน ภาครัฐให้ความสำคัญอยู่แล้ว ที่เป็นปัญหาใหญ่คือมีการเขียนสัญญาถูกต้อง แต่บวกต้นทุนดอกเบี้ย เขียนยอดกู้ห้าแสน ได้เงินจริงแค่สามแสน กู้วันนี้แต่สัญญาเขียนว่าเริ่มกู้ตั้งแต่ปีที่แล้ว มีเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นเยอะมาก มันเป็นกระบวนการรวมทั้งคนจน โดยเอากฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือของกระบวนการยุติธรรมมาหาประโยชน์ พอเรื่องถึงเจ้าหน้าที่ดูเอกสารแล้ว ‘อ้าว คุณกู้เงินเขามากก็ต้องใช้เช่าสิ’ แต่ไม่ดูว่าปัญหาแท้จริงมันคืออะไร”

ผู้อำนวยการสำนักข่าว เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องยกระดับการทำงานในประเด็นเรื่องนี้ไม่เป็นธรรมเพื่อให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและเกิดประโยชน์ในวงกว้าง ทั้งโดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสร้างการรับรู้ประเด็นปัญหาซึ่งเชื่อมโยงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงมูลเหตุที่มา ซึ่งส่งผลให้ลำพังการมีกฎหมายยังไม่สามารถสร้างให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน ทั้งนี้ ด้วยการประสานการทำงานภายในองค์กรเองเพื่อให้มีการนำเสนอเนื้อหาไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้เกิดการแก้ไขในเชิงนโยบายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ตลอดช่วงปี 2560 ที่ผ่านมา เรื่องการแก้ไขปัญหานี้
ไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ได้รับการกำหนดให้เป็น
หนึ่งในภารกิจที่เป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เชิงประเด็นโดย
ความเห็นพ้องต้องกันของคนไทยพีบีเอส ร่วมกับอีกสอง
ประเด็น ได้แก่ “แสงจากพ่อ” ซึ่งเป็นการนำเสนอข่าวในวาระ
แห่งการเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และ “เมืองปลอดภัย” ที่
เป็นการทำงานเพื่อนำเสนอถึงสถานการณ์ปัญหาและทางออก
เรื่องการจัดการขยะที่เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สิ่งนี้มี
นัยยะสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการทำงานในทุกส่วนงาน
ของไทยพีบีเอสซึ่งมีหน้าที่หลักในการนำเสนอเนื้อหา จะได้นำ
ประเด็นเรื่องที่ไม่เป็นธรรมไปนำเสนอในช่องทางสื่อสารซึ่ง
ตนเองรับผิดชอบอยู่ รวมทั้งการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย
ในการสื่อสารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการวางแผน
ในการใช้ทุกช่องทางการสื่อสารของไทยพีบีเอสเพื่อให้เกิดการ
สื่อสารสู่สาธารณะอย่างสอดคล้องกัน ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อ
ออนไลน์ และการจัดกิจกรรม

สมยศ เกียรติอร่ามกุล ผู้จัดการฝ่ายรายการประเด็น
ทางสังคม สำนักรายการ ยอมรับว่า ในส่วนของสำนักรายการ

สมยศ เกียรติอร่ามกุล
ผู้จัดการฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักรายการ

ยังไม่เคยนำเสนอเนื้อหาในเรื่องนี้สินอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมาก่อน และเมื่อได้มาร่วมเวทีซึ่งมีการกำหนดการทำงานร่วมกัน และประเด็นนี้ไม่เป็นธรรมถูกหยิบยกจากบุคลากรของสำนักข่าวมานำเสนอ ทำให้ได้พบข้อมูลที่สะท้อนถึงสถานการณ์ปัญหาที่มีผลกระทบต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง และมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สำนักรายการจึงไม่รีรอที่จะนำประเด็นดังกล่าวเข้าสู่แผนการผลิตรายการในช่วงปี 2560 ที่ผ่านมา

“นี่เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ตอนแรกเรามองเห็นถึงความท้าทายจากข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับมาจากทางสำนักข่าวว่า คนไทยเราเป็นหนี้เร็วขึ้น เป็นหนี้เยอะขึ้น เป็นหนี้นานขึ้น มันก็เริ่มท้าทายให้คิดแล้วว่า อะไรที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์เหล่านี้ พอเริ่มทำงานไป เรายังได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ยิ่งรู้สึกว่าเป็นปัญหาใหญ่ น่าเสียดายที่เราไม่มีโอกาสได้มาทำเสียดังแต่ก่อนหน้านี้”

นอกจากการสานความร่วมมือของสำนักข่าวและสำนักรายการแล้ว อีกหนึ่งในรูปแบบการทำงานที่สำคัญ และเป็นลักษณะเฉพาะของไทยพีบีเอส ได้แก่ การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

งานภาคีเครือข่ายเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาหนี้ไม่เป็นธรรม เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและเป็นรูปแบบการทำงานที่ได้ถูกกำหนดไว้แต่ต้นของรายการสถานีประชาชน นอกจากนี้จะมี “ทนายอาสา” จากสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ มาร่วมให้คำปรึกษาแก่ผู้ประสบปัญหาให้สามารถโทรศัพท์มาสอบถามแนวทางการแก้ปัญหาทั้งในและนอกเวลาออกอากาศเป็นประจำอย่างต่อเนื่องแล้ว ในการนำเสนอประเด็นปัญหาผ่านการทำข่าวของผู้สื่อข่าว ยังมีการประสานหน่วยงานที่จะสามารถให้

คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหาไปพร้อมกัน ไม่
ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐอย่าง ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และ
ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม หรือภาค
เอกชน เช่น เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตลอดจน
ภาคประชาสังคม ได้แก่ มูลนิธิชีวิตไท (Local Act) เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อให้ปัญหาหนี้ที่ไม่เป็นธรรมได้รับการ
แก้ไขในระดับนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม ไทยพีบีเอสยังมีการ
ติดตามและสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่องแก่คณะ
กรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนอีกด้วย

“ที่เป็นปัญหาใหญ่คือมีการเขียนสัญญาถูกต้อง
แต่บวกต้นทุนดอก เขียนยอดกู้ห้าแสน
ได้เงินจริงแค่สามแสน
ภูวันนี้แต่สัญญาเขียนว่าเริ่มกู้ตั้งแต่ปีที่แล้ว
มีเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นเยอะมาก

**มันเป็นกระบวนการรวมทั้งคนจน
โดยเอากฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือ
ของกระบวนการยุติธรรมมาหาประโยชน์
พอเรื่องถึงเจ้าหน้าที่ดูเอกสารแล้ว
'อ้าว คุณกู้เงินเขามาก็ต้องใช้เขาสี'
แต่ไม่ดูว่าปัญหาแท้จริงมันคืออะไร"**

ก่อเขต จันทเลิศลักษณ์
ผู้อำนวยการสำนักข่าว

“คุณค่า” ที่อยู่เบื้องหลังการทำงาน

เห็นได้ชัดเจนว่า วิธีคิดและวิธีการทำงานของไทยพีบีเอส มีความแตกต่างจากสื่อสารมวลชนแห่งอื่น ซึ่งไม่น่าแปลกใจ ด้วย สถานภาพขององค์กรเองที่ถือกำเนิดมาด้วยแนวคิดและถูก กำหนดให้มีบทบาทเป็น “สื่อสาธารณะ” เพียงแห่งเดียวของไทย

ย้อนกลับไปเมื่อ 10 ปีก่อน ไทยพีบีเอสได้รับการจัดตั้ง ขึ้น ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ.2551 มีหน้าที่ให้บริการข่าวสาร ความรู้ สารระ บันเทิงที่มีคุณภาพ โดยยึดถือผลประโยชน์สาธารณะและความ

ค้ำค่าเป็นสำคัญ หลักประกันในการบริหารกิจการอย่างเป็นอิสระ
จากอำนาจการเมืองและทุนธุรกิจ ได้แก่การรับจัดสรรงบประมาณจากภาษีสุราและยาสูบ ไม่เกิน 2,000 ล้านบาทต่อปี
การทำงานของไทยพีบีเอสตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา
อยู่บน **หลักการสี่เสาธง** 9 ประการ ได้แก่

1. ความทั่วถึง
2. ความหลากหลาย
3. ความเป็นอิสระ
4. การปกป้องสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชน
5. ความแตกต่างเฉพาะตัว
6. ความมีส่วนร่วม
7. การพัฒนา
8. ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้
9. ปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อน
(รายละเอียดในภาคผนวก 1)

ประกอบกับค่านิยมองค์กรที่สะท้อนผ่าน DNA ของคนไทยพีบีเอสที่เรียกว่า *SPIRIT of Thai PBS* 6 ประการ ได้แก่

S – Social Mind การมีจิตใจบริการสาธารณะ เห็นคุณค่าของตนเองที่ได้ทำหน้าที่รับใช้สังคม

P – Partnership การทำงานร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน

I – Impact การสร้างผลงานที่มีผลกระทบต่อสังคมให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

R – Reliable ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากผู้ชมผู้ฟัง อันเป็นหัวใจของสื่อสาธารณะ

I – Innovation คือนวัตกรรมการทำงานสื่อ หรือวิธีการใหม่ๆ ที่สนับสนุนงานข่าวและรายการ เช่น การใช้สื่อใหม่ รวมทั้งนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

T – Teamwork คือการทำงานเป็นทีม ไม่สำคัญว่าจะอาวุโสหน่อยหรือมากกว่า จะอยู่ต่างสำนักหรือต่างศูนย์ข่าว สมาชิกไทยพีบีเอสต่างตระหนักในงานส่วนรวมเสมอ ทุกคนต่างแสดงความเป็นสื่อมืออาชีพที่เห็นและปกป้องสาธารณประโยชน์ไว้เหนือสิ่งอื่นใด

ทั้งหลักการและประสบการณ์เป็นสิ่งที่สร้างการรับรู้ เรียนรู้ และหล่อหลอมให้ “คุณค่าสื่อสาธารณะ” เป็นสิ่งที่อยู่ในวิธีคิดและวิธีทำงานของคนไทยพีบีเอส

“ผมทำงานตั้งแต่เป็นไอทีวี สมัยก่อนเป็นยุคคลิปวิดีโอการทำข่าว ต้องฮาร์ดคอร์ เน้นการเปิดโปง แฉเรื่องรับส่วย ดูแล้วสะใจ สังคมเราเป็นสังคมสะใจ ไอทีวีไปไหนใครก็กลัว พอเปลี่ยนเป็นไทยพีบีเอส ตอนแรกยอมรับว่า ผมไม่เข้าใจ ไม่ใช่แบบเดิม แล้วจะยังไง คนดูจะสนใจหรือ”

ศิษ อรรถราช หัวหน้าโปรดิวเซอร์ ฝ่ายรายการ ประเด็นทางสังคม สำนักรายการ ยอมรับว่าเขาใช้เวลาเกือบ 3 ปี เพื่อทำความเข้าใจ “สื่อสาธารณะ” ขององค์กรที่ตนเองสังกัดอยู่ โดยพยายามศึกษาแนวทางการทำงานสื่อสาธารณะของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น BBC ของประเทศอังกฤษ PBS ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ NHK ของประเทศญี่ปุ่น เขาพบว่า แม้แต่สื่อสาธารณะก็มีความหลากหลาย และเป็นความแตกต่างที่น่าสนใจ

“ชอบ NHK ดูแล้วไม่มีเรื่องลบลเลย โสมมาก ดีไซน์ภาพเฟรม ینگสงบ อารมณ์ไปกับตัวรายการ มีเสน่ห์มาก BBC นำเสนอเรียบ แต่รอบด้าน PBS เน้นให้ความเป็นมา ความสำเร็จ

ครีษ อรรถราช หัวหน้าโปรดิวเซอร์
ฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักรายการ

การพัฒนาประเทศ ดูแล้ว ทุกที่ไม่มีเรื่องลพๆ แรงๆ แต่น่าสนใจ
ชวนให้ติดตาม”

หัวหน้าโปรดิวเซอร์ประมวลจุดร่วมของ “สื่อ
สาธารณะ” ว่าคือสาระที่ผู้ชมได้ประโยชน์ เกิดการเรียนรู้อย่าง
รอบด้าน สามารถนำไปปรับใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน
รวมถึงความรู้สึกในเชิงสร้างสรรค์ผ่านการรับข้อมูลข่าวสาร
ทั้งในรูปแบบข่าวและรายการประเภทต่างๆ

การเรียนรู้ความเป็นสื่อสาธารณะเกิดกับคนทำงานรุ่น
ใหม่ผ่านประสบการณ์ทำงานด้วยเช่นกัน

ประกาศ เลิศวิไล ผู้สื่อข่าวรายการสถานีประชาชน
ทำงานที่ไทยพีบีเอสเข้าปีที่ 3 เขารู้ชัดว่าสถานีโทรทัศน์แห่งนี้
มีความแตกต่างจากสื่ออื่น ซึ่งประกาศบอกว่าไม่ได้เป็นแค่นัก
ข่าว แต่ต้องมี “จิตอาสา” และทำงานเพื่อช่วยเหลือคนที่
ประสบปัญหา “เรียกว่าเป็นนักแก้ปัญหาแล้วกัน”

เมื่อถามถึงความรู้สึกต่องาน

“สนุกครับ โดยเฉพาะเรื่องนี้ แต่ยอมรับว่าปวดใจ
ชาวบ้านเดินไปหาเจ้าหน้าที่เหมือนไปเจออาวุธสงคราม คนพวกนี้
มีสายสัมพันธ์กับผู้มีอิทธิพล กว่าเคสจะมาถึงเรา ช่วยไม่ค่อย
ทันแล้ว แต่ก็พยายามถึงที่สุด นำเสนอข่าว ประสานหาคนมา
ช่วยเหลือที่จะทำได้”

การกำหนดบทบาทของไทยพีบีเอส ในการเป็น
สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Media for Change) ยังเป็นอีก
องค์ประกอบสำคัญ ที่ทำให้สื่อสาธารณะแห่งนี้มีแนวคิดและ
แนวทางการทำงานที่แตกต่างจากสื่อมวลชนทั่วไป

แนวคิดและบทบาทดังกล่าว ได้รับการกำหนดอย่าง
ชัดเจนใน **แผนบริหารกิจการ 3 ปี (พ.ศ.2559-2561)** ซึ่ง
เนื้อหาของแผนฉบับดังกล่าวครอบคลุมวาระการทบทวนและ

วางแผนการสื่อสารสาธารณะในโอกาสครบรอบ 10 ปีการดำเนินงานของไทยพีบีเอสในปี พ.ศ.2560

หนึ่งในปัจจัยที่ถูกนำมาใช้เพื่อออกแบบการทำงานในก้าวต่อไป คือการที่อุตสาหกรรมโทรทัศน์ไทยก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงสู่โทรทัศน์ระบบดิจิทัล นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดช่องสถานี “ฟรีทีวี” ถึง 48 ช่องสถานี ประกอบกับการเติบโตขึ้นของเทคโนโลยีออนไลน์เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการทำงานของสื่อสารสาธารณะ จากพฤติกรรม การบริโภคข่าวสารของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ด้วยเหตุของการที่สื่อมีปริมาณและความหลากหลายเพิ่มขึ้น อย่างก้าวกระโดด ช่องสถานีโทรทัศน์ทุกแห่งเผชิญสถานการณ์ ปัญหาเรื่องของจำนวนผู้ชมโทรทัศน์โดยรวมที่ลดน้อยลง ซึ่งเป็นปัญหาเดียวกับที่ไทยพีบีเอสต้องเผชิญด้วยเช่นกัน

โจทย์ดังกล่าว จึงนำมาสู่การกำหนดบทบาทของไทยพีบีเอส เพื่อสร้างคุณค่าและความแตกต่างในฐานะที่เป็นสื่อสาธารณะเพียงแห่งเดียวของไทย ด้วยการทำหน้าที่เป็นสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง

รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส ขยายความคำว่า “การเป็นสื่อเพื่อความเปลี่ยนแปลง” ว่า

สิ่งที่ไทยพีบีเอสทำ ไม่ใช่ในฐานะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Changemaker) แต่จะดำเนินภารกิจในการเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยบทบาทหน้าที่ของการทำงานด้านการสื่อสาร โดยการสนับสนุนกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและพลังในการเดินทางภารกิจที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

“เราไม่ใช่พระเอกนางเอก แต่เป็นพลตพอร์มที่มีมากกว่ามีเดียทั่วไป เราเชื่อมคนมาเจอกันบนแพลตฟอร์มนี้ และช่วยสนับสนุนให้เกิดการขยายวงการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในแต่ละประเด็น รวมทั้งการจุดประกายให้คนในสังคมเกิดความตระหนักว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องของเราทุกคน หรือมันเป็นปัญหาแล้ว และจะกลายเป็นวิกฤต ถ้าเราไม่ลุกขึ้นมาทำอะไร เป็นการสร้างแรงกระเพื่อมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับคนที่อยากจะลุกขึ้นมาเปลี่ยน หรือเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในเรื่องนั้นๆ ว่าสิ่งที่เขาทำมีคนสนับสนุน โดยการใช้พื้นที่การสื่อสารของสื่อสาธารณะ”

ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส เพิ่มเติมถึงมุมมองต่อการสร้างความเปลี่ยนแปลงด้วยว่า จะไม่ใช่เพียงเฉพาะในระดับของทัศนคติหรือพฤติกรรมของบุคคล แต่ต้องเป็นการผลักดัน

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างหรือปัจจัยแวดล้อม โดยการเชื่อมโยงต่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย งบประมาณ และการเงินการคลังของประเทศ

แผนบริหารกิจการปี พ.ศ.2559-2561 ยังได้มีการกำหนด **ประเด็นหลักในการนำเสนอ (Thematic Programs หรือ Core Agenda)** ประกอบด้วย

1. สังคมผู้สูงอายุ
2. การต่อต้านทุจริต และคอร์รัปชัน
3. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
4. ลดความเหลื่อมล้ำ การดูแลคนเสียเปรียบในสังคม
5. การศึกษา ทักษะ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
6. กระจายอำนาจ เพิ่มอำนาจพลเมือง
7. การจัดการและเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติ
8. ความปลอดภัยบนท้องถนน และการลดอุบัติเหตุ

ประเด็นปัญหาเรื่องนี้ไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นส่วนขยายที่อยู่ภายใต้ประเด็นหลักเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำและการดูแลคนเสียเปรียบในสังคม

ด้วยประสบการณ์ในงานข่าวกว่า 20 ปี **ก่อเขต จันทเลิศลักษณ์** ผู้อำนวยการสำนักข่าวไทยพีบีเอส เชื่อมมั่นใน

แนวคิดและแนวทางการเป็น “สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง”

“เราทำข่าวกันมานาน แต่ผลกระทบไม่ค่อยเกิด สำหรับการเป็นนักข่าว ผมมองว่าการที่เราไปให้ความสำคัญอย่างมากกับการนำเสนอข่าว แข่งกันผลิตผลงานออกมาให้ตี มากๆ แล้วเราก็ได้รางวัลดีเด่นข่าวสืบสวนสอบสวน ได้ขึ้นเวที โอ้โฮ เก่ง สุดยอดมาก ไปสัมภาษณ์ครึ่งชั่วโมง มาออกข่าว 3 นาที ฉันทเป็นสื่อ มีหน้าที่แค่นี้ แล้วก็ขึ้นไปที่หน่วยงานนั้น หน่วยงานนี้ คุณแก้ปัญหาไปสิ ถามว่าประชาชนได้อะไรจาก การทำงานแบบนี้ของสื่อมากไหม ผมว่าไม่มาก ผลกระทบต่อ สังคม ถ้าเกิดได้จริงก็เป็นเหมือนผลพลอยได้”

ผู้อำนวยการสำนักข่าวไทยพีบีเอส บอกว่า ตอนนี้เขาคิดในทางกลับกัน ด้วยการกำหนดความสำเร็จของการทำงาน การสื่อสารสาธารณะอยู่ที่การสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง ปัญหาจะได้รับการเยียวยาแก้ไข โดยเฉพาะในระดับนโยบาย เพื่อจะสามารถส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง โดยปรับให้ทุก ช่องทางการสื่อสารกลายเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมายแห่ง ความสำเร็จที่ตั้งไว้ในการสร้างประโยชน์แก่สาธารณะเป็นสำคัญ

“เราไม่ใช่พระเอกนางเอก
แต่เป็นแพลตฟอร์มที่มากกว่ามีเดียทั่วไป
เราเชื่อมคนมาเจอกันบนแพลตฟอร์มนี้
และช่วยสนับสนุนให้เกิดการขยายวงการค้า
สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในแต่ละประเด็น
รวมทั้งการจุดประกายให้คนในสังคมเกิด
ความตระหนักว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องของเราทุกคน
หรือมันเป็นปัญหาแล้ว และจะกลายเป็นวิกฤต
ถ้าเราไม่ลุกขึ้นมาทำอะไร

เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับคนที่
อาจจะลุกขึ้นมาเปลี่ยน หรือเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ในเรื่องนั้นๆ ว่าสิ่งที่เขากำลังทำมีคนสนับสนุน
โดยการใช้พื้นที่การสื่อสารของสื่อสาธารณะ”

รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล
ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส

On Air, Online, On Ground

ปี 2559 ในสมัยที่นายกฤษดา เรืองอารีรัชต์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการไทยพีบีเอส ได้มีการกำหนด กลยุทธ์การทำงานที่เรียกว่า “*On Air, Online, On Ground*” เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ในการเป็นสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และกลยุทธ์ดังกล่าวได้ถูกนำมา ใช้ในการทำงานในเวลาต่อมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นความแตกต่าง อย่างชัดเจนของไทยพีบีเอสกับสื่อทั่วไป โดยเฉพาะในแง่ของ การนิยามความหมายของคำเดียวกัน ที่เมื่อไทยพีบีเอสนำมา ใช้เป็นแนวทางการทำงาน ก็ถูกตีความให้แตกต่างจากคำว่า

“On Air, Online, On Ground” ที่พึ่งสื่อมวลชนและองค์กร
ประเภทอื่นใช้กันอยู่โดยทั่วไป

กลยุทธ์การทำงานแบบ “On Air, Online, On Ground” ถูกระบุถึงในรายงานประจำปี 2559 ว่าหมายความถึงการดำเนินงานที่บูรณาการทุกช่องทางสื่อเข้าด้วยกัน โดยผ่านช่องทางหลัก ได้แก่ *โทรทัศน์ (On Air)* เพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงอย่างครอบคลุมทั่วถึง อันเป็นภารกิจหลักตามพระราชบัญญัติ ส.ส.ท. โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบและผลิตเนื้อหาตามความต้องการของผู้ชม (Demand-Driven) ด้วยการจัดผังรายการภายใต้แนวความคิดการจัดผังแบบไร้รอยต่อ (Seamless) แทนการแบ่งสัดส่วนกันทำ อันจะนำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์เนื้อหาาร่วมกันของทั้งสำนักข่าว สำนักรายการ ศูนย์พัฒนาสื่อใหม่ และสำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

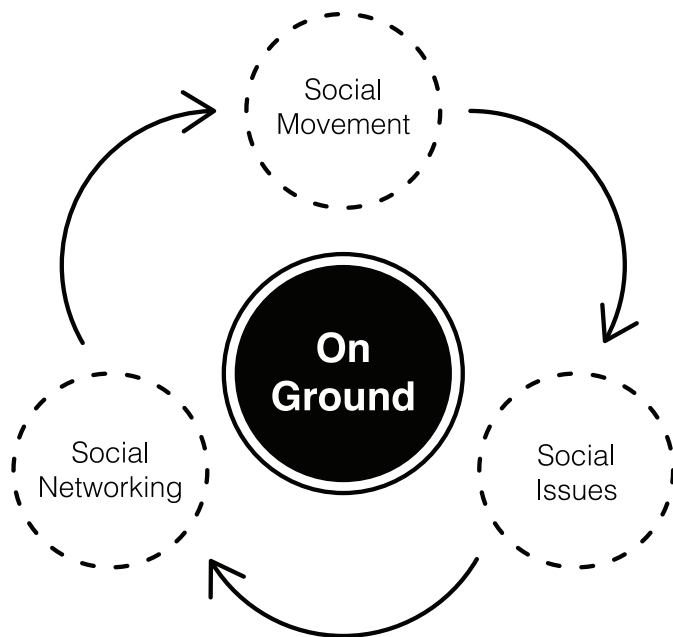
ขณะที่ “*สื่อใหม่ (Online)*” ได้รับการกำหนดให้เป็น “สื่อหลัก” อีกสื่อหนึ่งของไทยพีบีเอส นอกจากช่องทางโทรทัศน์ โดยจะต้องมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนผ่าน โดยการปรับวิธีคิดและกระบวนการทำงานของทีมงานที่เกี่ยวข้อง และเน้นส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมออกแบบการ

ทำงานของทีมในลักษณะ Online First ด้วยการหลอมรวมทีมงานและทำงานแบบข้ามสายงาน และสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการทำงานเชิงนวัตกรรม โดยเปิดพื้นที่ให้พนักงานได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างไม่จำกัด

การจัดกิจกรรม (On Ground) เพื่อรณรงค์และขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมอย่างมียุทธศาสตร์ แบบแผน และทิศทางที่ชัดเจน เป็นอีกรูปแบบการสื่อสารที่ได้รับการกำหนดให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนสนับสนุน หรือจุดประกายวาระการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม โดยกิจกรรมเหล่านี้จะสร้างสรรค์ขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างทีมงานไทยพีบีเอสกับภาคีเครือข่าย

รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส อธิบายงาน On Ground เพิ่มเติมว่า เป็นคำที่สื่ออื่นๆ รวมทั้งองค์กรหน่วยงานต่างๆ นิยมนำมาใช้กัน แต่สำหรับไทยพีบีเอส ถ้าพูดถึงงาน On Ground ความแตกต่างสำคัญอยู่ที่ความหมายของการจัดกิจกรรมว่าจะไม่ใช่งานในลักษณะของ Event Marketing ที่จบเป็นคราวๆ ไป แต่ On Ground ในความหมายของไทยพีบีเอส คือการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อน เพื่อ

นำไปสู่การสร้างเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคม โดยถือเป็นการใช้ช่องทางสื่อสารอีกวิธีหนึ่งของไทยพีบีเอส เพื่อให้เชื่อมโยงและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับงานโทรทัศน์ (On Air) และสื่อใหม่ (Online) ด้วยความมุ่งมั่นหวังให้เกิดพลังในการสื่อสารสังคม

“เราเน้นย้ำเรื่องการมีภาคีเครือข่ายเพื่อทำงานร่วมกัน โดยไทยพีบีเอสลงไปสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่ให้เห็นผลได้จริง ในส่วนผู้บริหารมีการสื่อสารกับทีมงานตลอดเวลาว่า ในประเด็นใด ถ้าไม่มีเครือข่ายที่จะทำให้งานเกิดผลได้จริง เราต้องทบทวนเลยว่า จะทำหรือไม่” ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส เน้นย้ำแนวคิดและแนวทางการทำงานขององค์กร

งาน On Ground ในความหมายของไทยพีบีเอส คือการสานเครือข่ายทางสังคม (Social Networking) เพื่อขับเคลื่อน และสร้างการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ที่ส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพและคุณธรรม โดยสร้างให้เกิดประเด็นทางสังคม (Social Issues) และผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่ในหลากหลายช่องทาง (Multiplatform) โดยไทยพีบีเอสทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงส่วนต่างๆ เพื่อเสริมให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

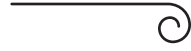
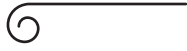
ทั้งนี้ โดยเครือข่ายทางสังคมในความหมายของไทยพีบีเอส เน้นการทำงานประสานความร่วมมือกับกลุ่มประชาชนที่มีความกระตือรือร้นในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม มีบทบาทในชุมชน มีจิตอาสา ในการทำประโยชน์เพื่อ

ส่วนรวมในด้านต่างๆ โดยมีการเชื่อมโยงกิจกรรมและประเด็นทางสังคมของกลุ่มตนกับกลุ่มอื่นๆ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือที่เรียกว่า Active Citizen

บนพื้นฐานวิถีคิดและรูปแบบการทำงานที่ได้รับการออกแบบไว้แล้วล่วงหน้า บทบาทการทำงานของสื่อสาธารณะต่อกรณีปัญหา “หนี้ไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม” จึงเป็นเรื่องราวที่น่าติดตามว่า ด้วยความคิด ความตั้งใจ และวิธีการทำงานตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา นับจากการเปิดประเด็นดังกล่าว ไทยพีบีเอสสามารถเดินทางไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด อันจะเป็นเนื้อหาที่กล่าวถึงในบทถัดไป

ภาค 2
สู่ “คนที่ไม่เป็นธรรม”

บูรณาการด้าน “หนีไม่เป็นธรรม”

หนีไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม เป็นคำที่ไทยพีบีเอสใช้เรียกขานถึงสถานการณ์ปัญหาที่ประชาชนชาวไทยกำลังเผชิญ และยังรอคอยการแก้ไข และในระยะเวลาประมาณ 1 ปี ไทยพีบีเอสได้หยิบยกปัญหานี้ มาเป็นหนึ่งในประเด็นขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

เส้นทางการทำงานในประเด็นดังกล่าวของไทยพีบีเอส นั้น เห็นได้ชัดว่า มีจุดเริ่มต้นจาก สำนักข่าว โดยรายการสถานีประชาชนและกองบรรณาธิการข่าว ซึ่งเป็นส่วนงานที่มีภารกิจในการเกาะติดและนำเสนอข่าวสารที่เป็นกระแสเหตุการณ์

ประจำวัน ทำให้ได้รับรู้ถึงการขยายวงกว้างและระดับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของประเด็นปัญหาเรื่องหนี้ไม่เป็นธรรมที่ประชาชนกำลังเผชิญ

ในเวลาต่อมา ปัญหาหนี้ที่ไม่เป็นธรรม ได้รับการหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในการประชุมว่าด้วยยุทธศาสตร์งาน On Ground ของไทยพีบีเอส ในช่วงกลางปี 2560 ส่งผลให้ประเด็นดังกล่าวได้รับการส่งต่อไปยัง สำนักรายการ ซึ่งมีรูปแบบการทำงานที่ค่อนข้างแตกต่างจากสำนักข่าว ความสำคัญของการประชุมในครั้งนี้ จึงอยู่ที่ไทยพีบีเอสสามารถเชื่อมโยงการทำงานของบุคลากรต่างส่วนงานให้มาร่วมกำหนดประเด็นและมุมมองการนำเสนอโดยพร้อมเพรียงกัน รวมทั้งมีการวางแผนเพื่อให้เกิดการใช้ทุกช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วยงาน On Air, Online และ On Ground เพื่อหวังสร้างให้เกิดพลังที่จะขับเคลื่อนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม

งาน On ground ของไทยพีบีเอส จึงประกอบขึ้นจากการทำงานในหลายส่วนงาน และมีรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ได้แก่ งานของรายการสถานีประชาชน ซึ่งรูปแบบรายการได้รับการออกแบบให้เป็นงานภาคสนามอยู่ในตัวเอง โดยกองบรรณาธิการมีกลไกรับเรื่องราวร้องเรียนที่ทีมงานจะ

ทำหน้าที่ประสานงานเพื่อให้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้รับการแก้ไข ขณะที่การประชุมว่าด้วยยุทธศาสตร์งาน On Ground ของไทยพีบีเอส สร้างให้เกิดกิจกรรมสัญจร โดยความร่วมมือของหลายส่วนงานทั้งภายในและภายนอก ในการเดินสายไปยังจังหวัดต่างๆ เพื่อขยายการรับรู้ข่าวสารและช่องทางการช่วยเหลือไปยังประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

นอกจากนี้ งาน On Ground ยังถูกใช้ในความหมายของการทำงานเพื่อประสานความร่วมมือกับ **ภาคีเครือข่าย** ทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้ปัญหาหนี้ไม่เป็นธรรมได้รับการแก้ไขในระดับนโยบาย โดยการผลักดันข้อเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

“สถานีประชาชน” กับปัญหา “หนี้” ของ “ประชาชน”

ภาพประชาสัมพันธ์รายการ
สถานีประชาชน ตอน
วิกฤตหนี้ในระบบในไทย

วิกฤตหนี้ในระบบในไทย

วันศุกร์ที่ 14 กรกฎาคม 2560
เวลา 14.00 - 15.30 น.

“30 เปอร์เซ็นต์ จะมองว่าเยอะมัย ก็เยอะนะ รวมๆ กันแล้วมูลค่าความเสียหายหลายล้าน มีทั้งที่รวมตัวกันมาหลายสิบคน กับที่เป็นฝอยๆ เต็ดร้อันกันกระจัดกระจาย”

กานดา จำปาทิพย์ บรรณาธิการข่าว สำนักข่าว
รับผิดชอบรายการสถานีประชาชน ชี้ให้เห็นถึงปริมาณปัญหา
หนี้ไม่เป็นธรรมที่มีประชาชนร้องเรียนมายังรายการเพิ่มขึ้น

อย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาประมาณ 1 ปีที่ทางรายการมีการนำเสนอข่าวในประเด็นนี้ จนคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30 เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นปัญหาอื่น ถือว่าหน้าที่ไม่เป็นที่นิยม เป็นกลุ่มปัญหาใหญ่ที่มีน้ำหนักให้คนทำงานต้องหันมาใส่ใจให้ความสำคัญ

“ปัญหาหน้าที่ไม่เป็นที่นิยมสะท้อนเรื่องความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความไม่เท่าเทียม ชาวบ้านไม่มีความรู้ เขาให้ทำสัญญาอะไรก็ทำ เพราะรู้สึกว่าคุณเองเป็นตัวเล็กตัวน้อย

อรอุมา เกษตรพิชผล
ผู้ดำเนินรายการ สถานีประชาชน

รายการสถานีประชาชน
มีการนำเสนอประเด็น
ที่น่าสนใจอย่างต่อเนื่อง

“ไม่มีปากเสียง เจ้าหนี้มีฐานะ มีชื่อเสียง เป็นครู เป็นตำรวจ
น่าเชื่อถือ มีทนายด้วย เขาคงไม่หลอกเราหรอก พอเกิดปัญหา
ไปขอความช่วยเหลือ ข้าราชการไม่ยี่หระ ดูเอกสารแล้วก็ว่าไป
ตามนั้น ไม่ซักถามว่าที่มาที่ไปเป็นอย่างไร”

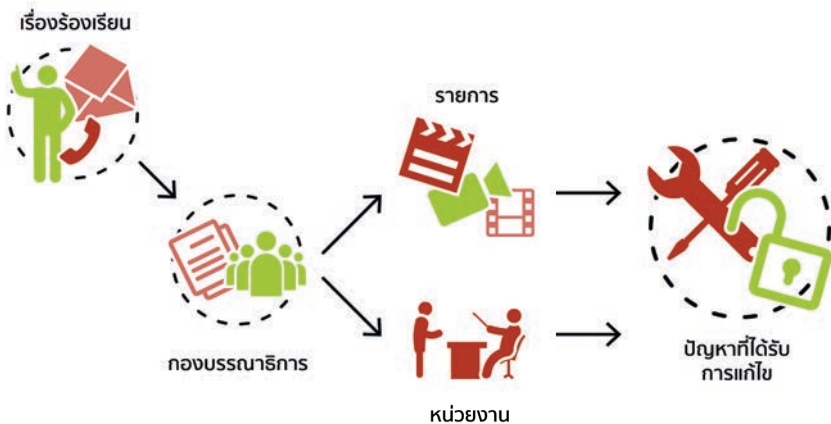
บรรณาธิการข่าว รายการสถานีประชาชน เล่าให้เห็น
ภาพรวมของสภาพปัญหาที่ได้พบจากการทำงานของรายการ
ซึ่งตนเองรับผิดชอบอยู่

รายการสถานีประชาชน ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน
จันทร์-ศุกร์ เวลา 14.00-15.00 น. รูปแบบของรายการได้รับ
การออกแบบให้เป็นทั้งงาน On Air, Online และ On Ground
แบบเบ็ดเสร็จครบถ้วนในตัวเอง

ประเด็นปัญหาจากการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเข้ามายังรายการผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ ทั้งทางโทรศัพท์ อีเมล โซเชียลมีเดีย และการเดินทางมาด้วยตัวเองยังสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส กองบรรณาธิการจะทำหน้าที่ประสานงานไปยังหน่วยงานรับผิดชอบ หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เพื่อให้แนวทางการคลี่คลายแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การทำงานของรายการสถานีประชาชน

ได้รับการนำเสนอผ่านช่องทางรายการ ซึ่งก็จะเป็นการเยียวยา ปัญหาให้กับผู้ที่มาร้องเรียนไปในเวลาเดียวกัน รวมทั้งเป็นการ สื่อสารสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ผู้ชมได้รับข้อคิดและแนวทาง ในการป้องกันและรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่กำลังหรืออาจ ต้องเผชิญในลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

กองบรรณาธิการประกอบด้วยพนักงานไทยพีบีเอส ราว 10 ชีวิต ส่วนใหญ่เป็นผู้สื่อข่าว รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประสาน งาน เจ้าหน้าที่ข้อมูล และโปรดิวเซอร์ เมื่อมีผู้มาร้องเรียนขอ ความช่วยเหลือ เจ้าหน้าที่จะสอบถามข้อมูลเบื้องต้น ก่อนมา นำเสนอในที่ประชุมทีม ซึ่งมีการประชุมกันเป็นประจำสัปดาห์ ละ 3 ครั้ง เพื่อร่วมกันคัดเลือกประเด็น และส่งให้ผู้สื่อข่าว ติดตามตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม โดยการประสานงานจนได้ ข้อมูลพอสมควรก่อนเดินทางไปยังพื้นที่เกิดเหตุเพื่อถ่ายทำ รายการ พร้อมไปกับการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วย แก้ไขปัญหาให้กับผู้เดือดร้อน

รูปแบบรายการเป็นการนำเสนอรายงานข่าวเหตุการณ์ เพื่อนำสู่การสนทนากลุ่ม ที่ผู้ดำเนินรายการจะพูดคุยซักถามผู้ ประสบปัญหาที่ยืนยันเรื่องร้องเรียน พร้อมทั้งเชิญหน่วยงานรับผิดชอบมาชี้แจง หรือผู้เชี่ยวชาญแนะนำแนวทางแก้ไขปัญหา

“เวลาประสานแหล่งข่าว เราก็จะโทรศัพท์ไปที่หน่วยงานรับผิดชอบ ค่อยให้ฟังว่าเรื่องเป็นแบบนี้นะ เพื่อให้เขามีแนวทางมาตอบออกอากาศ เวลาหน่วยงานจะมาร่วมรายการ มองออกเลยว่ามี 3 รูปแบบ หนึ่ง มาแล้วแก้ได้แน่ เพราะมีแผนงานอยู่แล้ว สอง คือรับลูกไว้ก่อน ก็ยังตีรับปัญหาไปหาทางแก้ไข สาม รับทราบปัญหา แต่จะทำหรือไม่ทำว่ากันอีกที แต่ถ้าสงสัยว่ามาแล้วอาจจะตอบคำถามไม่ได้ ขอเป็นทางโทรศัพท์แล้วกัน ถ้าไม่ร่วมมือเลย เราเสนอว่า ให้ทำเอกสารส่งมาก็ได้ คือให้ทางเลือกว่าเขาจะทำอะไรได้บ้าง เราพยายามทำให้ปัญหาคืบหน้า นำไปสู่ทางออกให้ได้มากที่สุด” **กานดา จำปาทิพย์** บรรณาธิการข่าวรายการสถานีประชาชน อธิบายถึงกระบวนการและจุดมุ่งหมายในการทำงาน

นอกจากนี้ รายการสถานีประชาชนยังมีนายอาสาจากสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลัดเปลี่ยนกันมาคอยให้คำแนะนำแก่ผู้ประสบปัญหาเป็นประจำทุกวันจันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่ 09.00-16.00 น. ทั้งในและนอกช่วงเวลาออกอากาศรายการ

สัญญาภัยพิบัติ

ประเด็นปัญหาที่มีประชาชนเข้ายื่นเรื่องร้องเรียนขอความช่วยเหลือจากรายการสถานีประชาชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีความแตกต่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความเดือดร้อนจากการไม่สามารถเข้าถึงสิทธิบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ สินค้าและบริการไม่มีคุณภาพ ผู้ให้บริการขาดความรับผิดชอบ การถูกหลอกลวง ฉ้อโกง ฯลฯ ทุกประเด็นปัญหาจะได้รับการตรวจสอบคัดกรอง ก่อนเข้าสู่กระบวนการทำงานของทีมงานเพื่อให้ปัญหาได้รับการเยียวยาแก้ไข ผ่านช่องทางการออกอากาศในรายการซึ่งเป็นการสื่อสารสาธารณะ พร้อมไปกับการประสาน

งานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาทางออกให้กับประชาชนอีกช่องทางหนึ่ง

กรณีปัญหาเรื่องนี้ที่ไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมก็เช่นกัน

ตัวอย่างปัญหาร้องทุกข์ของชายวัย 80 ปีจากจังหวัดกำแพงเพชร เมื่อปลายปี 2560 ที่มีการติดต่อขอความช่วยเหลือมายังรายการสถานีประชาชนด้วยเรื่องของการตกเป็นหนี้ในจำนวนที่สูงเกินกว่าที่ได้มีการทำสัญญากู้ยืมจริง และด้วยการทำงานของทีมงานสถานีประชาชน ทำให้สามารถนำกรณีปัญหาเข้าสู่กระบวนการแก้ไขได้อย่างตรงจุด ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพการทำงานของรายการสถานีประชาชนได้อย่างชัดเจน

กรณีนี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อลูกชายคนโตของชายคนดังกล่าวได้รับชมรายการสถานีประชาชน แล้วจึงตัดสินใจโทรศัพท์มาขอคำแนะนำปรึกษา เนื่องจากชายวัย 80 ปีผู้เป็นพ่อ ได้มอบโฉนดที่ดินจำนวน 5 ฉบับซึ่งประกอบด้วยที่นา 4 ฉบับ และที่อยู่อาศัยในเขตเมืองอีก 1 ฉบับ ให้น้องชายคนเล็กของเขานำไปเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินจากคนรู้จักในอำเภอเดียวกัน ก่อนที่น้องชายจะย้ายไปทำงานยังต่างถิ่นและขาดการติดต่อกับครอบครัว

ผ่านไป 10 ปี เจ้าหนี้แจ้งเรื่องเพื่อติดตามทวงถาม การชำระหนี้มายังผู้เป็นพ่อ ซึ่งเป็นเจ้าของโฉนดที่ดินและเป็นผู้ลงลายนิ้วมือในสัญญากู้ยืม ด้วยมูลหนี้ซึ่งระบุในสัญญาเงิน กู้ด้วยวงเงิน 3,000,000 บาท แต่เมื่อสอบถามไปที่น้องชาย ยืนยันตัวเลขเงินกู้ที่ได้รับว่าเพียง 750,000 บาทเท่านั้น โดย การทำสัญญากู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี จึงเป็น ไปไม่ได้ที่ยอดหนี้รวมดอกเบี้ยจะสูงถึงจำนวนที่ได้รับแจ้งมา จึงยืนยันจะรับผิดชอบเฉพาะในส่วนเงินต้นและดอกเบี้ยที่มีการกู้ยืมจริงเท่านั้น

ครอบครัวจึงเข้ายื่นเรื่องร้องเรียนไปยังหน่วยงานให้ความช่วยเหลือด้านยุติธรรมในระดับจังหวัด เมื่อเจ้าหน้าที่ พิจารณาข้อมูลหลักฐานจากเอกสารแล้ว ทำได้เพียงการนัดหมาย ให้มีการเจรจาประนอมหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้ยื่นกรานจำนวนเดิม และ เตรียมจะยื่นเรื่องฟ้องร้องลูกหนี้ในคดีแพ่งให้มีการยึดทรัพย์สิน ที่ดินซึ่งเป็นหลักประกันเพื่อเป็นการชดใช้หนี้ที่ค้างชำระ

“ทุกคนฟังแบบนี้ต้องสงสัย ว่าทำไมลูกหนี้ยอมเซ็น ตัวเลขที่เกินกว่าเงินที่กู้ยืมจริงหลายเท่า ผมตอบไม่ได้ แต่ด้วย หน้าที่ตรงนี้ ถ้ามองว่าคนมาร้องเรียนลงไปทำสัญญาเอง ผม คงทำงานไม่ได้ งานของเราคือรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุด

เพื่อนำเสนอและหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น” **ประกาศ เลิศวิไล**
ผู้สื่อข่าวที่รับผิดชอบประเด็นนี้ไม่เป็นธรรมของรายการสถานี
ประชาชน พูดถึงแนวคิดและแนวทางการทำงาน

หลังจากรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น และเดินทางลงพื้นที่
เพื่อพูดคุยสอบถาม ประกอบเอกสารหลักฐานอย่างครบถ้วน
ที่งานสถานีประชาชนจึงได้ประสานงานให้ผู้ประสบปัญหา
เดินทางมาขึ้นเรื่องร้องเรียนกับศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และ
ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
เนื่องจากข้อมูลบ่งชี้ว่า ลูกหนี้มีการรับเงินกู้ยืมในจำนวนที่ต่ำ
กว่าระบุในสัญญา โดยที่เจ้าหนี้ไม่สามารถนำหลักฐานมายืนยัน
ได้ว่าเงินจำนวน 3 ล้านบาทตามที่กล่าวอ้างนั้นได้มีการเบิกจ่าย
และส่งมอบให้กับผู้กู้อย่างไร ตอบแต่เพียงว่า “จำไม่ได้” ใน
ความเป็นจริง เป็นไปได้ยากที่บุคคลจะเก็บเงินสดไว้กับตัว
จำนวนหลายล้านบาทพร้อมจะส่งมอบให้กับผู้ที่มาขอกู้ได้ใน
ทันที ขณะที่ฝ่ายผู้กู้มีหลักฐานยืนยันการชำระหนี้รายเดือนใน
จำนวนเงิน 21,000 บาท เมื่อคำนวณแล้วหมายความว่า
คิดดอกเบี้ยที่สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีตามที่ระบุในสัญญาผู้ยืม
การมาขึ้นเรื่องร้องเรียนยังหน่วยงานส่วนกลาง โดยที่ม
งานสถานีประชาชนช่วยรวบรวมพยานหลักฐาน และหยิบยก

ผู้สื่อข่าวสถานีประชาชน ลงพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร
เพื่อตรวจสอบข้อมูลและรายงานข่าว

ประเด็นที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่ปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในการทำสัญญากู้ยืม ส่งผลเป็นการเพิ่มน้ำหนักในการเจรจาขอประนอมหนี้ให้กับผู้เป็นลูกหนี้ จากเดิมที่เจ้าหนี้ยื่นยันตัวเลขเดิมตามสัญญามาโดยตลอด ก็มีท่าทีที่อ่อนลงและยอมลดยอดหนี้ลง

“ตอนที่ลงทำข่าวในพื้นที่ เราติดต่อเจ้าหนี้เชิญให้มาร่วมรายการที่กรุงเทพฯ โดนปฏิเสธ เลยเปลี่ยนเป็นขอสัมภาษณ์บันทึกเทป เจ้าหนี้ซึ่งเป็นข้าราชการเกษียณอายุบอกว่า ถ้าจะคุยต้องไปที่สถานีตำรวจเท่านั้น ก็ต้องยกทีมไปสัมภาษณ์กันที่โรงพัก เจ้าหนี้มีผู้หญิงอายุประมาณ 30 ไปด้วย คอยให้คำแนะนำตลอดเวลา ตอนอยู่ที่โรงพัก มีร้อยเวรแอบบอกว่า เจ้าหนี้รายนี้มีกรณีขัดแย้งกับลูกหนี้ลักษณะนี้อยู่เป็นประจำ” ผู้สื่อข่าวสถานีประชาชนให้ข้อมูลเพิ่มเติม

กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของทีมงานรายการสถานีประชาชน ที่มีการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับมีข้อมูลหลักฐานเพียงพอที่จะทำให้ปัญหาคลี่คลายลงได้ กระนั้น ทีมข่าวระบุว่า กรณีที่ลูกหนี้เสียเปรียบรอบด้าน และมาขอความช่วยเหลือจากทีมงานได้ไม่ทันการยังมีอีกเป็นจำนวนมาก

“ประสาน” สร้างความเป็นธรรม

ปัญหาหนี้ไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม บางกรณีผู้เสียหายจำนวนเรื้อนร้อย ทำให้เรื่องราวมีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น ประกอบกับผู้ประสบปัญหาเองเป็นชาวบ้านจากท้องถิ่นห่างไกล ขาดทั้งความรู้ความเข้าใจระบบการเงินสมัยใหม่และไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมผู้ที่จ้องจะเอาเปรียบ เป็นเหตุให้สถานีประชาชนต้องเข้ามามีบทบาทในการประสานงานเพื่อให้ความช่วยเหลือในหลากหลายช่องทาง

เช่นกรณีปัญหาของประชาชนจาก **อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่** จำนวน 64 รายที่ถูกธนาคารออมสิน ซึ่งเป็น

สถาบันการเงินของรัฐยื่นฟ้องร้องให้ชำระหนี้ ในจำนวนที่ชาวบ้านยืนยันว่าสูงเกินกว่าเงินที่พวกเขาได้รับจริง

เหตุเกิดเมื่อปี 2557 เมื่อมีผู้ชักชวนให้ชาวบ้านจำนวน 72 คน ให้ทำสัญญาเงินกู้ในโครงการธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน สาขาพร้าว โดยบุคคลดังกล่าวเป็นคนในพื้นที่ และเคยให้ชาวบ้านกู้ยืมเงินเป็นประจำ ชาวบ้านจึงเกิดความไว้วางใจ หลงเชื่อ ทำสัญญาเงินกู้ สิ่งผิดสังเกตคือการทำที่ชาวบ้านบางรายทำสัญญาที่ธนาคารออมสิน แต่กลับมารับเงินกับนายพัชรดลที่สำนักงาน บางคนมาทำสัญญาที่สำนักงานของบุคคลที่ชักชวน โดยมีเจ้าหน้าที่จากทางธนาคารมาคอยอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมเอกสาร ชาวบ้านแต่ละคนให้ข้อมูลว่าได้รับเงินจากบุคคลที่มาชักชวนให้กู้เงินรายละ 10,000-40,000 บาท และทยอยชำระหนี้ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือนให้กับบุคคลดังกล่าว แทนที่จะเป็นธนาคารออมสิน

ปีถัดมา ธนาคารออมสินทยอยส่งหนังสือทวงถามการชำระหนี้จากชาวบ้านแต่ละราย ในวงเงินรายละ 50,000-200,000 บาท จนนำไปสู่การร้องเรียนขอให้ธนาคารตรวจสอบความผิดปกติที่เกิดขึ้น ผ่านไปหนึ่งปี เรื่องเงียบหายไป ขณะที่ชาวบ้านจำนวน 16 ราย ถูกธนาคารออมสินฟ้องร้องให้ชำระ

หนี้ในมูลค่าหนี้สูงเกินกว่า 100,000 บาท ในเวลาต่อมาอีก 48 รายถูกฟ้องให้ชำระหนี้ในมูลหนี้ต่ำกว่า 100,000 บาท

“วันหนึ่งคนในชุมชนคุณภูมิฐาน ชาวบ้านเคยมากู้เงินได้ ชักชวนว่ามาสิ เดี่ยวพากู้ออมสิน สนิทกับผู้จัดการ อย่างไรก็ตาม อนุมัติ นัดชาวบ้านมาหาที่บ้าน เจ้าหน้าที่ธนาคารเตรียมเอกสารให้เป็นชุดๆ ชาวบ้านมาถึงเซ็นเลย คนหนึ่งเซ็นกู้ อีกคนเซ็นค้ำ มาตรวจสอบทีหลัง พบว่าไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย เซ็นเสร็จ ผู้จัดการอนุมัติทันที จุดอ่อนอยู่ตรงการรับเงิน เพราะมีการเซ็นใบมอบฉันทะให้คนที่ชักชวนถอนแทนลูกหนี้ทั้ง 72 คน คนที่มากู้มีทั้งคนพื้นราบ คนบนดอย ไม่มีหลักทรัพย์อะไรเลย แต่กู้ผ่านทุกคน”

ประกาส เลิศวิไล ผู้สื่อข่าวรายการสถานีประชาชน ซึ่งจุดที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ชอบมาพากลอย่างชัดเจน และชาวบ้านได้มีการยื่นเรื่องให้ทางธนาคารตรวจสอบถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้นไปแล้วในช่วงก่อนหน้า กระนั้น ธนาคารเจ้าหน้าที่กลับเดินหน้าสั่งฟ้องเพื่อให้ชาวบ้านนำเงินมาชำระหนี้โดยไม่ลังเล

วันที่ 18 ธันวาคม 2560 ชาวบ้านทั้ง 64 รายที่ถูกธนาคารออมสินฟ้องร้อง ได้เข้าแจ้งความยังสถานีตำรวจภูธรอำเภอพร้าว เพื่อขอให้ดำเนินคดีทางอาญากับเจ้าหน้าที่

ธนาคารออมสิน 3 ราย รวมทั้งบุคคลที่มีพฤติกรรมหลอกลวงประชาชนเนื่องจากคนเหล่านี้อาจร่วมกันหรือมีส่วนร่วมรู้เห็นในการหลอกลวงชาวบ้านให้กู้เงิน จนเป็นปัญหาในเวลาต่อมา

เดือนเดียวกัน ทีมงานรายการสถานีประชาชนลงตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่ พบข้อมูลเพิ่มเติมว่า ศูนย์ไกลเกลี่ยประนอมข้อพิพาทอำเภอพร้าว ได้มีการประสานไปยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอให้จัดทนายมาช่วยดูแลคดีให้กับลูกหนี้ชุดแรกจำนวน 16 ราย แต่เนื่องจากมีลูกหนี้ถูกฟ้องร้องเพิ่มอีกจำนวนถึง 48 รายในเวลาต่อมา และแต่ละกรณีมีเอกสารเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก ทำให้กำลังคนของยุติธรรมจังหวัดไม่เพียงพอที่จะให้ความช่วยเหลือ

ทีมข่าวสถานีประชาชนจึงได้ประสานขอความช่วยเหลือไปยังเนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ และได้รับความร่วมมือในการส่งทนายความจากกรุงเทพฯ ไปยังพื้นที่เกิดเหตุ โดยดำเนินแนวทางการยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อขอให้มีการรวมคดีที่ธนาคารออมสินฟ้องร้องลูกหนี้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน รวมทั้งขอชะลอการนัดคดี ด้วยหวังให้คดีอาญาที่ชาวบ้านแจ้งความไว้ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอพร้าวเป็นหลักฐานที่จะนำมาใช้ประกอบเพื่อการต่อสู้คดีในชั้นศาล

ภาพจากสื่อบันทึกข่าวรายการสถานีประชาชน
ชาวบ้านแจ้งความดำเนินคดี
เจ้าหน้าที่ธนาคารออมสินและผู้ชักชวนให้มีการกู้ยืมเงิน

ปัญหาหนี้อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนการทำงานที่ช่วยแก้ไขปัญหาในกรณีที่ประชาชนเป็นฝ่ายเสียเปรียบในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

ภาพรายงานข่าวกรณีร้องเรียนยอดหนี้เกินจำนวนกู้จริง
ที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ในรายการสถานีประชาชน

ทางตัน “สัญญาขายฝาก”

กรณีตัวอย่างดังที่ยกมาข้างต้นกลายเป็นเรื่องที่รายการสถานีประชาชนสามารถช่วยเหลือจัดการให้ผู้ที่ประสบปัญหาได้เข้าถึงความยุติธรรมได้ไม่ยาก โดยอาศัยเพียงการรับฟังสถานการณ์ปัญหาอย่างตั้งใจ ช่วยวิเคราะห์ห้จับประเด็น และประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาก็ได้รับการเยียวยา

ปัญหาจากการทำสัญญาขายฝาก
มีการร้องเรียนมายังรายการ
สถานีประชาชนอย่างต่อเนื่อง

แก้ไขโดยใช้เวลาไม่นาน เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาหนี้ไม่เป็นธรรมที่เกิดจากกฎหมายขายฝาก ที่ทีมงานแทบจะฟันธงได้ตั้งแต่แรก ว่าโอกาสที่คนเป็นลูกหนี้จะชนะคดี ทำให้ไม่ต้องสูญเสียที่ดินซึ่งเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ แทบจะเป็นศูนย์

สิ่งที่ทำได้โดยลำพังกลไกการทำงานของรายการแทบจะเหลือเพียงการนำเสนอเรื่องราวเพื่อเป็นกรณีตัวอย่าง ซึ่งผู้ประสบปัญหายินดีส่งมอบประสบการณ์ให้เป็นวิทยาทาน เป็นอุทาหรณ์ให้กับผู้ที่ได้รับชมเท่านั้น

กรณีตัวอย่างชัดเจนของปัญหาหนี้ไม่เป็นธรรม และเป็นข่าวใหญ่ซึ่งหน่วยงานภาครัฐหันมาให้ความสนใจ ได้แก่ กลุ่มลูกหนี้เกษตรกรในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคอีสาน ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกฟ้องขับไล่จากที่อยู่อาศัยและจะต้องสูญเสียที่ดินทำกิน จากการทำสัญญาขายฝาก จำนอง เช่าซื้อ และกู้ยืมเงิน

รัฐบาลดำเนินงานเพื่อ
แก้ปัญหาหนี้ให้กับเกษตรกร

ข้อดี และข้อเสีย ของการขายฝากและจำนอง

รายละเอียด	ขายฝาก	จำนอง
ต้องทำสัญญา และจดทะเบียน ต่อเจ้าหน้าที่ที่ สำนักงานที่ดิน	ทำ	ทำ
กรรมสิทธิ์ ทรัพย์สิน	เป็นของผู้รับซื้อฝากทันทีในวันที่ ทำสัญญาและจดทะเบียน ณ สำนักงานที่ดิน	โดยหลักผู้รับจำนองไม่มีสิทธิ์ใน กรรมสิทธิ์เลย เว้นแต่จะเป็นกรณี ตามมาตรา 729 ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์เท่านั้น
เมื่อผิดนัดชำระหนี้ / ครบกำหนดไถ่ถอน	อสังหาฯ ตกเป็นของผู้รับซื้อฝาก โดยสมบูรณ์ ไม่ต้องมีการฟ้องร้อง โดยเมื่อผู้ขายฝากนำเงินไปไถ่ถอน ทรัพย์สินที่ขายฝากจากผู้รับฝากซื้อ แล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็จะกลับ มายังผู้ขายฝากทันที	หากผิดนัดชำระ ผู้รับจำนองต้อง ฟ้องร้องต่อศาล เพื่อขอยึดทรัพย์สิน และขายทอดตลาด เพื่อให้ผู้ จำนองนำเงินมาชำระหนี้แก่ ผู้รับจำนอง
ดอกเบี้ยสูงสุด	15% ต่อปี	15% ต่อปี
วงเงินขายฝาก / จำนอง	ตามแต่ตกลงกัน	ตามแต่ตกลงกัน
การไถ่ถอน (กรณี อสังหาริมทรัพย์)	สูงสุดไม่เกิน 10 ปี	ตามสัญญากู้ยืมเงิน

ลูกหนี้ส่วนใหญ่ไม่มีเงินเพียงพอในการซื้อทรัพย์สินคืนจากเจ้าหนี้ ทำให้มีประชาชนที่เป็นลูกหนี้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีกว่า 1,200 ราย ทุนทรัพย์ในการฟ้องร้องคดีกว่า 278 ล้านบาท ในจำนวนดังกล่าว มีไม่น้อยที่เป็นการกู้ยืมในลักษณะของการทำสัญญาขายฝาก

หลังจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการติดตามตรวจสอบข้อมูล พบความเชื่อมโยงว่า ผู้ให้กู้เป็นคนกลุ่มที่มีสายสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายประมาณ 7-8 กลุ่ม

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำสัญญาขายฝาก คือการที่ลูกหนี้เซ็นชื่อในสัญญาขายฝาก โดยเข้าใจว่าเป็นการนำโฉนดที่ดินไปเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน ในลักษณะเดียวกับการจำนอง ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะแท้จริงแล้วการทำสัญญาขายฝาก คือการทำสัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะตกเป็นของผู้รับซื้อฝากทันที เพียงแต่มีการเปิดโอกาสให้ผู้นำที่ดินไปขายฝากสามารถนำเงินมาไถ่ถอนทรัพย์สินของตนได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดในสัญญา สูงสุดไม่เกิน 10 ปี ขณะที่ผู้รับซื้อฝากมีสิทธิได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการขายฝากสูงสุดร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาพร้อมที่สำคัญอีกประการ คือ ตัวเลขวงเงินในสัญญามักไม่ตรงกับจำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมได้รับจริง เนื่องจากส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่อ้างว่า หักเงินส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าดำเนินการ ค่านายหน้า ค่าทำสัญญา ค่าเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

ตัวอย่างกรณีปัญหาดังกล่าวที่มีประชาชนเดินทางเข้าร้องเรียนกับรายการสถานีประชาชน อาทิ ในเอกสารสัญญาระบุจำนวนเงินกู้ยืมหรือขายฝาก 300,000 บาท แต่ผู้กู้ได้รับเงินจริงเพียง 93,000 บาท ลูกหนี้ส่วนใหญ่ยินยอมเนื่องจากมีความต้องการใช้เงินอย่างเร่งด่วน หรือขาดความรู้เท่าทัน ทำให้เมื่อเกิดการทวงถาม กลายเป็นว่ายอดหนี้รวมดอกเบี้ยทบต้นทบดอกเป็นมูลค่าที่สูงมาก จนลูกหนี้ไม่สามารถหาเงินมาชดเชยได้ทัน จึงนำไปสู่การสูญเสียที่ดิน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของทั้งครอบครัว

“กฎหมายเป็นแค่รูปแบบ ปัญหาคือเจ้าหน้าที่บวกเพิ่มเข้าไป ทั้งเงินต้นทั้งดอกเบี้ย เพราะถือว่าปล่อยง่าย ไม่ต้องมีใครมาเซ็นค้ำประกัน ส่วนใหญ่คิดกันแบบนี้ คนขอกู้คิดว่าคงมีปัญหาจ่าย บางทีแม่ป่วย ลูกจะเข้าเรียน ไม่รู้จะไปหาที่ไหน ทางเลือกสุดท้ายแล้วก็ยอมเซ็น แก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน แต่ในที่สุดก็ไม่ไหว ผ่านไป 6 เดือนก็จบ เพราะคิดต้นคิดดอกเสร็จไม่มีเงินมาใช้หนี้ ถูกยึดที่ไปเลย

กานดา จำปาทิพย์
บรรณาธิการรายการสถานีประชาชน

“บางคนรู้แต่คิดว่าเจ้าหนี้คงไม่ทำอย่างนั้นหรอก เพราะเขาบอกว่าแค่เขียนเป็นตัวเลขไว้เฉยๆ บางทีลูกหนี้ก็ไม่เข้าใจเลยว่าทำไมต้องเป็น 300,000 เจ้าหนี้อ้างว่าเป็นค่าดอกเบี้ยย ค่าดำเนินการ อันตบหนึ่งเลยคือ ลูกหนี้ไม่รู้เรื่องอะไรเลย บางคนเซ็นกระดาษเปล่า เช่นแบบไม่รู้ชื่อไหนชื่อไหน มีหลายรูปแบบ ผู้เสียหายเยอะมาก ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร”

กานดา จำปาทิพย์ บรรณาธิการข่าวรายการสถานีประชาชน ขยายความปัญหาที่พบกรณีลูกหนี้อยอมเซ็นชื่อในสัญญาที่ตัวเลขหนี้เกินกว่าจำนวนเงินที่ได้รับจริง

ยังมีข้อน่าสังเกตด้วยว่า ตัวเลขที่ระบุในสัญญาขายฝาก แม้จะสูงกว่าจำนวนเงินที่ผู้กู้ได้รับจริง แต่ยังต่ำกว่ามูลค่าจริงของ

ที่ดินซึ่งถูกนำมาขายฝาก เนื่องจากผู้กู้เข้าใจว่า โฉนดที่ดินใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเท่านั้น จึงไม่มีการประเมินราคากันอย่างเป็นกิจจะลักษณะ อาศัยเพียงการตกลงร่วมกันระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ ซึ่งเท่ากับว่า ที่ดินถูกส่งมอบกรรมสิทธิ์ให้เจ้าหนี้ โดยลูกหนี้ได้ค่าตอบแทนที่ต่ำกว่ามูลค่าแท้จริงของที่ดินหลายเท่าตัว

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาที่เกิดจากความไม่เข้าใจเนื้อหาในรายละเอียดของกฎหมาย ทำให้ลูกหนี้จำนวนมากไม่มีการนำเงินไปชำระหนี้ตามกำหนดเวลา ปล่อยจนพ้นกำหนดตามสัญญาแล้วค่อยนำเงินไปไถ่ถอน ซึ่งทำไม่ได้ และเป็นเหตุให้ต้องสูญเสียที่ดินไปในที่สุด

ในช่วงปี 2556-2560 หน่วยงานรัฐพบข้อมูลว่า ในสามจังหวัดภาคอีสาน คดีความฟ้องร้องจากกรณีปัญหาหนี้สินมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เฉพาะมกราคม 2560 เพียงเดือนเดียว มีคดีที่ยื่นเรื่องฟ้องร้องต่อศาลสูงถึง 75 คดี คดีส่วนใหญ่เป็นการฟ้องขับไล่ จากการทำสัญญาขายฝากที่ลูกหนี้เกษตรกรไม่มีเงินเพียงพอในการซื้อทรัพย์สินที่ดินคืน ทำให้ต้องสูญเสียที่ดินของครอบครัวให้กับเจ้าหนี้ และเมื่อไม่มีที่อยู่อื่นใหม่ ไม่สามารถหาช่องทางทำกินอื่นทดแทนอาชีพเพาะปลูกที่ต้องอาศัยที่ดินทำกินที่เคยมีอยู่ได้ จึงต้องแพ่งอยู่อาศัยทำกินใน

ที่ดินเดิมต่อไป จนนำไปสู่การถูกเจ้าหนี้ฟ้องร้องขับไล่ให้พ้น
จากที่ดิน ซึ่งกรรมสิทธิ์ได้ตกเป็นของเจ้าหนี้โดยสมบูรณ์นับ
ตั้งแต่วันที่เริ่มทำสัญญาโดยที่ลูกหนี้ไม่รู้ตัว

หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น
กับลูกหนี้เกษตรกรจำนวนกว่า 1,200 รายในสามจังหวัดทางภาค
อีสาน โดยเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2560 นายอำนวยการ ปะติเส
ที่ปรึกษาคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในฐานะประธาน
คณะกรรมการประสานงานการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมด้วยศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้
และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม
ร่วมกับหน่วยงานรัฐอีก 20 แห่ง อาทิ กรมสอบสวนคดีพิเศษ
(ดีเอสไอ) กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและ
ช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี กรมสรรพากร
สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ฯลฯ มีการจัดประชุมหารือถึงแนวทาง
และมาตรการในการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้กลุ่มนี้

ในที่สุด ที่ประชุมสรุปสภาพปัญหาว่ามีสาเหตุจากการ
ที่เกษตรกรยากจนเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุน และขาดความรู้ด้าน
กฎหมาย แนวทางการช่วยเหลือคือการดึงหนี้นอกระบบให้
กลับเข้ามาเป็นหนี้ในระบบ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้

งายยิ่งขึ้นกว่าการเป็นหนี้ในระบบ โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) เข้าไปเจรจาขอซื้อที่ดินจากเจ้าหนี้ แล้วให้เกษตรกรมาชำระหนี้ในระบบเพื่อให้มีที่ดินทำกินต่อไป

ส่วนกรณีของลูกหนี้ที่ถูกเจ้าหนี้ฟ้องบังคับคดียึดที่ดินไปแล้ว ทำให้ต้องประสบปัญหาการไม่มีที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยและทำกิน ที่ประชุมจะเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเพื่อจัดสรรที่ดินให้ใช้ประชาชนเพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยจะพิจารณาสำหรับกลุ่มลูกหนี้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะได้รับการจัดสรรที่ดินให้ใหม่ รวมทั้งจะมีการดำเนินการกับนายทุนเงินกู้ที่เรียกเก็บดอกเบี้ยเกินอัตรา โดยส่วนนี้เป็นงานในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) และสำนักงานอัยการสูงสุด

แนวทางและมาตรการของหน่วยงานรัฐ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการช่วยเหลือแก่ลูกหนี้ที่ประสบปัญหาซึ่งกระทำได้อย่างจำกัด เฉพาะสำหรับลูกหนี้ที่ยังอยู่ในเงื่อนไขที่ยังพอเยียวยาได้ ซึ่งอาจไม่ใช่สถานการณ์ของลูกหนี้อีกเป็นจำนวนมาก หรืออย่างน้อยก็ที่มาถึงมีรายการสถานะประชาชน

นอกจากกรณีปัญหาใหญ่ที่เกิดในสามจังหวัดภาคอีสาน ทีมข่าวรายการสถานีประชาชนยังพบกรณีปัญหาจากการทำสัญญาขายฝาก รวมทั้งการทำสัญญากู้ยืมไม่เป็นธรรมในหลากหลายรูปแบบ และได้มีการแบ่งระดับความรุนแรงของปัญหา เพื่อพิจารณาแนวทางการนำเสนอเนื้อหาและหาทางช่วยเหลือ เจื่อนไขสำคัญที่ใช้พิจารณาแบ่งประเภท คือสถานะของการทำสัญญากู้ยืมระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ ว่ามีการยื่นเรื่องฟ้องร้องต่อศาลแล้วหรือไม่

“มีทั้งกลุ่มที่ยังไม่ตักน้ำ ตักน้ำแล้วกำลังพยายามตะเกียดตะกาย กับจมน้ำขาดใจไปแล้ว”

ประภาส เลิศวิไล ผู้สื่อข่าวรายการสถานีประชาชน เปรียบเปรยสถานะของลูกหนี้ที่มาร้องเรียนร้องทุกข์ยังรายการกลุ่มแรกที่กำลังถึง “กลุ่มที่ยังไม่ตักน้ำ” หมายความว่าถึงกลุ่มลูกหนี้ที่เจ้าหนี้ยังไม่ได้ยื่นเรื่องฟ้องร้องต่อศาล ส่วนกลุ่มที่สองที่กำลังตะเกียดตะกายให้พ้นน้ำ คือกลุ่มที่เจ้าหนี้ยื่นเรื่องฟ้องร้องต่อศาลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ส่วนกลุ่มสุดท้าย คือกลุ่มที่การดำเนินเรื่องในศาลเดินไปถึงจุดสิ้นสุด

และกลุ่มที่มีการมาร้องขอความช่วยเหลือมากที่สุด ก็คือ กลุ่มสุดท้าย

ประภาส เลิศวิไล
ผู้สื่อข่าวรายการสถานีประชาชน
ลงพื้นที่รายงานข่าวและ
หาทางช่วยเหลือประชาชน
ที่ได้รับความเดือดร้อน

“กลุ่มที่คิดดีสินสุด มาหาเราเยอะที่สุด เพราะชาวบ้าน
ไม่มีความรู้ ไม่เคยขึ้นศาล ไม่รู้สิทธิตัวเองตามกฎหมาย เจอผู้
พิพากษาที่ขาสั้น พูดไม่ออก ศาลให้ไกล่เกลี่ย เจอทนายเจ้าหน้าที่
มีทั้งสายบู๊ ทั้งวาหะศิลป์ ชาวบ้านก็เซ็นยินยอมไกล่เกลี่ย ศาล
พิพากษาตามยอม เป็นอันว่าจบต่อหน้าศาล ไม่สามารถร้องคดี
คดีหรือทำอะไรได้อีก ผมมองว่าแย่ยิ่งกว่าถูกพิพากษาอีก
เพราะไม่ได้มีการใช้พยานหลักฐานอะไรต่อสู้คดีกันเลย”

ประภาสบอกว่า ลูกหนี้ที่อยู่ในระยะวิกฤตจนเกินแก้ไข
เมื่อมาพบสถานีประชาชน ทีมงานยอมรับว่าหมดสิ้นหนทางที่
จะให้ความช่วยเหลือ ทำได้เพียงนำเสนอรายการข่าวเพื่อเป็น
อุทาหรณ์สำหรับผู้ที่รับชมรายการ ให้ข้อคิดว่าอย่ายินยอมเซ็น

เอกสารที่จะมีผลเป็นการมัดตัวในภายหน้า เพราะการแก้ไข ปัญหาแทบจะเป็นไปไม่ได้ รวมทั้งมุ่งที่จะเสนอให้สังคมได้รับรู้ ถึงกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อชวนให้เกิดการตั้งคำถามว่า ปัญหา แบบนี้เกิดได้อย่างไร หน่วยงานเกี่ยวข้องต้องมีมาตรการอะไร เพิ่มเติมหรือไม่

“เราไปทำข่าวที่ชัยภูมิบ่อยมาก ไปแล้วถ่ายภาพ ประกอบรายงานได้แค่นิดเดียว เพราะผ่านไปแล้ว หรือเป็น เรื่องที่เกิดในศาล เราได้แต่นั่งฟังชาวบ้านเล่า เราขอสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ก็ไม่ยอม อ้างว่าอยู่ระหว่างนำสืบ จะขอเข้าไปฟัง เขาก็ ไม่ให้นักข่าวเข้า แม้แต่เจ้าหน้าที่จากกระทรวงยุติธรรม หรือดี เอสไอ ที่ไปด้วยกันจะขอสังเกตการณ์ เจ้าหน้าที่บอกไม่อนุญาต ก็ต้องออกกันมาหมด เหลือไว้แต่คู่กรณี”

ประภาสมองว่า นี่เป็นการใช้กระบวนการทาง กฎหมายเพื่อยึดที่ดินทำกินของเกษตรกรที่ยากจน ซึ่งขาดทั้ง ความเข้าใจ ไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ทำให้ขาดความรอบคอบ ระมัดระวัง ซึ่งเมื่อปัญหาคำเนินมาจนถึงจุดสุดท้ายของการ พิจารณาคดีในชั้นศาล ไม่เพียงการช่วยเหลือประชาชนผู้ ประสบปัญหาจะเป็นไปได้อย่างยากลำบาก แม้แต่ทีมข่าวเอง ก็ปฏิบัติงานได้ไม่ง่ายด้วยเช่นกัน

“กลุ่มที่คดีสิ้นสุด มาหาเราเยอะที่สุด
เพราะชาวบ้านไม่มีความรู้ ไม่เคยขึ้นศาล
ไม่รู้สิทธิตัวเองตามกฎหมาย
เจอผู้พิพากษาก็ขาสั่น พูดไม่ออก
ศาลให้ไกลเกลี่ย เจอทนายเจ้านี่มีทั้งสายบู๊
ทั้งวาทะศิลป์ ชาวบ้านก็เขินยินยอมไกลเกลี่ย
ศาลพิพากษาตามยอม เป็นอันว่าจบต่อหน้าศาล
ไม่สามารถรื้อคดีคดีหรือทำอะไรได้อีก
**ผมมองว่าแย่ยิ่งกว่าถูกพิพากษาอีก
เพราะไม่ได้มีการใช้พยานหลักฐานอะไร
ต่อสู้คดีกันเลย”**

ประกาส เลิศวิไล
ผู้สื่อข่าวรายการสถานีประชาชน

“หนีไม่เป็นธรรม” ที่เป็นข่าว

นอกจากสถานีประชาชนที่ได้รับการร้องทุกข์ร้องเรียนจากประชาชนให้ช่วยเหลือเรื่องการแก้ไขปัญหานี้สินแล้ว อีกจุดซึ่งข้อมูลปัญหาเรื่องนี้ทยอยเป็นประเด็นให้ต้องมีการติดตามนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง ก็คือในช่วงเวลาข่าวประจำวัน

“สังเกตว่าข่าวปัญหาเรื่องนี้นอกกระบบเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งข่าวภูมิภาคที่ส่งจากจังหวัดต่างๆ และทีมรายการสถานีประชาชนมานำเสนอในที่ประชุมข่าวรายวัน”

คณิต บุญยพานิช บรรณาธิการกลุ่มข่าวสืบสวนสอบสวนและบริหารศูนย์ข่าวภูมิภาค ให้ความเห็นถึงประเด็น

ผู้สื่อข่าวรายการเปิดปม นำเสนอประเด็นเหลี่ยมหนี่นอระบบ
ออกอากาศวันที่ 31 กรกฎาคม 2560

เรื่องหนี้ที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งมีการทยอยนำเสนอออกอากาศผ่าน ช่วงเวลาข่าวต่างๆ รวมไปถึงช่วงรายการสารคดีเชิงข่าวสืบสวน ในเวลาข่าว อย่างรายการ The Exit ที่ออกอากาศเป็นประจำ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 19.00 น. ในช่วงเวลาข่าวค่ำ และรายการ “เปิดปม” ออกอากาศทุกวันจันทร์ เวลา 20.30 น. ซึ่งเป็นช่วง เวลาข่าวค่ำอีกเช่นกัน

ด้วยข้อสังเกตถึงความผิดสังเกตดังกล่าว กอง บรรณาธิการข่าวจึงได้มีการเชิญเจ้าหน้าที่จากศูนย์ช่วยเหลือ ลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวง ยุติธรรม มาให้ข้อมูลความรู้แก่ทีมข่าว เพื่อให้เห็นภาพรวมของ สถานการณ์ปัญหา ซึ่งก็ตรงกับที่ทีมข่าวได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง จากประเด็นที่ปรากฏเป็นข่าวประจำวัน ว่าหนึ่งในปัญหา ใหญ่เรื่องหนี้ที่ไม่เป็นธรรมซึ่งประชาชนจำนวนมากกำลังเผชิญ เกี่ยวพันกับสัญญาขายฝาก ที่ถูกนำมาใช้ผิดจากเจตนารมณ์ เดิมของกฎหมาย

“ปัญหาที่ตามมา คือการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็น ประโยชน์แก่คนยากคนจน ซึ่งชาวบ้านเสียเปรียบตั้งแต่แรกอยู่แล้ว ยังถูกบังคับให้ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เห็นชัดเจน ว่าแพตั้งแต่ต้น ถึงจะมีทั้งเจ้าหน้าที่จากศูนย์ลูกหนี้ฯ มีนักข่าว

ช่วยกันทำข่าวและประสานความช่วยเหลือ แต่ก็ช่วยได้ยาก เพราะส่วนใหญ่กว่าจะมาร้องเรียน เรื่องก็เดินหน้าใน กระบวนการศาลไปไกลแล้ว”

บรรณาธิการข่าวจึงเห็นว่า “หนี้ไม่เป็นธรรมใน กระบวนการยุติธรรม” เป็นคำที่ให้ภาพสถานการณ์ปัญหาได้ อย่างชัดเจนที่สุด

“ปัญหาที่ตามมา คือการบังคับใช้กฎหมาย
ที่ไม่เป็นประโยชน์แก่คนยากคนจน
ซึ่งชาวบ้านเสียเปรียบตั้งแต่แรกอยู่แล้ว
ยังถูกบังคับให้ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
ที่เห็นชัดเจนว่าแพ้งตั้งแต่วัน

ถึงจะมีทั้งเจ้าหน้าที่จากศูนย์ลูกหนี้ฯ
มีนักข่าวช่วยกันทำข่าวและประสานความช่วยเหลือ
แต่ก็ช่วยได้ยาก เพราะส่วนใหญ่กว่าจะมาร้องเรียน
เรื่องก็เดินทางในกระบวนการศาลไปไกลแล้ว”

คณิต บุญยพานิช
บรรณาธิการกลุ่มข่าวสืบสวนสอบสวน
และบริหารศูนย์ข่าวภูมิภาค

คนไทยพีบีเอส ระดมพลสู้คดี

ประเด็นความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม กรณี
หนี้ที่ไม่เป็นธรรม ถูกหยิบยกให้เป็นประเด็นขับเคลื่อนเชิง
ยุทธศาสตร์ของไทยพีบีเอส เมื่อครั้งการประชุม **โครงการ
สัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยยุทธศาสตร์งาน On Ground
ของไทยพีบีเอส** จัดขึ้นเมื่อวันที่ 16-17 มิถุนายน 2560 ที่บ้าน
อัมพวารีสอร์ท จังหวัดสมุทรสงคราม

การริเริ่มจัดกิจกรรมครั้งดังกล่าว ก็เพื่อให้คนไทยพีบีเอส
จากทุกส่วนงานรวมจำนวนทั้งสิ้นราว 50 คน ได้มาพบปะกัน
เพื่อทำความเข้าใจกันอย่างถ่องแท้ตรงกันถึงภารกิจด้านงาน

On Ground ในความหมายของไทยพีบีเอส ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงแตกต่างจากคำว่า On Ground ซึ่งถูกใช้กันโดยทั่วไป ด้วยคุณค่าสื่อสาธารณะที่เป็นฐานคิดสำคัญรองรับอยู่ในทุกภารกิจ เป้าหมายคือการวางแผนร่วมกันขับเคลื่อนงาน On Ground โดยไม่เพียงพิจารณาเฉพาะในเชิงประเด็นการสื่อสาร แต่มองลึกถึงโครงสร้างและระบบการทำงานด้วยว่า มีความเอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการที่ไทยพีบีเอสจะเดินหน้ายุทธศาสตร์งานดังกล่าว

ทั้งนี้ ด้วยความเชื่อมั่นว่า การหารือในครั้งนี้จะนำมาซึ่งคำตอบที่จะเป็นกุญแจดอกสำคัญ ให้สามารถตอบโจทย์อย่างชัดเจนแก่สังคม ถึงความจำเป็นและประโยชน์ในการมีอยู่ “ไทยพีบีเอส” ในวาระครบรอบการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อสาธารณะของไทยตลอดระยะเวลา 10 ปี ซึ่งจะมาถึงในปี พ.ศ. 2561 รวมไปถึงทิศทางที่องค์กรสื่อของสังคมแห่งนี้จะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า

เมื่อในเวทีได้สื่อสารจนทุกคนมีความเข้าใจร่วมกันถึงความหมายของงาน On Ground แล้ว ช่องว่างที่เห็นร่วมกันคือการทำงาน On Ground ของไทยพีบีเอสนั้น แม้จะมีการจัดกิจกรรมขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงก่อนหน้า แต่มีลักษณะ

“การจัดกระจาย” แต่ละส่วนงานแยกกันดำเนินการ ทำให้ส่ง
ผลต่อการรับรู้ต่อสังคม และสร้างผลกระทบได้ไม่มากนัก จุดนี้
เอง ที่นำมาสู่การคิดประเด็นร่วมกันของผู้ที่เข้าร่วมในเวที เพื่อ
เป็นการทดลองสร้างรูปแบบการทำงานร่วมกันของทุกส่วนงาน
ในเนื้อหาที่ทุกคนช่วยกันเลือกสรรประเด็นที่มีความสำคัญ
สามารถสะท้อนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ของไทยพีบีเอส โดย
ให้แต่ละคนเลือกอยู่ในทีมที่ตนเองมีความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อ
ร่วมกันวางแผนการทำงานในช่วงระยะเวลา 6 เดือน ตลอดครึ่ง
หลังของปี พ.ศ.2560

3 ประเด็นหลักที่คนไทยพีบีเอสช่วยกันนำเสนอ
และได้รับเลือกให้เป็นเวทีเพื่อทดลองการทำงาน On
Ground ได้แก่ 1) แสงจากพ่อ 2) เมืองปลอดภัย และ
3) ความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม ด้วยกรณีศึกษา
เรื่องหนี้ที่ไม่เป็นธรรม โดยทั้งสามประเด็นมีการตั้งคณะ
ทำงานย่อยประมาณชุดละ 10 คนเป็นตัวแทนจากทุกส่วน
งานที่มีความสนใจในแต่ละประเด็น ให้สามารถประสานการ
ทำงานร่วมกันได้ต่อไป

สารคดี “สมการหนี 4 ด้าน”

เวทีโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยยุทธศาสตร์งาน On Ground ของไทยพีบีเอส เป็นจุดเชื่อมต่อประเด็น “หนีไม่เป็นธรรม” ให้ขยายไปสู่การทำงานของสำนักรายการอีกส่วนงานหลักของไทยพีบีเอสซึ่งมีหน้าที่ในการนำเสนอเนื้อหา และยังไม่เคยมีการนำเสนอประเด็นนี้มาก่อนหน้า

สมยศ เกียรติอร่ามกุล ผู้จัดการฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักรายการ ด้วยข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับจากเวทีการประชุม เขามองประเด็นหนีไม่เป็นธรรมว่ามีความท้าทายอันดับแรกจากการขยายวงกว้างของปัญหา ปัญหาที่มีความ

รุนแรงเพิ่มขึ้น อีกทั้งเป็นปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นกับใครก็ได้ เป็นเรื่องใกล้ตัวและมีผลกระทบอย่างมากต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

หลังกลับจากเวทีที่อัมพวา สำนักราชการเริ่มทำงาน ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา หนี้ไม่เป็นธรรม ยิ่งทำให้พบว่า ปัญหามีความสลับซับซ้อน และมีประเด็นน่าสนใจสำหรับการคัดสรรมานำเสนอเพื่อสื่อสารแก่ผู้ชม

“เรารู้ข้อมูลจากเวทีอัมพวา ก็เริ่มทำทนายแล้วว่า อะไรเป็นปัจจัยให้เกิดปรากฏการณ์เหล่านี้ พอเกิดความอยากรู้ ก็คิดว่าเราน่าจะเดินต่อ แล้วพอหาข้อมูลเพิ่มเติม ก็พบว่า สิ่งที่ได้ยินได้ฟังมาที่รู้สึกว่าเป็นปัญหาใหญ่แล้ว แต่ยังเป็นแค่ปลายเหตุ ต้นเหตุมีอีกเยอะเลย มันเป็นภูเขาน้ำแข็ง อยู่ใต้ก้อนน้ำแข็งที่โผล่พ้นน้ำมาให้เราเห็น แล้วเหตุแห่งนี้ มันเกิดจากอะไรบ้าง”

ด้วยการตั้งโจทย์ชวนคิดเช่นนี้ สำนักราชการจึงได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลเพื่อเห็นภาพรวมและแง่มุมต่างๆ ก่อนจะสรุปแนวคิด สร้างโจทย์การทำงานเพื่อเปิดรับข้อเสนอการผลิตรายการจากผู้ผลิตรายการจากภายนอก จากนั้น

จะทำการคัดเลือกผู้ผลิตรายการที่มีแนวคิดและแนวทางการนำเสนอที่น่าสนใจและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่สำนักรายการได้ตั้งไว้ แล้วจึงเริ่มต้นการทำงานร่วมกัน ซึ่งถือเป็นกระบวนการผลิตรายการด้วยรูปแบบการทำงานร่วมกับผู้ผลิตจากภายนอกของสำนักรายการ

งานของสำนักรายการเป็นการวางแผนล่วงหน้าเพื่อกำหนดผังรายการเป็นรายไตรมาส เมื่อประเด็นนี้ไม่เป็นธรรมเข้าสู่กระบวนการทำงานภายหลังจากเวทีที่อัมพวาในช่วงเดือนมิถุนายน จำเป็นต้องอาศัยเวลาเพื่อดำเนินการผ่านกระบวนการวางแผนกำหนดแนวคิดหลัก เปิดรับข้อเสนอรายการ คัดเลือกผู้ผลิตรายการจากภายนอก และดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง กว่าผลงานจะถ่ายทำและตัดต่อแล้วเสร็จพร้อมเผยแพร่ออกอากาศก็ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2561

ช่วงเวลารายการที่ได้รับการตัดสินใจของทีมงานว่าเหมาะสมสำหรับการนำเสนอประเด็นนี้ไม่เป็นธรรม ได้แก่ รายการสารคดีซึ่งออกอากาศเป็นประจำทุกวันเสาร์ เวลา 21.10-22.00 น. ซึ่งจะเป็นการนำเสนอประเด็นเดียวกันอย่างต่อเนื่อง 4-5 ตอน

ประเด็นหนี้ไม่เป็นธรรมได้รับการนำเสนอในชื่อชุดสารคดี “สมการหนี้ 4 ด้าน” รวมทั้งสิ้น 4 ตอน โดยผู้ผลิตรายการ Sundae Television ซึ่งเสนอความคิดรวบยอดรายการด้วยวิธีคิดตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการเล่าเรื่องหนี้ไม่เป็นธรรม ได้แก่ อริยสัจ 4 “ทุกข์” ความเข้าใจในเรื่องทุกข์จากหนี้ “สมุทัย” สาเหตุแห่งทุกข์ ที่มาแห่งหนี้ “นิโรธ” ความดับทุกข์ การแก้ปัญหาหนี้ “มรรค” แนวทางการดับทุกข์ ซึ่งก็คือแนวทางการแก้ปัญหานี้สิน

“ผู้ผลิตเสนอชื่อว่า หนี้ อริยสัจสี่ ดูเป็นเชิงพุทธมากเลย เราชอบแนวคิดและรูปแบบที่เสนอมา แต่มีข้อท้วงติง คือไม่อยากจะให้ดูเหมือนเป็นเรื่องเชิงธรรมะมากเกินไป ผู้ชมจำนวนหนึ่งเห็นแล้วอาจจะปฏิเสธเพราะรู้สึกว่าเข้าถึงได้ยาก หรือคนที่ไม่ใช่ชาวพุทธก็อาจจะไม่เข้าใจ ก็ขอให้ปรับชื่อให้ง่ายขึ้น แต่คงแนวคิดและรูปแบบการเล่าเรื่องด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ตามที่เสนอมา โดยใช้วิธีสอดแทรกเป็นแนวคิดไว้ในเนื้อหา แต่ไม่ต้องนำคำเหล่านี้มาใช้ในรายการอย่างชัดเจน”

สมยศ เกียรติอร่ามกุล ผู้จัดการฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักรายการ เล่าถึงที่มาของชื่อรายการสารคดี “สมการหนี้ 4 ด้าน” ซึ่งยังคงความหมายของแนวคิดและรูป

แบบการเล่าเรื่องตามที่ผู้ผลิตรายการเสนอมาตั้งแต่แรก แต่มีการปรับตามคำชี้แนะของทีมงานจากสำนักวิทยการ ในเวลาเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการของไทยพีบีเอสในการทำงานกับผู้ผลิตรายการจากภายนอก ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันในลักษณะของการเป็นทีมงานเดียวกัน ไม่ใช่การตัดตอนงานให้ผู้ผลิตรายการดำเนินการเองทั้งหมด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการดูแลให้การนำเสนอสามารถสื่อสารหลักการสื่อสารสาธารณะ แม้จะเป็นงานที่คนของไทยพีบีเอสไม่ได้เป็นผู้ผลิตผลงานเองโดยตรง

รายการสมการหนี้ 4 ด้าน พิธีกร ได้แก่ **ไอซ์ ศรัณยู วินัยพานิช** สมการแรก ออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันเสาร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2561 ในชื่อตอน **ทุกข์จากหนี้** เล่าถึงสถานการณ์หนี้ของคนไทยที่วิกฤตหนักในปัจจุบัน โดยเน้นน้ำหนักไปที่ความทุกข์ที่เกิดจากการเป็นหนี้ จากผู้มีประสบการณ์ตรงที่กำลังเป็นหนี้ เคยเป็นหนี้ เจ้าหนี้ และคนทวงหนี้ เสริมด้วยตัวละครแวดล้อม พร้อมสอดแทรกไปด้วยคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินที่จะขยายความ อธิบายให้รู้เท่าทันเข้าใจทางออกของปัญหาจากหนี้ชนิดต่างๆ ทั้งหนี้ในระบบ บัตรเครดิต และหนี้นอกระบบ

ภาพจากรายการ "สมการหน้า 4 ด้าน"
ที่มี ไอซ์ ศรัณยู วินัยพานิช เป็นผู้ดำเนินรายการ

เช่นกรณีของ “รินทร์” วัย 37 ปี เล่าถึงประสบการณ์เผชิญหนี้ในช่วงที่เพิ่งเรียนจบและเข้าทำงานในตำแหน่งเลขานุการในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ด้วยการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตโดยขาดความรู้เท่าทัน ประกอบกับการใช้จ่ายเงินเกินตัวเพราะสินค้าและบริการนานาชนิดที่ล่อใจให้จับจ่าย ส่งผลให้เธอกลายเป็นลูกหนี้บัตรเครดิตในยอดหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ และเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่แม่ป่วยหนักเข้าโรงพยาบาลจึงกลายเป็นวิกฤตในชีวิตที่เธอไม่มีเงินพอจะดูแลรักษาแม่ได้

หรือ “โต้ง” จากเรื่องมรดกหนี้ ที่ครอบครัวประสบปัญหาทางการเงิน ทำให้เธอตัดสินใจกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการศึกษา (กยศ.) แต่เมื่อเรียนจบเพียงไม่นาน แม่ของเธอประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต ทำให้เธอต้องรับมรดกหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) จำนวน 3,000,000 บาท เธอจึงพยายามทำงานเพื่อชดใช้หนี้ของแม่โดยวางเรื่องนี้ กยศ.ไว้ก่อน โดยหารู้ไม่ว่า มีการคิดเพิ่มค่าปรับสำหรับผู้กู้ที่ผิดนัดชำระหนี้

รูปแบบรายการนำเสนอตัวอย่างกรณีปัญหา สลับกับข้อมูลความรู้และมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญ ตัวอย่างของ **มณฑานี ตันติสุข** ผู้เขียนหนังสือ “คนชนะหนี้” อธิบายปัญหาหนี้สินเชื่อบัตรเครดิตว่า

“ตามหลักกฎหมายห้ามคิดดอกเบี้ยทบต้น แต่บัตรเครดิตคิดบัตรเครดิตแล้วคิดดอกเบี้ยซ้ำ ให้คิดถึงก้อนหิมะ ทุกคนจะเห็นยอดภูเขาเอเวอร์เรสต์ที่เริ่มต้นจากหิมะก้อนเล็กๆ แล้วก็กลิ้งลงเขามาเรื่อยๆ จนถึงตีนเขา กลายเป็นก้อนมหึมา พังทั้งหมู่บ้านพินาศยับเยิน คนตายเป็นร้อย นั่นคือผลจากดอกเบี้ยของบัตรเครดิต”

ขณะที่ **สมชาย อามีน** หนายความ ให้ความรู้ในเรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเงิน

“ในปี 2560 ตามกฎหมายบอกว่าการเรียกดอกเบี้ยเรียกได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปีสำหรับบุคคลธรรมดา แต่ถ้าเป็นสถาบันการเงินอาจเรียกดอกเบี้ยได้มากกว่านี้ ซึ่งก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติของสถาบันการเงิน สำหรับบุคคลธรรมดาที่ไปปล่อยกู้กันร้อยละ 2 ร้อยละ 3 ต่อเดือน รวมแล้วมากกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งจะมีความผิด มีโทษทางอาญา จำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 200,000 บาท เป็นการคุ้มครองลูกหนี้เพิ่มมากขึ้น”

กฎหมายห้ามคิดดอกเบี้ยเงินต้น

มณฑานี ต้นดีสุข
ผู้เขียนหนังสือ "คนชนะหนี้" แลกเปลี่ยนประสบการณ์
พร้อมให้คำแนะนำการแก้ปัญหาหนี้สินเชื่อบัตรเครดิต
ในรายการ "สมาการหนี้ 4 ด้าน"

สมาการแรก **ทุกซ์จากหนี้** ยังมีบุคคลมีชื่อเสียงที่ร่วมแบ่งปันประสบการณ์การเผชิญหนี้จากความประมาท ได้แก่ **เปรี๊ยว AF2 อนุสรรา วันทองทักษ์** หลังจากชนะการประกวดในรายการเรียลิตี้ **ทรู อะคาเดมี่ แฟนเทเชีย** ชื่อเสียงของเธอโด่งดังเป็นที่รู้จักกว้างขวาง มีงานเพลงและงานโฆษณาเข้ามาอย่างต่อเนื่อง เธอมีรายได้สูงจนถึงหลัก 10 ล้าน แต่เมื่อ

เปรี๊ยะ AF2 อนุสรฯ วันทองทักษ์
แบ่งปันประสบการณ์แก้ปัญหาหนี้สิน ในรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน"

เวลาผ่านไป งานเริ่มลดน้อยลง เมื่อไม่ได้วางแผนการใช้ชีวิต และบริการการเงินไว้ล่วงหน้า เงินในบัญชีค่อยๆ ลดลงจน เหลือเงินในบัญชีเพียง 2 บาท ขณะที่ตัวเธอเอง เป็นเสาหลัก ดูแล 5 ชีวิตในครอบครัว ทั้งค่าบ้าน ค่ารถ ค่าใช้จ่ายต่างๆ เธอจึงหันไปกู้เงินนอกระบบ ซึ่งดอกเบี้ยสูง และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เปรี๊ยะยอมรับว่า ขณะนั้นเธอรู้สึกเครียดจนถึงขั้นคิด อยากจะฆ่าตัวตาย

นอกจากนี้ ยังนำเสนอข้อชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่จะนำทางให้เข้าใจถึงต้นตอของความทุกข์ และการดับทุกข์ที่เกิดจากหนี่อย่างถ่องแท้

ดังที่ พระจิตร์ จิตตนสังวโร กล่าวตอนหนึ่งในรายการว่า "อยู่กับสิ่งนั้นๆ ด้วยการยอมรับ ความทุรนทุรายจะลดน้อยลง อยากให้เรารู้จักสมการความทุกข์ ทุกข์ใจที่เกิดขึ้นเท่ากับ ความไม่ชอบในเหตุการณ์นั้น คูณกับความพลักไส ยิ่งไม่ชอบก็

พระจิตร์ จิตตนสังวโร
จากรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน"

ยิ่งผลักไส ก็ยิ่งทุกข์มาก ถ้าเราไม่ผลักไส เท่ากับศูนย์ ความทุกข์ก็จะเท่ากับศูนย์ด้วยเหมือนกัน"

สมการที่สอง ออกอากาศวันเสาร์ที่ 17 กุมภาพันธ์ 2561 ชื่อตอน ต้นเหตุแห่งทุกข์จากหนี้ เล่าถึงหลากหลายสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดหนี้ของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นความอยาก ได้อยากมี ไม่รู้จักความพอดี จากธุรกิจของครอบครัว เกิดจากความรัก เกิดจากความมกตัญญู และเกิดจากการไม่ชำนาญธุรกิจ

เจเน็ต เขียว นักร้องและนักแสดง
เล่าถึงหนี้จากการประกอบธุรกิจในรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน"

ดีพอ คนส่วนใหญ่จึงเลือกทางอื่นที่จะหาเงินมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการกู้เงิน หรือการยืมเงินคนอื่นมาใช้ ที่มีดอกเบี้ยที่สูง ทำให้หนี้ที่มีเริ่มเพิ่มพูนขึ้นจนไม่สามารถผ่อนไหว

การเล่าเรื่องมีทั้งกรณีตัวอย่างลูกหนี้จากสมการตอนแรก ที่กรณีปัญหาค่อยๆ ดำเนินต่อมา เพื่อให้ผู้ชมได้ติดตามทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีตัวอย่างใหม่ๆ ของลูกหนี้ เพื่อเสริมให้ประเด็นสื่อสารมีความหลากหลายและเข้มข้นเพิ่มขึ้น

ในสมการที่สองได้ **เจเน็ต เขียว** นักร้องและนักแสดง ซึ่งเป็นหนี้จากการขาดความชำนาญในการประกอบธุรกิจ จากประสบการณ์ลงทุนทำรีสอร์ท ทั้งที่ตนเองขาดเงินทุน แต่ตัดสินใจกู้เงินจากธนาคาร เมื่อทำไปสักระยะ รายรับเริ่มไม่เพียงพอกับรายจ่าย จนต้องนำบ้านที่พักอาศัยของตนเองและครอบครัวไปจำนอง รวมทั้งนำรายได้จากงานร้องเพลงและงานแสดงมาหมุนเพื่อให้ธุรกิจเดินหน้าต่อไปได้

ขณะที่เนื้อหายังคงมีการสอดแทรกคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านการเงิน ที่มุ่งอธิบายให้เห็นว่า หลักของเหตุที่ทำให้เกิดหนี้ มาจากหลายประการ ทั้งการกู้เงินสินเชื่อส่วนบุคคลเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัย โครงการกระตุ้นการบริโภคให้

ประชาชนใช้จ่าย และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำ ที่ทำให้
ประชาชนคิดว่าผ่อนไหว แต่ไม่สามารถทำได้จริงในทางปฏิบัติ

สุรพล โอภาสเสถียร ผู้จัดการใหญ่ บริษัทข้อมูล
เครดิตแห่งชาติ จำกัด (เครดิตบูโร) ซึ่งปัญหาการเป็นหนี้ที่พบ
จากลูกหนี้ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะหนี้สินเชื่อบัตรเครดิต ว่าเกิด
จากการขาดความรู้เท่าทันการคิดคำนวณเงินต้นและดอกเบี้ย
ของสถาบันการเงิน และเมื่อหนี้เริ่มพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ มักมี
พฤติกรรมการหมุนเงินกู้ โดยการกู้ใหม่เพื่อมาชดใช้หนี้เก่า
ก่อนจะกลายเป็นหนี้นอกระบบไปในที่สุด

“ปัญหาจะเริ่มต้นจากหนี้สินเชื่อบัตรเครดิต ด้วยการ
ซื้อของโดยใช้บัตรเครดิต 100 บาท แล้วผ่อนขั้นต่ำ 10 เปอร์เซ็นต์
ส่วน 90 เปอร์เซ็นต์เป็นหนี้ไว้อีก พอเริ่มใช้ครั้งที่สอง ก็จะมี
หนี้อีก 90 เปอร์เซ็นต์เข้ามา พอหนี้พวกนี้มันพอกพูนขึ้นมา
เรื่อยๆ 10 เปอร์เซ็นต์ที่ผ่อนก็จะไม่ไหว ก็จะไปหาหนี้ใหม่มา
จ่ายหนี้เก่า เป็นการหมุนหนี้ หมุนมากๆ เข้าไปไม่ไหว ก็จะไป
เริ่มหาหนี้นอกระบบเพื่อมาใช้หนี้ในระบบ ท้ายที่สุดก็จะจมไป
ในบ่อหนี้ แล้วไม่สามารถขึ้นมาได้ เพราะอัตราดอกเบี้ยนอก
ระบบแพงมากจนไม่สามารถชำระหนี้ได้ ฉะนั้น พฤติกรรมการ

ใช้จ่ายที่เริ่มจากการใช้จ่ายผิดด้วยบัตรเครดิต จะสร้างปัญหาตามมาเป็นลำดับ”

รวมทั้งการชี้ให้เห็นเหตุแห่งหนี้ ที่เริ่มต้นจากความคิดไม่ว่าจะเป็นการคิดบวก การคิดลบ และนำไปสู่การเลือกเส้นทางการใช้ชีวิต ที่จะใช้เงินในอนาคต หรือเงินของคนอื่นมาใช้ เพื่อสนองความคิดตั้งต้น สถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ชีวิตประสบกับความวุ่นวาย เป็นตัวสะท้อนความไม่สมดุลของชีวิต

สมการที่สาม ออกอากาศวันเสาร์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 ชื่อตอน **พ้นจากทุกข์** เนื้อหาเป็นการเล่าถึงสถานการณ์ปัญหาจากผู้มีประสบการณ์ของการเป็นคนที่เคยมีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่ว่าจะเป็นอย่างไหน และสุดท้ายก็หลุดพ้นจากความทุกข์ที่เกิดจากหนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการที่แต่ละคนใช้ในการปลดปล่อยหนี้สิน และหลังจากพบทางออกแล้วคนเหล่านั้นใช้ชีวิตอย่างไร

เปรี๊ยะ AF2 อนุสรณ์ วันทองทักษ์ ผ่านวิกฤตได้จากกำลังใจของคนในครอบครัว ที่ทำให้เธอเรียกสติกลับคืนมา และเริ่มมองหาหนทางที่จะปลดปล่อยตัวเองจากหนี้สิน ด้วยการกลับมาทำงาน และเริ่มต้นเก็บออม รวมทั้งการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท

ขณะที่ **เจเน็ต เขียว** โศกศีกที่มีคนรู้จักมาขอแข่งกิจการ
ริสอร์ทของเธอซึ่งกำลังย่าแย่ถึงขีดสุด เธอตัดสินใจปล่อยมือ
จากงานที่ตัวเองไม่มีความถนัดชำนาญ และยอมขายทรัพย์สิน
บางส่วนที่มีเพื่อล้างหนี้จากความผิดพลาดครั้งนี้ สิ่งที่ได้
ตอบแทนคือบทเรียนว่าในการลงทุนทำสิ่งที่ตนเองขาดความ
เข้าใจ จำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติม และดำเนินการด้วยความ
รอบคอบระมัดระวัง

เนื้อหายังคงมีการสอดแทรกคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
ที่อธิบายให้เห็นถึงโรคของความสะอวดสบายที่เกิดขึ้นกับคน
ไทยในปัจจุบัน และยังมีผู้เชี่ยวชาญทางใจที่มาให้คุณผู้ชมเข้าใจ
ถึงความเป็นหนี้แต่จะใช้ชีวิตอย่างไรให้มีความสุข

รัชพล เหล่าวานิช เจ้าของเว็บไซต์ MoneyMart-
Thai.com ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาหนี้มีทางออก

“พัฒนาแต่ละก้าวในการแก้ปัญหา เช่น เราเริ่มปลด
หนี้บัตรเครดิตใบที่ 1 ได้ ใช้หนี้เพื่อนได้ จะทำให้เรามีความสุข
ว่าเราสามารถค่อยๆ ผ่อนคลายปัญหาไปได้เรื่อยๆ จะทำให้เรา
มีพลังที่จะขับเคลื่อนต่อไปได้ ที่สุดมันไม่มีการติดคุก ต่อให้คุณ
ตกงาน ไม่สามารถจ่ายบัตรเครดิตใดๆ ได้เลย มีการฟ้องร้อง
เขาก็เอาคุณเข้าคุกไม่ได้ สิ่งที่ได้คือมายืดทรัพย์สิน ถ้าไม่มี

เขาก็ยึดไม่ได้ ถ้าเป็นมนุษย์เงินเดือน เขาฟ้องร้องบังคับคดี ก็หักเงินเดือนคุณไปใช้หนี้ได้จำนวนหนึ่ง เขาต้องให้คุณมีไว้สำหรับการเลี้ยงชีวิต เจ้าหนี้ที่หนึ่งดำเนินการ เจ้าหนี้อื่นๆ ต้องรอ มันจะทำให้คุณสามารถซื้อเวลาในการแก้ไขปัญหาไปได้”

ข้อคิดของสมการหนี้ที่ 3 คือการพ้นจากทุกข์ที่เกิดจากหนี้ ขอเพียงมีวินัยทางการเงิน และความมุ่งมั่นการใช้ชีวิต ความสุขเกิดขึ้นได้ ไม่จำเป็นต้องรอให้หนี้หมด เพียงแค่มีความเข้าใจ เห็นหนทาง และรู้ว่าหนี้มีทางออก ความสุขและหนี้ก็สามารถเดินทางไปในเส้นทางเดียวกันได้

สมการหนี้ตอนสุดท้าย **วิธีพ้นจากทุกข์** ออกอากาศในวันเสาร์ที่ 3 มีนาคม 2561 เนื้อหาเป็นการเล่าถึงขั้นตอนของการวางแผนการปลดหนี้ การรู้เท่าทันการใช้จ่ายของตนเอง การมีวินัยทางการเงิน การมีแนวคิดเรื่องเก็บก่อนใช้ทีหลัง และมีแผนสำรองสำหรับการจ่ายหนี้ ขั้นตอนการปลดหนี้ของแต่ละคนจะแตกต่างกัน แต่คนที่ปลดหนี้ได้จะมีสิ่งๆ ที่เหมือนกันคือ การสู้อย่างไม่ท้อถอย และเพิ่มรายได้ด้วยการหาจากหลายช่องทาง

ในตอนนี้ได้ **หนุ่ม สันติสุข พรหมศิริ** นักแสดงดัง ร่วมบอกเล่าประสบการณ์ในชีวิตซึ่งเขาไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ สาเหตุสำคัญคือการได้รับการฝึกฝนจากในครอบครัวให้มีความ

ประหยัด เก็บออม ไม่ใช้เงินล่วงหน้า โดยเฉพาะการวางแผนการใช้เงิน ที่สำคัญคือการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ซึ่งเราเริ่มทำเป็นประจำตั้งแต่เรียนจบและเริ่มทำงาน จนได้เป็น “วิธียั่งยืนทุกขัณบับคุณหนุ่ม สันติสุข” ประกอบด้วย

- ใช้เงินปัจจุบันเท่านั้น ไม่ใช้เงินอนาคต
- จัดบันทึกรายรับรายจ่ายทุกครั้ง
- วางแผนการเงินทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว
- ทำรายรับรายจ่ายให้สมดุล แต่ถ้าไม่สามารถเพิ่มรายได้ ก็ต้อง “ลดรายจ่ายด้วยการประหยัด”

ในตอนนี้จะมีการสอดแทรกคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่อธิบายให้เห็นถึงการวางแผนชีวิตให้ดียังไร ส่วนคนที่ปลดหนี้ได้แล้ว ก็ควรพาตัวเองไปอยู่ในจุดที่ไม่กลับมาเป็นหนี้อีกรวมถึงผู้เชี่ยวชาญที่ให้มุมมองการใช้ชีวิต

ดร.ประมวล เพ็งจันทร์ อดีตอาจารย์ภาควิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้ข้อคิดเรื่องปัญหาหนี้โดยมองไปที่ความเข้าใจในสมดุลของชีวิต

“สุดท้ายแล้วทางโลกกับทางธรรมเป็นเรื่องเดียวกัน เราเกิดมาทุกคนตอนต้นไม่มีอะไรแตกต่างกันมากนัก ความสามารถก็เป็นสิ่งสร้างสรรค์ภายหลัง แต่ปัจจุบัน เราทำให้เกิด

ดร.ประมวล เพ็งจันทร์
อดีตอาจารย์ภาควิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ให้ข้อคิดและมุมมองเรื่องนี้ ในรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน"

ความบิดเบี้ยว เราไปมองคนมีความสมบูรณ์ ความเก่ง ความดี จากความสามารถในการบริโภค ซึ่งไม่ใช่ความสามารถที่แท้จริง มันอาจเกิดจากทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดมา ฉะนั้น เราต้องจัดให้มีดุลยภาพในชีวิต เมื่อไรชีวิตเราเอียงไปที่การเสพเสวย บริโภคและนิยมความสุข ต้องปรับมาที่สิ่งซึ่งเป็นความขยัน มั่นเพียร ความอดทน แก่ล้าวกล้าในการปฏิบัติจิต”

“ถ้าการปฏิบัติจิตยังไม่ลุล่วงด้วยดี ก็ต้องรู้ว่าเราขาด ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติจิต ก็ต้องเพิ่มพูน ส่วนนั้น ซึ่งไม่ใช่การเพิ่มพูนทรัพย์สินซึ่งเป็นเรื่องภายนอก แต่ ต้องเพิ่มพูนอริยทรัพย์ภายในใจ ผมคิดว่าจำเป็นมาก สุดท้ายแล้ว สิ่งที่เป็นทางโลกและทางธรรมต้องมาบรรจบในตัวเราเอง คนถ้า สมบูรณ์ในเรื่องทางธรรม ก็จะสมบูรณ์ทางโลก แล้วสุดท้ายความ สมบูรณ์ทางโลกก็เปิดเผยความหมายในทางธรรมด้วย”

โจทย์หนี โจทย์ออนไลน์

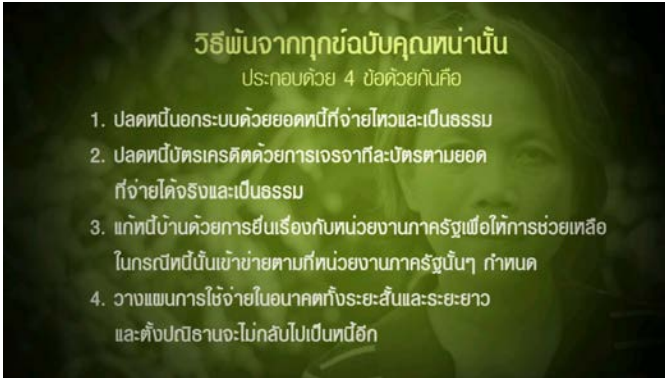

รายการสมการหนี 4 ตอน

“ได้รับโจทย์ให้นำเสนอที่น่าสนใจ เป็นเรื่องใกล้ตัว คนดูแล้วเอาไปปรับใช้ได้”

ชิตจันทร์ นวลแพง จาก Sundae Television เล่าย้อนถึงวันที่รับการสรุปงานจากสำนักรายการ ทีมงานของ Sundae Television มีประสบการณ์ทำงานกับไทยพีบีเอสในรายการ “สู้เพื่อฝันกันทั้งบ้าน” และละคร “มอม” อีกทั้งมี

รายการสมาการหนี้ 4 ด้าน มุ่งชี้สาเหตุ และทางออกปัญหาหนี้สิน

ประสบการณ์ทำรายการกับประชาชนในชุมชน ทำให้ได้รับรู้ถึงปัญหาหนี้สินที่ชาวชุมชนเผชิญอยู่ แม้ยังไม่เคยนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับหนี้ แต่การหาเครือข่ายทำงานในประเด็นดังกล่าว รวมทั้งกรณีตัวอย่างมานำเสนอไม่ใช่เรื่องยากลำบากนัก กระนั้น ยอมรับว่า สิ่งที่เป็นอุปสรรคยิ่งกว่า คือการที่รายการสมาการ 4 ด้านให้ผู้ที่ประสบปัญหาหนี้เป็นผู้แสดงในรายการสารคดีด้วยตนเอง

“เตรียมกันอย่างดี พอเจอกล้องเล่นไม่ได้ แต่ความรู้สึกยังอยู่ เพราะเป็นปัญหาหนักในชีวิตที่พวกเขาเผชิญกับมันมาคุยกันสักพักก็แสดงได้กันทุกคน” ชิดจันทร์บอกด้วยว่า เมื่อเริ่ม

ช่วงเป็นหนี้...เป็นช่วงที่
ทุกข์ที่สุดในชีวิตแล้ว
 จากเงินหลักแสน เหลือ 2 บาท
 ไม่มีเงินต้องกู้ยืมระบบ
 เพราะเรา **ประมาท**
 ในการใช้ชีวิต มีเงินเยอะมาก
แต่ไม่มีความรู้จัดการเงิน

- เปรี้ยว AF -

สมการหนี้ **4ด้าน** ทุกวันเสาร์ เวลา 21.10 - 22.00 น.
www.thaipbs.or.th/Debt

Thai PBS 3

ปิดมันเลย!!
ไม่ต้องเสียตาย
 ถ้าหากกิจการอยู่รอดได้
 ด้วยการก่อหนี้
**เพราะถ้ายื้อ ชีวิตคุณ
 จะปิดตามไปด้วย**

มณฑานี ดันดีสุข
 (ผู้เขียนหนังสือ คนชนหนี้)

สมการหนี้ **4ด้าน** ทุกวันเสาร์ เวลา 21.10 - 22.00 น.
www.thaipbs.or.th/Debt

Thai PBS 3

ภาพโปรโมทรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน" ผ่านโซเชียล มีเดีย

เก็บข้อมูลและถ่ายทำรายการสารคดีนี้ ทำให้ทีมงานพบว่า มีคนที่ต้องเผชิญปัญหาหนี้ และรูปแบบของการเป็นหนี้ก็มีความหลากหลายกว่าที่คาดคิดไว้

นอกจากงาน “ออนแอร์” แล้ว ผู้ผลิตรายการสารคดีสมการหนี้ 4 ด้านยังได้รับมอบโจทย์งาน “ออนไลน์” ไปพร้อมกัน โดยแต่ละตอนจะต้องมีการตัดคลิปในช่วงที่น่าสนใจความยาว 1-2 นาที รวมทั้งมีการจัดทำภาพและข้อความสำหรับкарประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ รวมทั้งสื่อสารเนื้อหารายการที่เหมาะสมกับรูปแบบการนำเสนอแบบออนไลน์

ภาพโปรโมทรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน" ผ่านโซเชียล มีเดีย

สัญจรสู่ “หนีไม่เป็นธรรม”

เวทีโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยยุทธศาสตร์งาน On Ground ของไทยพีบีเอส ซึ่งจัดขึ้นที่อัมพวา เมื่อวันที่ 16-17 มิถุนายน 2560 มีเป้าหมายหลักทั้งเพื่อบูรณาการความร่วมมือจากทุกส่วนงานในไทยพีบีเอส เพื่อให้มีการทำงานขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงประเด็นร่วมกัน และใช้ช่องทางการสื่อสารที่ไทยพีบีเอสได้กำหนดกลยุทธ์ไว้ ได้แก่ On Air, Online และ On Ground พร้อมๆ กัน

กระนั้น รูปแบบการทำงานของสำนักข่าวและสำนักรายการ ซึ่งถือเป็นสองส่วนงานหลักของไทยพีบีเอสมีหน้าที่ใน

การผลิตเนื้อหามีความแตกต่างกัน ชัดเจนที่สุดคือเรื่องของระยะเวลาการทำงาน ขณะที่ได้รับประเด็นนี้ไม่เป็นธรรมจากที่ประชุม สำนักวิทยการมีกระบวนการทำงานซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการวางแผน จัดหาผู้ผลิตรายการจากภายนอก รวมทั้งดำเนินขั้นตอนการผลิตและถ่ายทำนานถึง 6 เดือนกว่าที่รายการจะแล้วเสร็จพร้อมออกอากาศ สิ่งที่ทำได้อ่อนในเวลาอันจำกัดคือการจัดกิจกรรม On Ground

ศิษ อรรถราช หัวหน้าโปรดิวเซอร์รายการ ฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักวิทยการ เป็นหนึ่งในคณะทำงานย่อยชุดความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม ส่วนหนึ่งของรายการที่ดูแล้วรับผิดชอบ และเห็นว่าน่าจะมีแนวคิดใกล้เคียงกับประเด็นปัญหาเรื่องนี้ไม่เป็นธรรม ได้แก่ “แพะเดอะซีรีย” รายการที่พัฒนาจากรายการเดิม “คุยกับแพะ” โดยมีการขยายประเด็นเพื่อให้เชื่อมโยงกับปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบยุติธรรม จากรายการเดิมที่มุ่งเน้นสถานการณ์ปัญหาที่ “แพะ” ต้องเผชิญเป็นหลัก

กระนั้น โดยเหตุที่การผลิตรายการจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา อีกทั้งเรื่องนี้ไม่เป็นธรรมก็ดูจะเป็นประเด็นใหญ่ที่หัวหน้าโปรดิวเซอร์รายการเห็นว่าน่าจะมีรายการที่นำเสนอ

โดยเฉพาะ เนื่องจากแพะเดอะซีรียไม่ได้จำกัดที่ประเด็นใด ประเด็นหนึ่ง สิ่งที่สำคัญรายการสามารถดำเนินการได้รวดเร็ว ยิ่งกว่า และเพื่อเป็นการเตรียมข้อมูลเรื่องนี้ไปพร้อมกัน ได้แก่ การจัดกิจกรรม รวมพลคนแพะ-หนี้สัญญา เพื่อตอบโจทยงาน On Ground ในประเด็นดังกล่าว

“คุยกันเร่งด่วน ผมรับผิดชอบเรื่องนี้ ผมมองว่าลูกหนี้ ก็คือ ‘แพะ’ เพราะความยุติธรรมแทบไม่มี เรารู้เลยว่าเรื่องหนี้ สำคัญ แรงกว่าแพะทั่วไป แต่ออนกรวดเราจัดเองไม่ไหว คนไม่มี เลยไปชวนรายการอื่นๆ รวมทั้งสำนักข่าวมาช่วยกัน คนที่ช่วยได้ มากสุดคือสถานีประชาชน ซึ่งเครือข่ายเยอะมากเพราะรับเคส รายวัน ส่วนเราเป็นแม่งาน ดูแลงบ และภาพรวมงานเป็นหลัก” คริช อรรถราช เล่าถึงที่มาของ “รวมพลคนแพะ-หนี้สัญญา” ซึ่ง จัดขึ้นในเวลาต่อมา

กิจกรรมว่า **รวมพลคนแพะ-หนี้สัญญา** ปี 2560 โดย จัดขึ้นสองครั้ง ครั้งแรกที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัล พลาซ่า จังหวัด ขอนแก่น ในวันที่ 18 ธันวาคม 2560 และครั้งถัดไปที่ศูนย์การค้า เซ็นทรัล พลาซ่า เชียงใหม่ แอร์พอร์ต ในวันที่ 21 ธันวาคม 2560 โดยความร่วมมือจากหลายส่วนงานของไทยพีบีเอส ส่วนงานผลิต เนื้อหาที่ร่วมสัญจรประกอบด้วยสำนักรายการ ได้แก่ แพะเดอะ

ชีรีย์ นารีกระจำง รู้เท่ารู้ทัน และสำนักข่าว ได้แก่ รายการสถานี
ประชาชน และกองบรรณาธิการข่าว

รูปแบบงานเป็นการถ่ายทอดสดรายการสถานี
ประชาชน โดยการจัดเป็นเวทีเสวนา ประชาชนที่สนใจสามารถ
เข้ารับชมการถ่ายทอดสดรายการ ส่วนบริเวณด้านหน้างานมี
บูธนิทรรศการของหน่วยงานให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือ
แก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาหนี้ที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งประเด็น
ปัญหาความเดือดร้อนอื่น หน่วยงานที่ร่วมให้คำปรึกษาแก่
ประชาชนที่สำคัญ ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ศูนย์
ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม
กระทรวงยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด มูลนิธิชีวิตไทย
 เป็นต้น

รวมพลคนแพะ-หนี้สัญญาจร ปี 2560 ที่ศูนย์การค้า
เซ็นทรัล พลาซ่า จังหวัดขอนแก่น เวทีเสวนาแบ่งเป็น 2 ช่วง
ประกอบด้วยสองประเด็น ได้แก่ แพะเดอะชีรีส์ “อำนาจมืด
สั่งตาย” การฆาตกรรมเด็กหนุ่มชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อ 13
ปีก่อน ซึ่งถูกสงสัยว่าพัวพันกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
เนื่องจากเสียชีวิตระหว่างรอการประกันตัว เมื่อคดีไม่คืบหน้า
ญาติของเด็กหนุ่มต้องเข้ายื่นเรื่องร้องเรียนกับ 15 หน่วยงาน

ภาพบรรยากาศงานรວบพลคนแพะ-หนีสัญจร จังหวัดเชียงใหม
ในรายการสถานีประชาชน

จึงสามารถนำคดีเข้าสู่การพิจารณาในศาลยุติธรรม และปัจจุบันคดีอยู่ในขั้นตอนการยื่นฟ้องร้องต่อศาลฎีกา ผู้ร่วมพูดคุยประกอบด้วย พิกุล พรหมจันทร์ อาของหลานชายถูกฆาตกรรม ผู้ต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมให้กับหลานชาย วัชร ประชันกลาง โปรติวเซอร์รายการแพะเดอะซีรีส์ และถวัลย์ รุยาพร นายกสภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

อีกประเด็นในรายการสถานีประชาชนสัญจรที่
ขอนแก่น ได้แก่ “ปัญหาหนี้ที่ไม่เป็นธรรมหลายจังหวัดภาค
อีสาน” กรณีของชาวบ้านสามจังหวัดภาคอีสานกว่า 1,200
รายที่ถูกเจ้าหนี้ฟ้องขับไล่จากการทำสัญญาเงินกู้ โดยมี
การนำเสนอรายงานที่ผู้สื่อข่าวลงพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ก่อน
จะนำเข้าสู่การเสวนาเพื่อสื่อสารสถานการณ์ปัญหาและ
แนวทางการแก้ไข ผู้ร่วมเสวนาประกอบด้วย มณฑิร โสจันทร์
และเยาวรัตน์ เหลาดวงดี ผู้เดือดร้อนจากจังหวัดขอนแก่น
จันจิรา เฉลิมวุฒิศักดิ์ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการ ศูนย์
ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม
กระทรวงยุติธรรม พงษ์ทิพย์ สำราญจิต ผู้อำนวยการมูลนิธิ

รายการสถานีประชาชน
นำเสนอรายงานปัญหา
หนี้ภาคอีสาน

เวทีเสวนาในงานรวมพลคนแพะ-หนີ ที่จังหวัดขอนแก่น
ถ่ายทอดสดผ่านรายการสถานีประชาชน

ชีวิตไท และปรเมศวร์ อินทรชุมนุม รองอธิบดีอัยการ
สำนักงานชี้ขาดคดี สำนักงานอัยการสูงสุด

เวทีรวมพลคนแพะและหนີ ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งแรกที่
จังหวัดขอนแก่น มีผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 441 คน มีประชาชน
ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ เดินทางเข้าขอคำแนะนำ
ปรึกษาจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ร่วมจัดบูรณาการการจำนวน
ทั้งสิ้น 241 กรณี

ประเด็นที่มีการร้องเรียนใน งานรวมพลคนแพะและหนี้สัจจร ที่จังหวัดขอนแก่น

1. ปัญหาเงินกู้ยืมในระบบ ที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่า
กฎหมายกำหนด และการทำสัญญาขายฝากที่ดิน
จำนวนผู้ร้องเรียน 185 ราย
2. ปัญหาโดนไล่ที่อยู่อาศัย เพราะถูกหลอกให้สูญเสีย
ที่ดิน จำนวนผู้ร้องเรียน 50 ราย
3. ปัญหากู้เงินจากกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)
ไม่ได้ใช้คืน จึงถูกฟ้อง จำนวนผู้ร้องเรียน 2 ราย
4. ปัญหาเงินกู้จากสหกรณ์การเกษตรของชุมชน
จำนวนผู้ร้องเรียน 1 ราย
5. ปัญหารับเงินจากนายทุนเงินกู้ยืมระบบไปปล่อยกู้
และโดนข่มขู่เนื่องจากเก็บเงินคืนล่าช้า จำนวนผู้ร้อง
เรียน 1 ราย
6. กรณีฟ้องดำเนินคดีที่สถานีตำรวจภูธรจังหวัด
ขอนแก่น จำนวนผู้ร้องเรียน 1 ราย
7. กรณีโดนยึดยึดยึดข้อหา เนื่องจากลูกชายเสียชีวิต
จากอุบัติเหตุจากรถ โดยเป็นผู้ซ้อนท้ายรถ
จักรยานยนต์ แต่เจ้าหน้าที่เปลี่ยนสำนวนให้ลูกชาย
เป็นผู้ขับขี่ จำนวนผู้ร้องเรียน 1 ราย

ส่วนงานรวมพลคนแพะและหนີ วันที่ 21 ธันวาคม 2560 ซึ่งจัดขึ้นที่ศูนย์การค้าเซ็นทรัล แอร์พอร์ต จังหวัด เชียงใหม่ เนื่องจากสถานที่จัดงานอยู่ในบริเวณที่มีผู้มาใช้ บริการศูนย์การค้าผ่านทางเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ในครั้งนี้ จำนวนผู้ร่วมงานเพิ่มขึ้นเป็น 522 คน ขณะที่จำนวนผู้เข้าร้อง เรียนกรณีปัญหาเพิ่มขึ้นเป็น 435 ราย

รูปแบบการจัดงานเป็นในลักษณะเดียวกันกับการจัด งานที่จังหวัดขอนแก่นเมื่อสองวันก่อนหน้า โดยการเสวนาบน เวทีครั้งนี้ **ก่อเขต จันท์เลิศลักษณ์** ผู้อำนวยการสำนักข่าว ได้ ร่วมพูดคุยถึงเป้าหมายและแนวคิดในการจัดรูปแบบการนำ เสนอแบบ On Ground ว่าเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย พร้อมไปกับ ช่องทางการสื่อสารอื่นของไทยพีบีเอส

ภาพประชาสัมพันธ์รายการผ่านโซเซียลมีเดีย

ภาพบรรยากาศงานรวมพลคนแพะ-หมี ที่จังหวัดเชียงใหม่
ถ่ายทอดสดทางรายการสถานีประชาชน

“ปกติคนทำงานด้านสื่ออย่างเราก็มักจะทำด้านเนื้อหาเอาเรื่องราวของพี่น้องประชาชนมานำเสนอ แต่วันนี้ได้หน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียนมาร่วมกับเราเพื่อจะได้พบกับประชาชนที่ประสบปัญหา จะได้มาบอกเล่า ร้องเรียนให้หน่วยราชการรับทราบถึงความเดือดร้อน ขณะเดียวกันไทยพีบีเอสในฐานะที่เป็นสื่อก็จะหาทางออกในเรื่องนี้อย่างเป็นรูปธรรม

“ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นมานาน เพียงการนำเสนอผ่านสื่ออาจจะไม่เพียงพอ แต่การที่เราได้มาเจอกันแบบนี้จะทำให้

คนทำสื่อได้สัมผัสประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากความไม่เป็นธรรม คนทำงานเกิดความเข้าใจมากขึ้น ประชาชนได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานได้อย่างชัดเจน”

ในส่วนของการประเด็นปัญหาที่มีการนำเสนอใน 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นจากรายการแพะแกะซีรีส์ “ปลุกกัญชง แต่ถูกกล่าวหาว่าปลุกกัญชา” ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงซึ่งถูกดำเนินคดีจากความไม่เข้าใจวิถีชาวเขา ซี แซ่ลี กลุ่มชาติพันธุ์ม้งผู้ถูกกล่าวหาว่าปลุกต้นกัญชา

ภาพบรรยากาศงานรวมพลคนแพะ-แกะ ที่จังหวัดเชียงใหม่
ถ่ายทอดสดทางรายการสถานีประชาชน

ประเด็นที่มีการร้องเรียนใน งานรวมพลคนแพะและหนีสัญจร ที่จังหวัดเชียงใหม่

1. ปัญหาเงินจากสหกรณ์ จำนวนผู้ร้องเรียน 210 คน
2. ปัญหาเงินจากธนาคารอาคารสงเคราะห์ จำนวนผู้ร้องเรียน 115 คน
3. ปัญหาเงินกู้ยืมระบบ คิดดอกเบี้ยเกินกว่ากฎหมายกำหนด และทำสัญญาขายฝากที่ดิน จำนวนผู้ร้องเรียน 104 คน
4. ปัญหาจะถูกฟ้องเป็นบุคคลล้มละลายจากการกู้ยืมเงิน จำนวนผู้ร้องเรียน 1 คน
5. ปรึกษาคดีพยายามฆ่า จำนวนผู้ร้องเรียน 1 คน
6. ปัญหาถูกโกงลำไยหลายร้อยกิโลกรัม เนื่องจากถูกหักค่าน้ำหนักตะกร้าเกินจริง จำนวนผู้ร้องเรียน 1 คน
7. ปัญหาถูกน้องสาวขโมยของในบ้านซึ่งพักอาศัยอยู่ร่วมกัน จำนวนผู้ร้องเรียน 1 คน
8. เจ้าของธุรกิจแวกซ์ร้องเรียนปัญหาราคาวัตถุดิบสูงจนส่งผลกระทบต่อประกอบการ จำนวนผู้ร้องเรียน 1 คน
9. ปัญหาถูกคนใกล้ชิดหลอกให้ร่วมซื้อที่ดิน และโกงเงิน จำนวนผู้ร้องเรียน 1 คน

ภาพประชาสัมพันธ์รายการผ่านโซเชียลมีเดีย

วัชร ประชันกลาง โปรดิวเซอร์รายการแพะเดอะซีรีส์ และปรเมศวร์ อินทรชุมนุม รองอธิบดีอัยการ สำนักงานชี้ขาดคดีสำนักงานอัยการสูงสุด

อีกประเด็นได้แก่ “ตกเป็นหนี้มากกว่าที่กู้จริง อ.พร้าวจ.เชียงใหม่” โดยนำเสนออยู่กับข่าวที่ผู้สื่อข่าวลงพื้นที่กรณีมีผู้ชักชวนให้ประชาชนกู้เงินจากธนาคารออมสิน จนถูกธนาคารฟ้องร้องติดตามทวงหนี้ในมูลค่าสูงกว่าเงินที่ได้รับจริง ผู้ร่วมเสวนาบนเวทีประกอบด้วย

สมพร ยาเขต และอินทร วันताल ประชาชนที่ประสบปัญหาตกเป็นหนี้และถูกธนาคารออมสินยื่นฟ้องให้ชำระหนี้ที่มากกว่าจำนวนเงินที่ได้รับจริง

มนัส ตันสุภายน ประธานศูนย์ไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

สมจิต คงทน นักวิจัยมูลนิธิชีวิตไท และปรเมศวร์ อินทรชุมนุม รองอธิบดีอัยการ สำนักงานชี้ขาดคดี สำนักงานอัยการสูงสุด

กิจกรรมทั้งสองครั้ง สะท้อนให้เห็นถึงภารกิจขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาของไทยพีบีเอส ที่มีการร้อยรูปแบบการนำเสนอประกอบด้วย On Air, Online และ On Ground

เปรี๊ยะ AF 2 เป็นวิทยากรแลกเปลี่ยนประสบการณ์สู่หนี้

บรรยากาศการจัดกิจกรรมโปรโมทรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน"
ในชุมชนเคหะบางบัว

ซึ่งเป็นการขยายผลการทำงานบริการสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะการที่ประชาชนในท้องถิ่นจะเข้าถึงความช่วยเหลือจากหน่วยงานจากส่วนกลางไม่ได้เกิดขึ้นได้ง่ายนัก พร้อมกันนั้นก็เป็นการสื่อสารต่อสาธารณะให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องหนี้ ที่แผ่ขยายครอบคลุมสร้างความทุกข์ร้อนแก่ประชาชนไปทั่วทุกภูมิภาค ด้วยเช่นกัน

บรรยากาศการจัดกิจกรรมโปรโมทรายการ "สมการหนี้ 4 ด้าน"
ในชุมชนเคหะบางบัว

นอกจากการสัญจรของ “รวมพลคนแพะและหนີ” ที่หลายส่วนงานของไทยพีบีเอสจัดรวมกันที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดเชียงใหม่แล้ว ยังมีกิจกรรมออนกราวด์ของรายการสารคดี “สมการหนີ 4 ด้าน” ซึ่งจัดขึ้นเมื่อช่วงเย็นวันอาทิตย์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2561 เป้าหมายหนึ่งเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์รายการ พร้อมกับให้บริการความรู้และคำปรึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินให้กับประชาชน

ยิ่งไปกว่านั้น เพื่อเพิ่มโจทย์ว่า ไทยพีบีเอสควรสื่อสารคุณค่าสื่อสาธารณะให้เป็นที่รับรู้ โดยเฉพาะกับประชาชนในบริเวณข้างเคียงกับทำเลที่ตั้ง พื้นที่ซึ่งได้รับเลือกให้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมจึงเป็นชุมชนบางบัว ซึ่งตั้งอยู่ในซอยใกล้กันกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส โดยใช้บริเวณพื้นที่ด้านหน้าอาคารชุดเคหะบางบัว ซึ่งในวันธรรมดาเป็นพื้นที่จัดตลาดนัด ส่วนวันหยุดสุดสัปดาห์ใช้ประโยชน์เป็นลานจอดรถ โดยนิติบุคคลอาคารชุดบางบัวยินดีให้ไทยพีบีเอสใช้พื้นที่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

ภายในงานมีการจัดเวทีเสวนา โดยเชิญผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ตรงเรื่องปัญหาหนี้มาให้ความรู้แก่ชาวชุมชน ได้แก่ มณฑานี ต้นดีสุข ผู้เขียนหนังสือ

“คนชนะหนี้”, อาจิน จุ่งลก เลขาธิการมูลนิธิสุภา วงศ์เสนา เพื่อ
การปฏิรูปสิทธิลูกหนี้ และ เปรี้ยว AF2 อนุสรณ์ วันทองทักษ์

บริเวณใต้สะพานห้วยเปี่ยน มีบริการคำปรึกษาแก่ผู้ประสบ
ปัญหาหนี้สิน โดยรายการสถานีประชาชน ร่วมกับสภา
ทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมทั้งมูลนิธิสุภา วงศ์เสนา
เพื่อการปฏิรูปสิทธิลูกหนี้

“ชุมชนบางบัวเราก็มองว่าน่าจะตรงกลุ่มเป้าหมาย มี
ทั้งพ่อค้า แม่ค้า คนอยู่แฟลต ลักษณะเป็นการพูดคุยให้ข้อมูล
ต้องการให้รู้สึกร่าเริงเป็นปัญหาที่ใครก็เจอ และมีแนวทางแก้ไข
มาฟังแล้วสามารถสอบถามวิทยากร รวมทั้งบุชให้คำปรึกษาซึ่ง
มีหมายอาสาไปนั่งประจำอยู่”

ชัยยุทธ์ เคหะนันท์ โพรดิวเซอร์รายการ “สมการหนี้
4 ด้าน” เล่าถึงกิจกรรมภายในงาน และความตั้งใจที่อยู่เบื้อง
หลังการจัดกิจกรรม ทั้งนี้ โดยกิจกรรมในเวทีมีการถ่ายทอดสด
และถ่ายทอดผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์ สามารถติดตามชมได้จาก
โทรทัศน์และผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ระดมภาคีแก้หนี้ไม่เป็นธรรม

นอกเหนือจากการประสานงานหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับผู้เดือดร้อนเป็นรายกรณีของรายการสถานีประชาชน อาทิ การร่วมมือกับสหภาพนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้จัดส่งทนายอาสามาช่วยให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่ติดต่อขอความช่วยเหลือ การประสานงานกับเนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อจัดทนายให้ความช่วยเหลือทางคดีแก่ประชาชน ซึ่งประสบปัญหาถูกธนาคารฟ้องร้องให้ชำระหนี้เกินกว่าจำนวนเงินที่ได้รับจริง และการจัดกิจกรรมสัญจรร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้าง

การรับรู้ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขไปยังส่วนภูมิภาค ทั้งที่จังหวัดขอนแก่นและเชียงใหม่ อีกภารกิจของไทยพีบีเอส ที่จัดอยู่ในประเภทงาน On Ground ได้แก่ รูปแบบการทำงานที่มีการเชื่อมประสานการทำงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องกับหน่วยงานที่มีภารกิจในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชน ในลักษณะของ “ภาคีเครือข่าย” เพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมในระดับนโยบาย

ทั้งนี้ กรณีปัญหาหนี้สินของประชาชน รัฐบาลเกือบทุกชุดล้วนมีนโยบายเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางที่แตกต่างกันไป รัฐบาลชุดปัจจุบันก็เช่นกัน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว โดยมีการดำเนินการรวบรวมรายชื่อผู้ที่มีหนี้ในระบบ เพื่อให้ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เกษตร (ธ.ก.ส.) ติดต่อลูกหนี้แต่ละรายเพื่อเข้าสู่กลไกการแก้ปัญหารวมทั้งการอนุมัติสินเชื่อรายย่อยเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉินแก่ประชาชน เพื่อป้องกันปัญหาหนี้ในระบบ

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังสั่งการให้กระทรวงการคลังเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นย้ำว่าจะต้องเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน เช่น การรับคำ

ปรึกษา การใกล้เคียงประนอนหนักกับเจ้าหน้าที่ การช่วยเหลือด้าน
สินเชื่อ และการฟื้นฟูศักยภาพและการหารายได้ เพื่อให้ลูกหนี้
มีความสามารถในการชำระหนี้ได้ด้วย

รัฐบาลได้ประกาศวาระสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ นอก
ระบบอย่างจริงจัง โดยบูรณาการความร่วมมือจากหลายหน่วย
งาน ใน 5 มิติ ได้แก่ 1. ดำเนินการอย่างจริงจังกับเจ้าหน้าที่นอก
ระบบ 2. เพิ่มช่องทางเข้าถึงสินเชื่อในระบบ เช่น พิกโก้ไฟแนนซ์
3. ลดภาระหนี้โดยใกล้เคียงประนอนหนัก ผ่านอนุกรรมการใกล้
เกล้าฯ 77 จังหวัด 4. เพิ่มศักยภาพของลูกหนี้ ผ่านอนุกรรมการ
ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพการหารายได้ฯ 77 จังหวัด 5. สร้าง
เครือข่ายองค์กรการเงินชุมชน ให้ความรู้และทักษะทางการเงิน

ผู้บริหารข่าวไทยพีบีเอสเห็นด้วยกับการดำเนินการ
ของรัฐบาล และเชื่อว่าจะต้องมีความร่วมมือจากหลายฝ่าย
เพื่อสนับสนุนแนวทางการแก้ปัญหาหนี้ไม่เป็นธรรมให้กับ
ประชาชนอย่างรอบด้านมากที่สุด

“ปัญหาซับซ้อนเป็นงูกินหาง ต้องทำงานหลายด้าน
เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหายั่งยืน”

ก่อเขต จันทรเลิศลักษณ์ ผู้อำนวยการสำนักข่าว ซี
ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาจากประสบการณ์ทำงาน และ
เหตุผลที่ทำให้ไทยพีบีเอสเองมีความพยายามที่จะเป็นส่วนหนึ่ง
ในการผลักดันการแก้ไขปัญหา โดยอยู่บนพื้นฐานคุณค่าสื่อ
สาธารณะในการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อ
ร่วมกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกขึ้นในสังคม

ความร่วมมือของไทยพีบีเอสกับหน่วยงานภายนอกทั้ง
ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มีทั้งการเชิญหน่วย
งานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง มาให้ข้อมูลเพื่อเห็นภาพรวมของ
สถานการณ์ปัญหา และเมื่อไทยพีบีเอสมีการนำเสนอประเด็น
ปัญหาผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้
หน่วยงานภายนอกซึ่งมีภารกิจรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
เล็งเห็นถึงศักยภาพขององค์กรสื่อสารสาธารณะแห่งนี้ จึง
มีการประสานความร่วมมือเพื่อหวังสร้างให้เกิดพลังในการ
จัดการปัญหา

“คปก. (สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย)
ติดต่อมาหลังจากเห็นเราติดตามปัญหาหนี้ที่เกิดจากการ
ขายฝาก แจ้งว่ากำลังมีการดำเนินงานเพื่อให้มีการแก้ไข
กฎหมายเกี่ยวกับการขายฝาก ชวนให้ไทยพีบีเอสไปร่วมเวที

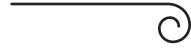
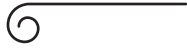
รับฟังความคิดเห็น รวมทั้งหน่วยงานอย่าง TIJ (สถาบันเพื่อ
การยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)) ก็ชวนเราไป
เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข้อค้นพบที่ได้จากการทำข่าว”

ทั้งนี้ คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายใน
ระยะเร่งด่วน (คปก.) ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูป
กฎหมาย ซึ่ง ศ.ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธาน และยังเป็น
ประธานกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย มีการเสนอ
ให้มีการยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำ
สัญญาขายฝาก รวมทั้งการขับเคลื่อนงานโดยสถาบันเพื่อการ
ยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) หรือ Thailand
Institute of Justice (TIJ) ที่ไทยพีบีเอสมีการเกาะติดการ
ทำงานของทั้งสองหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ไทยพีบีเอสยังมีแนวคิดในการสร้าง “พื้นที่
ต้นแบบ” ป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ไม่เป็นธรรม อย่างเป็น
รูปธรรม

“การใช้พื้นที่เป็นฐานการทำงาน (Area-Based
Approach) เช่น หมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอ แล้วดูว่าเราต้อง
ทำอะไรบ้างเพื่อให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันเรื่องการเงิน
(Financial literacy) เติมความรู้ด้านการเงิน กฎหมาย สร้าง

อาชีฟ ปลุกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตัดวงจรผู้มีอิทธิพล
เป็นต้น” ผู้อำนวยการสำนักข่าว เปิดเผยแนวทางซึ่งเริ่มมีการ
พูดคุยและได้รับความสนใจในกลุ่มผู้บริหารของหลายองค์กรที่
เกี่ยวข้อง และอาจเป็นอีกหนึ่งรูปแบบความร่วมมือของไทยพีบี
เอสกับภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อแก้ปัญหานี้ไม่เป็นธรรม
ได้ต่อไป

ภาค 3
สื่อเพื่อการแก้ปัญหา
หน้าที่ไม่เป็นธรรม

คุณค่างานคือการสร้างสรรค์สังคม

เจตนารมณ์ในการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสเพื่อให้เป็นสื่อสาธารณะของไทย นับเป็นโจทย์สำคัญที่กำหนดให้ไทยพีบีเอสมีความแตกต่างจากสื่อสารมวลชนอื่น ทั้งด้วยหลักการสื่อสาธารณะ และค่านิยมองค์กรที่สะท้อนผ่าน DNA ของคนไทยพีบีเอสที่เรียกว่า Spirit of ThaiPBS ตลอดจนการวางกลยุทธ์การทำงานด้วยบทบาทของการเป็น “สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง” ล้วนส่งผลต่อสำนึกและรูปแบบการทำงานของบุคลากรในองค์กรสื่อแห่งนี้

บทบาทนี้อาจไม่ใช่สิ่งที่สังคมไทยคุ้นเคย ส่งผลให้การสื่อสารคุณค่าเป็นเรื่องยากลำบาก โดยเฉพาะเมื่อตัวชี้วัดการทำงานของสื่อมวลชนที่คนส่วนใหญ่รับรู้ ได้แก่ “เรตติ้ง” นั้นไม่สามารถบ่งชี้คุณภาพงานซึ่งมีเป้าหมายกว้างไปกว่าการนับจำนวนผู้รับชม

ทว่าสิ่งที่ไทยพีบีเอสทำอยู่นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาระยะหนึ่งแล้วในระดับสากล นับตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1990 ในซีกโลกตะวันตก เริ่มมีการตั้งคำถามกับการทำงานของสื่อมวลชนในขณะนั้น ซึ่งมุ่งเน้นการสื่อสารสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ว่าน่าจะไม่ได้เป็นการสร้างสรรค์คุณประโยชน์อย่างเพียงพอแก่สังคม สื่อมวลชนเริ่มถูกคาดหวังให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมที่จะทำให้ปัญหานั้นได้รับการแก้ไขไปพร้อมกันด้วย มุมมองเช่นนี้สร้างให้เกิดแนวคิดและแนวทางการทำงานสื่อมวลชนที่แตกต่างไปจากเดิม นั่นคือ งานสื่อสารทางออกให้สังคม (Solutions Journalism) และสื่อสร้างพลเมือง (Civic Journalism)

งานสื่อสารทางออกให้สังคม (Solutions Journalism) ได้รับการริเริ่มโดยเดวิด บอร์นสไตน์ (Davie Bornstein) คอร์ทนีย์ มาร์ติน (Courtney Martin) และทีนา โรเซน

เบิร์ก (Tina Rosenberg) ชาวอเมริกัน โดยมีการก่อตั้งเครือข่ายงานสื่อสารทางออกให้สังคม (Solutions Journalism Network) ในปี 2012 เพื่อพัฒนาวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนจากพื้นฐานการเป็นนักข่าวของพวกเขาเอง แนวคิดใหม่ที่นำเสนอคือ งานสื่อสารนอกจากจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้สังคมได้เข้าใจสถานการณ์ปัญหา รวมถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอย่างถ่องแท้และรอบด้านแล้ว พวกเขาเชื่อว่า จะต้องมีการนำเสนอให้เห็นถึงแนวทางการจัดการปัญหา เพื่อเป็นทางออกให้กับสังคมอีกด้วย

ทั้งนี้ การนำเสนอทางออกแก่สังคมตามแนวทางของเครือข่ายงานสื่อสารทางออกให้สังคม ได้แก่ การค้นหาผู้รู้หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการลงมือแก้ปัญหา โดยการสื่อสารมุ่งให้เห็นถึงกระบวนการจัดการปัญหา รวมทั้งการสะท้อนบทเรียนความสำเร็จและล้มเหลวของวิธีการต่างๆ เป้าหมายเพื่อให้ผู้ที่ได้รับชมรับรู้ถึงความเป็นไปได้ที่สถานการณ์จะดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และเกิดแรงบันดาลใจที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ขณะที่ **สื่อสร้างพลเมือง** (Civic Journalism) หรือที่เรียกอีกอย่างว่า สื่อสาธารณะ (Public Journalism) หมายถึง

การทำงานสื่อสารมวลชนที่ส่งเสริมให้เกิดการเข้าร่วมของ ประชากรในการเคลื่อนไหวทางสังคม และสร้างเวทีถกเถียง แลกเปลี่ยนถึงประเด็นสาธารณะเพื่อแก้ปัญหา

ความแตกต่างของสื่อสร้างพลเมืองจากการทำงาน สื่อสารมวลชนแบบเดิม คือสื่อสร้างพลเมืองมุ่งเน้นให้เกิดการ รวบรวมผู้ที่ได้รับชมในฐานะ “พลเมือง” ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในเรื่องราวที่ได้รับชม อาจด้วยการจัดเวทีสาธารณะ เพื่อให้เกิด การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งสื่อมวลชนจะต้องปรับ บทบาทจากการเป็นนักสื่อสารมวลชนแบบเดิม ที่เป็นเพียงนัก สังเกตการณ์ และผู้รายงานเรื่องราว ไปสู่การเป็น “นักกิจกรรม ทางสังคม” ที่ผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวในการแก้ไขปัญหา ขึ้นในสังคม

ทั้งสองแนวทางการทำงานสื่อสารมวลชนข้างต้น ปรากฏเป็นผลการดำเนินงานของไทยพีบีเอสอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการทำงานของไทยพีบีเอสในประเด็นเรื่องหนี้ที่ไม่เป็น ธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะไปให้ไกลกว่าการนำ เสนอเพียงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน เบื้องต้น ได้แก่ ความตั้งใจในการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับชมได้ตระหนักถึง ความเป็นมาของปัญหาอย่างรอบด้าน ตรงประเด็น โดยนำ

เสนอแง่มุมที่มีนัยยะสำคัญอันจะนำไปสู่แนวทางการแก้ไข ปัญหา ทั้งในรายกรณีและภาพรวมของสังคม อันเป็นจุดยืนการทำงานของสื่อสาธารณะ

ศิษ อรรถราช หัวหน้าโปรดิวเซอร์รายการ ฝ่าย รายการประเด็นทางสังคม พูดถึงหลักการทำงานของสื่อ สาธารณะที่เขาให้ความสำคัญสูงสุด คือการสร้าง ความเข้าใจ ให้ความรู้ และชี้ให้สังคมเห็นทางออกจากปัญหา

“ถ้าเข้าใจความเป็นสื่อสาธารณะ วิธีคิดในการทำ รายการจะมาเอง เรารู้ว่าสิ่งที่จะนำเสนอต้องลึก รอบด้าน หลากแง่มุม อย่างทำรายการแพะเดอะซีรีย ทำไมต้องมีตำรวจ สมมติจับแพะจับผิดวิธี เล่าในมุมแพะ แล้วต้องเล่าในมุมตำรวจ น้ำติวาต้องจับแบบไหนจึงจะถูกต้อง ไม่ใช่แค่ร้ายันทอดอย่าง เดียว ดูแล้วเกลียดตำรวจ แต่ต้องเล่าว่า ตำรวจดีมี วิธีที่ถูกต้อง ก็มี แต่คนนี้ทำไม่ถูก วิธีที่ถูกคืออะไร สังคมต้องรู้เพื่อจะเรียก ร้องสิ่งที่ดีกว่าได้

“สื่อสาธารณะต้องทำให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ และนำไปใช้ได้จริง”

หัวหน้าโปรดิวเซอร์ สำนักรายการ พูดถึงแนวคิดที่เป็น พื้นฐานการทำงานสื่อสาธารณะ กระจัน เขายอมรับว่า การ

ทำงานของไทยพีบีเอสยังไม่สามารถสื่อสารเจตนารมณ์ให้เป็น
ที่รับรู้และเข้าใจในวงกว้าง

“ที่ผ่านมา เราถูกสื่อหล่อหลอมกันมาอย่างไร ดูละคร
ผิวเมียบตบตีแย่งผู้ชายกันมาตลอด สังคมชอบบดราม่า รับสื่อ
อย่างฉาบฉวย ข่าวต้องชูดคีย์ แต่สักพักก็เจียบหาย ผลในทาง
ปฏิบัติที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงแทบจะไม่มี”

หัวหน้าโปรดิวเซอร์ เชื่อมั่นว่า สื่อสาธารณะมีความ
สำคัญต่อสังคมไทย แต่การพิสูจน์คุณค่าของการมีอยู่ของ
ไทยพีบีเอส จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อให้สังคมได้
ทำความเข้าใจ

สำหรับ **กานดา จำปาทิพย์** บรรณาธิการข่าวรายการ
สถานีประชาชน สำนักข่าว แม้ภารกิจหลักคือการผลิตเนื้อหา
เพื่อสื่อสารสาระผ่านหน้าจอโทรทัศน์ แต่สิ่งที่เธอให้น้ำหนักไม่
แพ้กันคือการทำงานที่ความทุกข์ยากของประชาชนได้รับการดูแล
แก้ไขให้ทุเลาเบาบางลง โดยเฉพาะประเด็นหนี้ที่ไม่เป็นธรรม
ซึ่งปัญหามีรายละเอียดค่อนข้างมากและสลับซับซ้อน ชาวบ้าน
ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ประสบปัญหา ล้วนขาดโอกาสและ
อำนาจต่อรอง จึงยากจะจัดการแก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยลำพัง
การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งที่รายการสถานี

ประชาชนรับเป็นหน้าที่ ซึ่งก้าวพ้นไปจากการเป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทเพียงการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมเพียงอย่างเดียว

“เวลาที่เรานำเสนอเรื่องนี้ในรายการ พอคนดูแล้วก็จะเห็นว่าเป็นปัญหาที่เขาเจออยู่เหมือนกัน ก็ทำให้มีการร้องเรียนขอความช่วยเหลือเข้ามาในรายการเพิ่มขึ้นด้วย ทำให้เราเห็นว่ามันเป็นปัญหาใหญ่ ไม่ใช่เรื่องตัวบุคคล แต่มีประเด็นร่วมกันหลายๆ อย่าง”

นอกจากนี้ การที่ไทยพีบีเอสมีการกำหนดประเด็น “หน้าที่ไม่เป็นธรรม” เพื่อให้เป็นวาระร่วมสำหรับการทำงานของหลายฝ่าย ก็ด้วยหวังให้การนำเสนอมีความครอบคลุม รอบด้าน มองเห็นมิติที่หลากหลาย สามารถสร้างให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง และนำไปสู่การผลักดันการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นในสังคม

ในมุมมองผู้บริหารข่าว ก่อเขต จันทร์เลิศลักษณ์ ผู้อำนวยการสำนักข่าว เห็นว่า การทำงานที่ผ่านมา ในวาระหน้าที่ไม่เป็นธรรม สะท้อนให้เห็นถึงการมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจนของไทยพีบีเอส โดยที่แต่ละส่วนงานสามารถนำประเด็น

ไปสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องกับช่องทางการสื่อสารในความ
ดูแลรับผิดชอบของตนเอง

“ไม่จำเป็นต้องคิดเหมือนกัน ไม่ต้องทำเหมือนกัน แต่
เข้าเป้าเดียวกันคือแก้ปัญหาหนี้ ซึ่งแต่ละคนอาจจะมองโจทย์
ต่างกัน ต้องการนำเสนอเพื่อแก้ปัญหาให้กับกลุ่มที่แตกต่างกัน
ก็ไม่เป็นไรเป็นการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน และในที่สุดมันก็จะส่ง
ผลมายังสิ่งที่เราคิดกันไว้อยู่ดี”

ขณะที่ **สมยศ เกียรติอร่ามกุล** ผู้จัดการฝ่ายรายการ
ประเด็นทางสังคม สำนักรายการ พอใจกับผลงานการนำเสนอ
เนื้อหาของทีมงานในสำนักร่วมกับผู้ผลิตรายการจากภายนอก
ในประเด็นที่เขาเองมองว่ามีความสำคัญ และสามารถนำเสนอ
เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อีกอย่างต่อเนื่อง

“พอใจนะครับ คิดว่านำเสนอได้ตรงจุด ในแง่ที่ว่า เรา
อยากเห็นที่มาของการเป็นหนี้ แรงจูงใจของการก่อหนี้ว่ามา
จากไหน เราอยากเห็นเคสลูกหนี้ที่มีความหลากหลาย และเรา
ก็คาดหวังว่า น่าจะเป็นเรื่องของการหาทางออกเพื่อการดับหนี้
แต่สิ่งหนึ่งที่ยังอยากปรับปรุงคือ อยากให้สารคดีสามารถ
สะท้อนภาพที่เป็นบริบทสังคมได้มากกว่านี้ โดยเล่าเรื่องเล็กๆ

แต่สะท้อนบริบทใหญ่ให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น” ผู้จัดการฝ่ายผลิตและจัดหารายการ สำนักรายการ กล่าวถึงการทำงานใน ระยะที่ผ่านมา

ด้วยความตั้งใจและรูปแบบการทำงานในวาระหนึ่งที่ไม่เป็นธรรมในช่วงระยะเวลาประมาณหนึ่งปี จึงสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของไทยพีบีเอสกับสื่อสารมวลชนทั่วไปค่อนข้างชัดเจน กระนั้น คุณค่าที่แตกต่างยังต้องใช้เวลาเพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้าง และอาจจำเป็นต้องสร้างตัวชี้วัดชนิดใหม่ที่สอดคล้องกับเป้าหมายและลักษณะงาน ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรเองสามารถพัฒนาการทำงานได้โดยมีมาตรฐานชัดเจนและต่อเนื่อง รวมไปถึงการที่สังคมสามารถตรวจสอบวัดผลการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อสาธารณะของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาคีเครือข่ายแก้หนี้เชิงรุก

การทำงานของไทยพีบีเอสในการเผยแพร่เนื้อหาอย่างรอบด้าน เจาะลึก และนำเสนอให้เห็นสาเหตุของปัญหา ตลอดจนชี้ถึงช่องทางการแก้ไขปัญหาทั้งในระดับบุคคล และสื่อสารความจำเป็นในการจัดการเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ ยังมีอีกจุดเด่นในแง่ของการทำงานผ่านการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายอย่างกว้างขวาง นับเป็นอีกรูปแบบการทำงานที่มีความแตกต่างจากสื่อสารมวลชน และมีทิศทางการทำงานใกล้เคียงกับแนวคิดของ “สื่อสร้างพลเมือง” (Civic Journalism)

รูปแบบความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นหน่วยงานจากภายนอกที่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ได้แก่ การทำงานของรายการสถานีประชาชน เนื่องจากมีการประสานกับสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อจัด “ทนายอาสา” ให้ร่วมตอบคำถามและให้คำแนะนำปรึกษาแก่ประชาชนที่ประสบปัญหาด้านกฎหมายซึ่งมีการร้องเรียนเข้ามาয়รายการ รวมทั้งการร่วมกิจกรรมเวทีสัญจรไปตามภูมิภาคต่างๆ

ภาณุวัฒน์ พิณทอง ทนายอาสา วัย 61 ปี ยืนยันถึงประโยชน์ในการจัดกิจกรรมลักษณะนี้

“ช่วยให้ประชาชนได้เข้าถึงช่องทางความช่วยเหลือหลายคนมีปัญหาไม่รู้จะไปหาใคร เราไปจัดงานในชุมชนก็ช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ประชาชนจะต้องใช้เพื่อไปหาหน่วยงานต่างๆ”

ภาณุวัฒน์ เป็นทนายความอาสา ที่มาประจำรายการสถานีประชาชนมากกว่า 5 ปีแล้ว และเห็นว่าสถานีประชาชนเป็นรายการที่มีประโยชน์มาก ตัวเขาเองมาทำงานด้วยจิตอาสา มีเพียงค่าเดินทางที่สภาทนายความฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับทนายอาสาที่มาทำงานยังไทยพีบีเอสเท่านั้น

ภาณุวัฒน์ พิณทอง
นายอาสา รายการสถานีประชาชน

“เวียนกันมาวันละ 2 คน ผมมาไทยพีบีเอสเดือนละ 2 วัน คนที่มาช่วยตรงนี้ก็เป็นคนที่ยากออกุติเวลาเพื่อช่วยเหลือคนจนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม”

ด้วยประสบการณ์นายอาสาในรายการสถานีประชาชน ภาณุวัฒน์ยืนยันตรงกันกับทีมงานไทยพีบีเอสว่า ปัญหาหนี้มีร่องเรียนขอความช่วยเหลือเข้ามาทุกวัน และมีไม่น้อยที่นายความเองต้องช่วยส่งต่อให้กับหน่วยงานอื่น เนื่องจากเป็นหนี้ในระบบที่เกี่ยวข้องกับอภิทธิพล ซึ่งไม่อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่นายจะสามารถให้ความช่วยเหลือได้

นอกจากประชาชนจะได้ประโยชน์ เพราะสามารถเข้าถึงบริการความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่หลากหลายแล้ว คนทำงานเองยังได้สัมผัสกับสถานการณ์ปัญหา ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเชิงประเด็นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้ได้เนื้อหาที่น่าสนใจเพื่อนำกลับไปนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์และออนไลน์ โดยเฉพาะสำหรับสำนักรายการ ซึ่งรูปแบบการทำงานต่างจากสำนักข่าวที่ทำงานเกาะติดสถานการณ์ที่เป็นกระแสในสังคม ดังนั้น การร่วมกิจกรรม ช่วยให้บุคลากรจากสำนักรายการสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจได้เป็นอย่างดี

สมยศ เกียรติอร่ามกุล ผู้จัดการ ฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักรายการ จึงเห็นประโยชน์ของการจัดกิจกรรมในแง่ที่เป็นการเสริมข้อมูลให้กับทีมงานได้เป็นอย่างดี

“รวมพลคนแพะ-หนั้ทั้งสองครั้ง ที่ขอนแก่นกับที่เชียงใหม่ ไปแล้วพบว่า เราได้ข้อมูลอะไรมาอีกเยอะเลย โดยเฉพาะ การเกิดหนั้ การก่อหนั้ การจัดการหนั้ สถานการณ์ในต่างจังหวัดมันพ่วงมากับความไม่เป็นธรรม กับอิทธิพล กับมาเฟีย กับเรื่องผลประโยชน์ และการทุจริตคอร์รัปชันเต็มไปหมด ทำให้เราได้ความรู้และข้อมูลใหม่ๆ สามารถนำมาต่อยอด

ทำอะไรได้อีกเยอะ” ผู้จัดการฝ่ายผลิตและจัดหารายการ สำนักรายการ ให้ความเห็น

ขณะที่ **คริส อรรถราช** หัวหน้าโปรดิวเซอร์ ฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักรายการ ค่อนข้างเชื่อมั่นในรูปแบบของกิจกรรมสัญจรว่าเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับการนำเสนอผ่านสื่อ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรือออนไลน์ จะให้ประโยชน์มากกว่าเพียงการถ่ายทอดสดกิจกรรมขององค์กรผ่านสื่อ แต่ทำให้คนทำงานด้านการผลิตเนื้อหาได้พบกับประเด็นปัญหาใหม่ๆ ที่น่าสนใจมานำเสนอ มากไปกว่านั้นคือการสร้างให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

“หลายปีก่อน ผมเคยทำรายการปันรักพิทักษ์โลก ตั้งแต่ตอนยังไม่มีกระแสปั่นจักรยาน จัดกิจกรรมเป็น On Ground, On Air ตอนนั้นคิดว่าจะทำอย่างไรจะชวนคนมาขี่จักรยานหลายๆ ประเภท มาร่วมกิจกรรมด้วยกัน เกิดปฏิสัมพันธ์ ตอนนั้นคนไม่ค่อยเข้าใจว่า On Ground กลับมาเป็น On Air ได้ ไม่ใช่แค่เอากล้องไปถ่ายงานกิจกรรม ไม่ใช่รายการโทรทัศน์ แต่เรามองว่ามันกลับด้าน เป็นการใช้ On Ground นำ”

คริสเชื่อว่า กิจกรรมในครั้งนั้นมีส่วนในการเป็นแรงส่งให้เกิดการจัดกิจกรรมปั่นจักรยานแพร่หลายตามจังหวัดต่างๆ

ในเวลาต่อมา และเมื่อกิจกรรมสัณญครครั้งนี้เป็นประเด็นเรื่อง
หนี้ไม่เป็นธรรม เขาจึงมองว่าตอบโจทย์ได้แม่นยำที่สุด

“เคยได้ยินไหม ไปงานแต่งไม่สำคัญเท่าไร แต่ไปงาน
ศพเขาจะจำเราได้ เวลาที่คนมีความทุกข์ แล้วเราไปอยู่ข้างๆ
เขาจะจดจำเราได้ วิธีคิดคือ คนเป็นทุกข์ ไทยพีบีเอสเป็นเพื่อน
เขาจะไม่มีวันลืม”

งาน สู้วิกฤต พิชิตหนี้ สมการหนี้ 4 ด้าน ซึ่งจัดขึ้นที่
ชุมชนเคหะบางบัว ตอนเย็นวันอาทิตย์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2561
ผู้รับภารกิจหลักในการจัดงานได้แก่ Sundae Television ซึ่ง
ทำหน้าที่ประสานงานชุมชนและวิทยากร รวมทั้งจัดเตรียมเพื่อ
ให้ภาพรวมของงานสามารถตอบโจทย์ในการสื่อสารสร้างการ
รับรู้รายการสารคดีชุดใหม่ พร้อมไปกับให้ประชาชนในชุมชน
ได้เข้าถึงความช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน

ชิตจันทร์ นวลแพง จาก Sundae Television เล่า
ว่า ในตอนแรกทางบริษัทเสนอการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการผลิตเนื้อหา โดยวางแผนให้เป็นการสรุปบทเรียน
ภายหลังออกอากาศรายการสารคดีสมการหนี้ 4 ด้านจนครบ
ทั้ง 4 ตอน แต่เมื่อเสนอมายังไทยพีบีเอส ทีมงานเห็นว่าควร
ปรับให้เป็นการจัดกิจกรรมในช่วงการออกอากาศเพื่อเป็นการ

ประชาสัมพันธ์รายการ และจากเดิมที่เสนอว่าจะจัดโดยใช้สถานที่ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส Sundae Television ได้รับโจทย์เพิ่มว่าควรเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชนใกล้เคียงกับที่ตั้งของสถานี เพื่อสื่อสารสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนที่เป็น “เพื่อนบ้าน” ของไทยพีบีเอส

“เราก็ปรับให้ทันที เพราะเห็นว่าจะจะเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ ไม่ใช่แค่ประชาสัมพันธ์รายการ แต่รูปแบบยังเป็นการให้ความรู้ และมีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือไปช่วยให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชนอีกด้วย” ผู้ผลิตรายการจาก Sundae Television ให้มุมมอง

เมื่อผู้ผลิตรายการในฐานะตัวแทนของไทยพีบีเอส ประสานไปยังนิติบุคคลอาคารชุดเคหะบางบัวเพื่อขอใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรม สัปดาห์นี้ พิชิตหนี้ สมการหนี้ 4 ด้าน ก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี โดยนิติบุคคลฯ สนับสนุนสถานที่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เนื่องจากเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์แก่คนในชุมชน

ชาวชุมชนมองไทยพีบีเอส

ในการจัดกิจกรรม “รวมพลคนแพะและหนີ” โดยความร่วมมือจากส่วนงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกไทยพีบีเอส ไปยังชุมชนเคหะบางบัว สุขสุรีพร บุญช่วย ผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดบางบัว เล่าว่า เมื่อได้รับการประสานงานจากไทยพีบีเอส ทางคณะกรรมการประชุมกันแล้วเห็นว่าเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นงานจิตอาสา จึงพร้อมให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

“คนในชุมชนเป็นหนີกันเยอะ แต่ก็ต่างจากเมื่อก่อนที่เป็นพวกมอเตอร์ไซค์วิ่งมาแจกนามบัตร เดี่ยวนี้เป็นคนในชุมชนเองที่ปล่อยกุ๊ การทวงหนີไม่ดุเดือดเหมือนสมัยก่อน”

แม้ปัญหาความรุนแรงจะลดลง แต่แน่นอนว่าการเป็นหนี้ย่อมไม่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี สุขสุรีพร มองว่าปัญหาอยู่ที่ประชาชนขาดความรู้ในการบริหารจัดการการเงิน แม้แต่คนที่เงินพ่อแม่ตัวเองก็ไม่มีการทำรายรับรายจ่าย ซึ่งตนมองว่าเป็นนิสัยของคนไทยที่ไม่นิยมการจดบันทึก ปัญหาที่ติดตามมาคือการไม่สามารถจัดการการเงินของครอบครัว และนำไปสู่ปัญหาหนี้สิน รายการสมการหนี้ 4 ด้าน เน้นให้ความรู้ด้านการจัดการการเงินแก่คนในชุมชน เธอจึงมองว่าเป็นการตอบโจทย์ได้อย่างตรงจุด

อย่างไรก็ดี สุขสุวีพรเห็นประเด็นว่ากิจกรรมซึ่งจัดขึ้น มีคนมาร่วมค่อนข้างบางตา ในฐานะผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุด เธอมองว่าอาจเป็นอุปสรรคจากการประชาสัมพันธ์ยังไม่ตรงกลุ่มเป้าหมาย เพราะที่จริงแล้วคนในย่านบางบัวมีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีวิถีชีวิตแตกต่างกัน โดยคนในแฟลตบางบัวประมาณ 680 ห้อง ส่วนใหญ่เป็นผู้เช่า ซึ่งเป็นทำงานกินเงินเดือน น่าจะมีปัญหาหนี้บัตรเครดิต สินเชื่อในระบบ แต่คนกลุ่มนี้อาศัยในแฟลตในวันทำงานเป็นหลัก ส่วนวันเสาร์อาทิตย์จะกลับบ้านไปอยู่กับครอบครัว ซึ่งอาจอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง หรือเขตชานเมือง

ส่วน “ชาวชุมชนบางบัว” ที่จริงแล้วมี 4-5 ชุมชน ตั้งบ้านเรือนในบริเวณถัดออกไป กลุ่มนี้เป็นผู้ที่ทำงานหาเช้ากินค่ำ และเป็นกลุ่มที่ต้องพึ่งพานายทุนเงินกู้้นอกระบบ การประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องลงไปที่ชุมชน หรือขอความร่วมมือไปยังประธานชุมชน

เหล่านี้จึงเป็นโจทย์สำหรับไทยพีบีเอสในการพัฒนา งานกิจกรรมให้บริการความรู้และความช่วยเหลือให้แก่คนในชุมชนต่อไป

ประสานภาคีแก้หนี้เชิงนโยบาย

การทำงานเพื่อสื่อสารประเด็นหนี้ไม่เป็นธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง เกาะติด และลงลึกในรายละเอียดที่มีความสำคัญทำให้ไทยพีบีเอสต้องมีการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ตัวอย่างได้แก่ การทำงานของสำนักข่าวการที่มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทีมงานเห็นภาพรวมสถานการณ์ปัญหา และสามารถกำหนดทิศทางนำเสนอได้อย่างชัดเจนตรงประเด็น

“แนวคิดเรื่องการทำงานแบบ Co-Creation (กระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกัน) เราคิดว่าน่าจะปรับใช้กับ

กระบวนการผลิตรายการได้ เลยจัดให้มี Think tank (คลังสมอง) โดยการเชิญคนมาให้ความรู้ และข้อมูล เพื่อช่วยเราให้มองเห็นชัดว่าประเด็นคืออะไร แล้วเราอยากนำเสนอแบบไหน ขั้นตอนแบบนี้ทำให้ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น แต่คิดว่าน่าสนใจ เราก็แค่เผื่อเวลาในการเตรียมการให้มากขึ้น”

สมยศ เกียรติอร่ามกุล ผู้จัดการฝ่ายรายการประเด็นทางสังคม สำนักรายการ เล่าถึงรูปแบบการทำงานที่มีการปรับแนวคิด Co-creation มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน จากการทำทีมงานได้รับข้อมูลและมุมมองที่ชัดเจนจากแหล่งข้อมูลสำคัญ ก่อนจะกำหนดแนวคิดในการนำเสนอและสื่อสารไปยังผู้ผลิตรายการจากภายนอก ซึ่งเป็นแนวทางการทำงานแตกต่างจากเดิมที่เคยเป็นมาของสำนักรายการ และผู้จัดการฝ่ายผลิตและจัดหารายการ สำนักรายการ เชื่อว่า แนวทางนี้ช่วยทำให้รายการมีคุณภาพและเป็นประโยชน์แก่ผู้ชมเพิ่มขึ้น

ขณะที่สำนักข่าว คู่แข่งกับการทำงานที่ต้องมี “แหล่งข่าว” เพื่อให้ข้อมูล แต่การติดตามนำเสนอประเด็นพื้นที่ไม่เป็นธรรมแบบเกาะติด ต่อเนื่อง และเจาะลึก ทำให้หน่วยงานที่เป็น “แหล่งข่าว” ขยับสถานะเป็น “ภาคีเครือข่าย” เพื่อร่วมกันผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหา

คณิต บุญยพานิช บรรณาธิการกลุ่มข่าวสืบสวน
สอบสวนและบริหารศูนย์ข่าวภูมิภาค สำนักข่าว ยกตัวอย่างการ
ประสานงานกับศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับ
ความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
ทำให้ความสัมพันธ์ของสองหน่วยงานเกิดลักษณะของการเป็น
“หุ้นส่วน” ที่มีภารกิจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

คณิต บุญยพานิช
บรรณาธิการกลุ่มข่าวสืบสวนสอบสวนและบริหารศูนย์ข่าวภูมิภาค สำนักข่าว

“ทำงานด้วยกันมากที่สุด น่าจะเป็นศูนย์ช่วยเหลือลูก
หนี้ฯ ซึ่งทำงานทั้งเชิงรับและเชิงรุก เชิงรับคือ ให้ความช่วย
เหลือชาวบ้านที่ได้รับความไม่เป็นธรรม ส่วนเชิงรุกคือการ
รวบรวมข้อมูลเพื่อหามาตรการทางกฎหมายมาดำเนินคดีกับ
พวกที่เป็นนายทุนเงินกู้นอกระบบ”

การที่ไทยพีบีเอสมีบทบาทเป็นเสมือน “ศูนย์กลาง”
ในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ด้านหนึ่งช่วยสร้าง
ให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทางอ้อม อาทิ การที่
คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) มีการนำข้อมูลจาก
ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้ฯและประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม
กระทรวงยุติธรรม ผ่านไทยพีบีเอส เพื่อไปใช้ประกอบการนำ
เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมาย รวมทั้งการนำเสนอเนื้อหา
อย่างต่อเนื่อง ตรงประเด็น ก็ช่วยขับเคลื่อนการทำงานให้
กับหน่วยงานได้เป็นอย่างดี

พ.ต.ท.วิชัย สุวรรณประเสริฐ เลขาธิการศูนย์ช่วย
เหลือลูกหนี้ฯและประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม มองเห็น
ถึงบทบาทที่โดดเด่นของไทยพีบีเอสในการเกาะติดประเด็น
ปัญหา ไม่เพียงร่อทำข่าวเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจเหมือนนัก
ข่าวทั่วไป รวมทั้งมีการนำเสนอประเด็นอย่างต่อเนื่อง และเจาะ

ลึกให้เห็นถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา โดยเฉพาะประเด็น ปัญหาจากกฎหมายชายฝาก ไทยพีบีเอสมีการขยายผลจากการ เสนอข่าวความเดือดร้อนของประชาชนรายกรณี ไปสู่การนำ เสนอประเด็นกฎหมายที่เป็นปัญหาและจำเป็นต้องได้รับการ แก้ไข อีกทั้งการนำเสนอมีความเป็นกลาง ทำให้มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งด้านหนึ่งเท่ากับช่วยสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานได้ เป็นอย่างดี

“เราเองเป็นเจ้าของหน้าทีรัฐ บางครั้งการจะนำเสนอ ประเด็นปัญหาด้วยตัวเองไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เมื่อไทยพีบีเอสนำ เสนอประเด็นนี้ มีผู้ใหญ่ในรัฐบาลให้ความสนใจ และสอบถาม ขอข้อมูลมายังหน่วยงาน ทำให้ปัญหาถูกนำเข้าสู่กระบวนการ ในการแก้ไขในระดับนโยบายได้ในที่สุด”

เลขานุการศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้ รับความเป็นธรรม ไม่ติดใจหากไทยพีบีเอสจะมีบทบาทหน้าที่ ที่แตกต่างจากสื่อมวลชนอื่นทั่วไป เพราะเห็นว่าเป็นการทำงาน ที่สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมซึ่งมากไปกว่าการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร และเขาหวังว่า จะสามารถขยายความร่วมมือไปยัง หน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้มีการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่ เป็นธรรมได้ต่อไปในวันข้างหน้า

ภารกิจแตกต่าง สร้างประโยชน์แก่สังคม

จันทร์จิรา เฉลิมวุฒิศักดิ์ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ
ชำนาญการ ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับ
ความเป็นธรรม เห็นว่า การทำงานของผู้สื่อข่าวไทยพีบี
เอสแตกต่างจากผู้สื่อข่าวจากสำนักข่าวแห่งอื่นๆ อย่าง
ชัดเจน เพราะมีการประสานงาน ติดตามช่วยเหลืออย่าง
เอาใจจริงเอาใจ จนปัญหาของประชาชนได้รับการแก้ไข

“นักข่าวไทยพีบีเอส ไม่ใช่แค่ทำข่าวแล้วจบ แต่มี
การช่วยประสานงานส่งต่อ ช่วยเหลือประชาชน ช่วยมอง
ประเด็น วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา มองว่าเป็นการใช้
ความเป็นนักข่าวให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ปัญหาของ
ประชาชนได้รับการแก้ไขได้จริง การเป็นสื่อกลางแบบนี้
ช่วยสร้างอำนาจต่อรองให้กับชาวบ้านที่เขาพลังน้อย ไม่
สามารถจะไปต่อรองกับคนมีอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่
หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ”

พ.ต.ท.วิชัย สุวรรณประเสริฐ (ขวาสุด) ร่วมรายการตอบโจทย์

“ผมก็เห็นด้วยว่าคำแนะนำอย่างเดียวยังไม่พอ ผมมองไปถึงจุดสุดท้ายที่ปัญหาได้รับการแก้ไขจึงจะถือเป็นความสำเร็จ และเป็นเรื่องที่หลายภาคส่วนต้องจับมือกันสร้างเป็นเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งบทบาทของสื่อสามารถเข้ามาสนับสนุนตรงจุดนี้ได้เป็นอย่างดี”

เลขานุการศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ให้ความเห็นและกล่าวแสดงความคาดหวังต่อบทบาทที่สร้างสรรค์คุณประโยชน์แก่สังคมของไทยพีบีเอส

**“ผมก็เห็นด้วยว่า
แค่นำเสนอข่าวอย่างเดียวไม่พอ
ผมมองไปถึงจุดสุดท้าย
ที่ปัญหาได้รับการแก้ไข
จึงจะถือเป็นความสำเร็จ
และเป็นเรื่องที่หลายภาคส่วนต้องจับมือกัน
สร้างเป็นเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน
ซึ่งบทบาทของสื่อสามารถเข้ามา
สนับสนุนตรงจุดนี้ได้เป็นอย่างดี”**

**พ.ต.ท.วิชัย สุวรรณประเสริฐ
เลขาธิการศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้และ
ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม**

อารีวรรณ จตุทอง
นักวิชาการปฏิรูปกฎหมายชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.)
ร่วมพูดคุยประเด็นปัญหาหนี้ในรายการตอบโจทย์

ขณะที่คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน ซึ่งมี วิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการแก้ไขกฎหมายขาดผล โดยมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของประชาชน โดยมีค่านิยม สิทธิสमान เป็นประธาน ซึ่งได้มีการดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 491-500 โดยการยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนจากการทำสัญญาขายฝาก เพื่อหวังแก้ปัญหาค่าสูญเสียดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวนาชาวไร่ ทั้งนี้ เป็นการดำเนินการตามคำริชอง

อารีวรรณ จตุทอง นักวิชาการปฏิรูปกฎหมาย ชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) และเลขานุการคณะกรรมการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของประชาชน ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายขายฝากในช่วงก่อนหน้านี้ เห็นว่า บทบาทของสื่อมวลชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อภารกิจการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เธอมีส่วนรับผิดชอบอยู่ในขณะนี้ และที่ผ่านมา ไทยพีบีเอสก็ได้มีการติดตามนำเสนอประเด็นข่าวในเรื่องปัญหาหนี้ที่เกิดจากกฎหมายขายฝากอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่คณะกรรมการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของประชาชน จะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการปรับปรุงกฎหมายนี้เสียด้วยซ้ำ

“หัวใจสำคัญคือการสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน เพราะในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นต่อร่าง

“ในแง่ของเรตติ้งการรับชม
ไทยพีบีเอสคงไม่ได้กระแสรองเหมือนช่องอื่น
เพราะเนื้อหาที่นำเสนอไม่ได้เป็นความบันเทิง
ที่ตรงกับความสนใจของผู้ชมชาวไทย
แต่ส่วนตัวมองว่า

**จุดแข็งของไทยพีบีเอสคือการ
มีสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส
ซึ่งเป็นเครือข่ายพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง
ถ้าสามารถเชื่อมโยงงานกัน
ได้เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อประชาชน”**

อารีวรรณ จตุทอง

นักวิชาการปฏิรูปกฎหมาย ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.)
และเลขานุการคณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมาย
ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของประชาชน

กฎหมาย เราต้องการให้มีประชาชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นมากที่สุด เพื่อช่วยกันสะท้อนมุมมองและผลกระทบเพื่อให้ร่างกฎหมายมีความสมบูรณ์มากที่สุด รวมไปถึงในลำดับของการบังคับใช้ ซึ่งจะไม่มีประโยชน์เลยหากประชาชนไม่ได้รับรู้ถึงกฎหมายใหม่ที่คุ้มครองสิทธิของตนเอง บทบาทสื่อมวลชนจึงมีความสำคัญมากที่สุดในทุกขั้นตอน”

ความเห็นต่อบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในเชิงกฎหมายและนโยบาย อาวิรรณมองว่า ไทยพีบีเอสสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างสำคัญ ด้วยสถานะของความเป็นสื่อสาธารณะที่มีความแตกต่างจากสื่อมวลชนอื่น

“ในแง่ของเรตติ้งการรับชม ไทยพีบีเอสคงไม่ได้กระแสรองเหมือนช่องอื่น เพราะเนื้อหาที่นำเสนอไม่ได้เป็นความบันเทิงที่ตรงกับความสนใจของผู้ชมชาวไทย แต่ส่วนตัวมองว่า จุดแข็งของไทยพีบีเอสคือการมีสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการไทยพีบีเอส ซึ่งเป็นเครือข่ายพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ถ้าสามารถเชื่อมโยงงานกันได้เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อประชาชน”

นักวิชาการปฏิรูปกฎหมาย ชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) ให้ข้อเสนอแนะเพื่อต่อยอดการทำงานของไทยพีบีเอสในอนาคต

ก้าวต่อไปของ สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง

จากการถอดบทเรียนการทำงานของไทยพีบีเอสในประเด็น “หนี้ไม่เป็นธรรม” ข้อค้นพบสำคัญที่จะเป็นต้นทุนสำหรับการทำงานในระยะต่อไป ได้แก่

ประการแรก ความเป็นสื่อสาธารณะของไทยพีบีเอสมีเป้าหมายสำคัญคือ การทำงานสื่อสารมวลชนเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือเป็นสังคมคุณภาพและสังคมคุณธรรม การขับเคลื่อนในเรื่องหนี้ที่ไม่เป็นธรรมนั้น มุ่งหวังไม่เพียงการรายงานข่าวปัญหาหนี้ที่สร้างความเหลื่อมล้ำและการเอาผิดเอาเปรียบในสังคมเท่านั้น หากมุ่งให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงทางกฎหมายที่สร้างความเป็นธรรมให้กับการทำ
ธุรกรรมการเงิน และการปรับจิตสำนึกของประชาชนในการ
ดำรงชีวิตที่ปลอดพ้นจากเหตุปัจจัยที่นำไปสู่ความทุกข์จากการ
เป็นหนี้

ประการที่สอง การทำงานสื่อสารณะของไทยพีบีเอส
บรรลุถึงเป้าหมายสร้างการเปลี่ยนแปลงซึ่งต้องอาศัยองค์
ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ การสื่อสาร (On Air, Online)
และปฏิบัติการจริง (On Ground) เพื่อเข้าไปถึงปัญหาและ
ทางออกที่แท้จริง ค้นพบผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holders)
และผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ส่งเสริมและ
สนับสนุนให้พวกเขามีส่วนร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง

ประการที่สาม สื่อสารปัญหาและทางออกให้สังคม
เกิดการเรียนรู้และร่วมเปลี่ยนแปลงในประเด็นและบริบทอื่นๆ
ในกรณีหนี้ที่ไม่เป็นธรรม สำนักข่าวโดยรายการสถานีประชาชน
และสำนักรายการ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่
เกี่ยวข้อง ได้ขับเคลื่อนทั้งในด้านการแก้ปัญหารายบุคคลและ
สังคม จนถึงการใช้ข้อกฎหมายและนโยบายรัฐ ตลอดจน
ผลิตรายการข่าวและรายการสารคดี และการสื่อสารผ่าน
ออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ

ข้อค้นพบเหล่านี้ จะมีส่วนอย่างสำคัญที่ต่อกัยำก้าว
ต่อไปของไทยพีบีเอสในทศวรรษที่สอง

ในโอกาสครบรอบ 10 ปีของไทยพีบีเอส
รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส ได้ให้สัมภาษณ์
สื่อมวลชนโดยระบุว่า การทำงานในทศวรรษที่ 2 ได้กำหนด
ยุทธศาสตร์ปี 2561 โดยจะเดินหน้าในทุกแพลตฟอร์มเพื่อให้ทัน
กับพลเมืองในยุคดิจิทัล ต้องปรับงานให้กระชับ และเน้นเนื้อหา
เฉพาะที่เข้าถึงทุกกลุ่มได้ง่าย ภายใต้การขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่การ
เปลี่ยนแปลง ที่กำหนดให้เกิดความแตกต่างบนความยั่งยืน ระหว่าง
ปี 2561-2564

“สิ่งใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น ปรับโครงสร้างเนื้อหาในรูปแบบ
Content-Based Structure ซึ่งจะใช้นี้เนื้อหาเป็นแรงผลักดันใน
การบริหารงาน โดยมีส่วนสร้างสรรค์กลางที่เรียกกันภายในว่า
ครัวกลาง หมายถึงทุกสำนักและสื่อภายใต้ไทยพีบีเอส จะหลอม
รวมในการผลิตเนื้อหาที่ลึกและมีทิศทางที่ชัดเจนแตกต่าง”

ปีนี้เนื้อหาหลักที่วางไว้ 4 ด้านคือ การปฏิรูปการเมือง
การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปวิถีชีวิต และการปฏิรูปในมุมมอง
ต่อการเป็นประชากรโลก ซึ่งเราจะเรียกว่าซูเปอร์คอน
เทนต์ สำหรับการทำงานภายในองค์กรจะต้องทำให้ทั้ง 3 ส่วน

รศ.ดร.วิลาลินี พิพิธกุล ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส

ขับเคลื่อนไปด้วยกันคือ On Air, Online, On Ground พัฒนาพื้นที่สื่อที่ตอบโจทย์ความเป็นออนไลน์และสื่อสารณะ

ส่วนภาพรวมในอนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส ระบุว่า ต้องสร้างความแตกต่างในด้านเนื้อหาและบริการผ่านช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะการรุกเข้าหาสื่อออนไลน์มากขึ้น ยุทธศาสตร์ที่ประกาศในปีนี้เป็นคือ “แตกต่างบนความยั่งยืน” ใช้เป็นจุดแข็งก้าวผ่านวิกฤตที่สื่ออื่น รวมทั้งไทยพีบีเอสกำลังเผชิญ คือ พฤติกรรมการรับสื่อของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปมาก คนดูที่วิน้อยลง นอกจากนี้จะสร้างความร่วมมือจากสื่อ องค์กรวิชาชีพและเครือข่ายภาคประชาชน

“ต้องพัฒนาเนื้อหาที่ตอบโจทย์ความต้องการของคนแต่ละกลุ่ม รวมทั้งรุกเข้าหาสื่อออนไลน์มากขึ้น ปีนี้จะพัฒนาเนื้อหาให้แหลมคม หัวใจสำคัญของการประคองตัวเองท่ามกลางวิกฤต คือ ‘สร้างเพื่อน’ ร่วมมือกับสื่อและองค์กรวิชาชีพสื่อ เพื่อหาทางออกวิกฤตและพัฒนาคุณภาพพร้อมกัน 10 ปีที่ผ่านมาเราอาจจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเด็นต่างๆ ให้เป็นประเด็นเชิงลึก หรือประเด็นโดดเด่น แต่ต่อจากนี้ จะเพิ่มเรื่องการจัดทำเนื้อหาเฉพาะกลุ่ม การพัฒนาช่องทางให้หลากหลาย ดึงดูดกลุ่มคนรุ่นใหม่”

ทั้งนี้ ไทยพีบีเอส ได้วิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมที่คนไทยจะต้องเผชิญในปี 2561 เห็นว่าควรจะทำเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ เกี่ยวกับทิศทางใหญ่ของประเทศ แต่สังคมอาจตื่นตัวน้อยอยู่ คือการเตรียมพร้อมเข้าสู่การปฏิรูป เน้น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ปฏิรูปการเมือง ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปวิถีชีวิต และปฏิรูปมุมมองในฐานะพลเมืองโลก อย่างไรก็ตามจะยังคงมีเนื้อหาด้านเด็ก ครอบครัว และศิลปวัฒนธรรม

“เราจะเป็นสื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงจากการวิเคราะห์แล้วเห็นทิศทางของสังคมในยุคพลิกผัน ผู้คนอาจกำลังสับสนว่าจะก้าวไปทางไหน หรือปรับตัวอย่างไร ทั้งหมดพิสูจน์แล้วว่าคนต้องการความรู้และมุมมองที่เข้าใจง่าย ที่สำคัญคือการรู้เท่าทันกับสภาพการพลิกผันอย่างรวดเร็วด้วย เราจะขับเคลื่อนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ก้าวเดินพร้อมกับคนไทย ให้ก้าวผ่านสังคมในยุคดิจิทัลอย่างเท่าทันและเท่าเทียม โจทย์สำคัญคือ สื่อสาธารณะจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”

ผู้อำนวยการไทยพีบีเอสย้ำว่า ในฐานะที่เป็นสื่อสาธารณะ ไทยพีบีเอสจะทำหน้าที่แค่หน้าจอบนจออย่างเดียวไม่ได้ เนื่องจากขณะนี้คนดูโทรทัศน์น้อยลง จึงต้องผลิตเนื้อหาที่น่าสนใจได้ทั้งทางหน้าจอโทรทัศน์ สื่อออนไลน์และโทรศัพท์มือถือ

ถือ หรือโมบายคอนเทนต์ โดยที่เนื้อหา 2 รูปแบบนี้ไม่ใช้การผลิตซ้ำ แต่จะแยกกันผลิตเนื้อหาตามความเหมาะสมของช่องทาง การนำเสนอ คือ On Air และ Online

ส่วน On Ground เป็นจุดเด่นของไทยพีบีเอส ประเด็นต่างๆ ที่เริ่มต้นขึ้น ไม่ใช่เพียงต้องการแจ้งให้ประชาชนรับรู้เท่านั้น แต่เป้าหมายสำคัญ คือ การดึงความสนใจของประชาชนและร่วมกันสร้างความเปลี่ยนแปลง โดยทั้ง 3 ส่วนนี้ จะยังคงผนึกกำลังกันอย่างเหนียวแน่น

“ตอนนี้คนก็ไม่ได้ดูโทรทัศน์เยอะอยู่แล้ว เราจะต้องผลิตเนื้อหาของเราที่ออกได้ทั้งจอโทรทัศน์และจอที่เป็นสื่อใหม่ ในอนาคตเราจะต้องพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับมือถือมากขึ้น เรียกว่าโมบายคอนเทนต์ ประเด็นที่เราเปิดขึ้นมาไม่ได้แค่นำเสนอแบบแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรู้เท่านั้น แต่เรามีเป้าหมายที่จะทำให้ประเด็นนั้นมันมีผล เรียกว่า ปลุกความสนใจ ปลุกความมีส่วนร่วมของประชาชน ดึงพวกเขาให้ลุกขึ้นมาเป็น Active citizen สร้างความเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเปลี่ยนตัวเองหรือเปลี่ยนสังคม”

Super content คือเนื้อหาที่ไทยพีบีเอสจะผลิตด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย โดยพยายามศึกษาข้อมูลเพื่อสร้าง

ความเข้าใจ พร้อมตั้งเป้าหมายในการสร้างความเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เพียงแต่การผลิตเนื้อหาที่ดี แต่ต้องผลิตเนื้อหาที่สามารถนำไปต่อยอดและผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย

“เป้าหมายเราไม่เพียงแค่ว่าจะผลิตคอนเทนต์ที่ดี แต่ต้องนำไปใช้ต่อยอดเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย หรือเป็นแรงบันดาลใจให้ที่อื่นๆ เขาอยากลุกขึ้นมาเปลี่ยนเนื้อหาอย่างที่เราทำได้ ฉะนั้นประเด็นต่างๆ ถูกออกแบบอย่างตั้งใจจะสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลง” ผู้บริหารไทยพีบีเอส เน้นย้ำในตอนท้าย

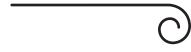
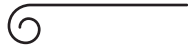
“เราจะเป็นสื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
จากการวิเคราะห์แล้วเห็นทิศทางของสังคมใน
ยุคพลิกผัน ผู้คนอาจกำลังสับสนว่าจะก้าวไปทางไหน
หรือปรับตัวอย่างไร ทั้งหมดพิสูจน์แล้วว่า
คนต้องการความรู้และมุมมองที่เข้าใจง่าย
ที่สำคัญคือการรู้เท่าทันกับ
สภาพการพลิกผันอย่างรวดเร็วด้วย

**เราจะขับเคลื่อนการเรียนรู้
เป็นการเรียนรู้ที่ก้าวเดินพร้อมกับคนไทย
ให้ก้าวผ่านสังคมในยุคดิจิทัลอย่างเท่ากัน
และเท่าเทียม ใจกลางสำคัญคือ
สื่อสาธารณะจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง”**

**รศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล
ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส**

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

หลักสี่ประการ

1) ความทั่วถึง (Universality)

สี่ประการต้องดำเนินการเพื่อประชาชนทั้งประเทศ ต้องพยายามเข้าถึงทุกคน หรือสี่ประการต้อง “ถูกใช้” โดยคนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อความเสมอภาค ความเป็นประชาธิปไตยที่พลเมืองทุกคนอยู่บนฐานข้อมูลข่าวสารเดียวกัน อย่างไม่แบ่งแยกสถานะทางสังคม หรือรายได้

2) ความหลากหลาย (Diversity)

สี่ประการต้องมีความหลากหลาย อย่างน้อยที่สุดในด้านประเภทของรายการ ผู้ชมผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหา รวมทั้งประเด็นถกเถียง ทั้งหมดรวมถึงกลุ่มผู้ผลิตอิสระที่หลากหลาย

หลาย ไม่ผูกขาดกับกลุ่มหนึ่ง แต่เปิดโอกาสอย่างกว้างขวางในการเข้าถึง เข้าร่วมงาน เข้าร่วมเรียนรู้ ร่วมพัฒนารายการ สื่อ สารณะต้องตอบสนองความสนใจของสาธารณะที่หลากหลาย โดยนำเสนอรายการหลากหลายประเภท ที่แต่ละรายการอาจตอบสนองกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่มีความคาดหวัง ความต้องการ และลักษณะการรับสื่อที่ต่างกัน

3) ความเป็นอิสระ (Independence)

องค์การสื่อสารสาธารณะ ต้องมีความเป็นอิสระ มีที่มาของรายได้ที่ประกันความเป็นอิสระจากรัฐ และทุนธุรกิจ และต้องสร้างหรือพัฒนาความยั่งยืนของความเป็นอิสระ ด้วยการได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะหรือประชาชน ผู้ผลิตสื่อสาธารณะต้องมีเสรีภาพ และความเป็นอิสระด้วยจริยธรรมวิชาชีพ และความรับผิดชอบต่อสังคม สื่อสาธารณะต้องเป็น กลางในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระ เป็นช่องทางเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น และข้อวิจารณ์ที่แตกต่างกัน และต้องสร้างกลไกการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารที่เสรี อันเป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนของสังคมประชาธิปไตย

4) การปกป้องสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชน (Human Rights Protection)

สื่อสาธารณะต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ล่วงละเมิดส่วนบุคคลและครอบครัว เว้นเสียแต่ความจำเป็นเพื่อปกป้อง

ผลประโยชน์ของมหาชนส่วนใหญ่ ต้องคำนึงถึงและถือปฏิบัติ
ในหลักการสิทธิมนุษยชนในทุกขั้นตอนการทำงาน และในการ
ผลิตรายการต่างๆ

5) ความแตกต่างเฉพาะตัว (Distinctiveness)

สื่อสาธารณะต้องมีความแตกต่างที่โดดเด่นด้วย
คุณลักษณะของรายการที่มีมาตรฐานและรสนิยม
เนื้อหารายการต้องแตกต่างจากสื่ออื่น จนทำให้ผู้ชมผู้
ฟังสามารถแยกแยะได้ในความแตกต่างของคุณภาพ
คุณค่า จุดยืน และลักษณะเฉพาะของสื่อสาธารณะ
โจทย์ของสื่อสาธารณะจึงมิใช่แค่การผลิตรายการที่สื่อ
อื่นไม่สนใจผลิต แต่ควรมีทั้งยุทธศาสตร์ และจุดมุ่ง
หมายเพื่อสังคม มีความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ
ที่สร้างความแตกต่าง ทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ
มีมาตรฐานตามหลักการแห่งวิชาชีพ มีรสนิยม มีความ
สุภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมเนียมปฏิบัติ
บรรทัดฐาน และค่านิยมของชุมชนสังคมนั้นๆ ผู้ผลิตสื่อ
สาธารณะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนารายการต้นแบบ

6) ความมีส่วนร่วม (Participation)

เป็นคุณลักษณะสำคัญของสื่อสาธารณะ ที่ยึดค่านิยมประชาธิปไตย ทั้งในกระบวนการ และเป้าหมายการทำงาน การมีส่วนร่วมในระดับผู้ปฏิบัติงาน คือ วัฒนธรรมการทำงานด้านรายการที่มีการปรึกษาหารือ ระดมความคิดร่วมกันพัฒนาและประเมินคุณภาพคุณค่า ที่คำนึงถึงความคุ้มค่าใช้จ่ายในการทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ส่วนการมีส่วนร่วมกับสังคม คือการเปิดโอกาสให้สังคม อันหมายถึงผู้รับสื่อที่เป็นปัจเจก และกลุ่มทางสังคมต่างๆ ได้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ ข้อเสนอแนะ ไปจนถึงการร้องเรียนเมื่อเห็นว่าองค์กรปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามพันธกิจและจริยธรรม รวมทั้งการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ผลิตรายการอิสระภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการผลิตและเผยแพร่รายการ

7) การพัฒนา (Development)

การผลิตรายการ การจัดหา และการเผยแพร่สื่อเพื่อบริการสาธารณะ ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาสังคมที่มี

คุณภาพ ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกันในความเป็นพหุสังคม เปิดพื้นที่ให้ผู้ด้อยสิทธิไร้เสียงของสังคม ส่งเสริมความเข้าใจและเกื้อกูลกันของสมาชิกในสังคม สื่อสาธารณะต้องพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการทำงานของบุคลากรในองค์กร และผู้ร่วมผลิตรายการอย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้รายการหรือผลผลิตขององค์กร ได้รับการยอมรับ และเชื่อถือจากสังคมทั้งในระดับประเทศ และนานาชาติ

8) ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ (Credibility)

สื่อสาธารณะต้องสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจจากสังคม ซึ่งเป็นผลจากการทำงานที่ยึดหลักจริยธรรมวิชาชีพ และความรับผิดชอบต่อสังคม การรายงานข่าว และการนำเสนอรายการอย่างคำนึงถึงความถูกต้องเที่ยงตรงตามข้อเท็จจริง ให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ไม่ฝักใฝ่ถือข้าง ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ เนื้อหารายการที่นำเสนอ ต้องมีทั้งความกว้างหรือรอบด้านและความลุ่มลึก ไม่รายงาน

หรือนำเสนอรายการอย่างสั้นๆ ง่ายๆ หรือรวบรัดเกินไป ต้องให้ผู้ชมผู้ฟังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอกับความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน รายการต้องสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคมระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่น โดยรักษาสมดุลให้เหมาะสม

นอกเหนือจากการสร้างความเชื่อถือและไว้วางใจได้จากการทำงานด้วยคุณภาพ มีทักษะ จรรยาบรรณ วิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว สื่อสาธารณะยังต้องมีการกำหนดกลไกหรือวิธีการให้ผู้ชมผู้ฟังมีโอกาสให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อการให้บริการ และการนำเสนอรายการต่างๆ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ที่สำคัญต้องมีการรวบรวมเสียงสะท้อนของผู้ชมผู้ฟังแล้วนำเสนอสู่สาธารณะ ทั้งนำมาพิจารณาปรับปรุงการทำงาน การผลิต การจัดหา และการเผยแพร่รายการ

9) ปราศจากผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

ผู้ทำงานสื่อสาธารณะต้องไม่ทำให้เกิดความเคลือบแคลงว่าปฏิบัติหน้าที่โดยแอบแฝงผลประโยชน์เฉพาะตน

ครอบครัวหรือพวกพ้อง ประโยชน์ดังกล่าวนี้มีได้หมายถึงเฉพาะรายได้หรือทรัพย์สินเงินทองเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการรายงานหรือการนำเสนอรายการที่สนับสนุนการได้เปรียบของกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มกดดัน กลุ่มการเมือง รวมไปถึงการรับของขวัญ ของแถม ส่วนลด บริการ การให้กู้ยืม อภินันทนาการ ที่เกินขอบเขตของไมตรีจิตจากบุคคล องค์กร รวมทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพราะการกระทำของบุคลากรทุกระดับไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจย่อมส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ความเชื่อถือและความไว้วางใจของสังคมต่อองค์กร

สื่อสาธารณะต้องสร้างวัฒนธรรมความเป็นองค์กรที่มีคุณธรรม และความซื่อสัตย์ (Integrity) มีกลไกการติดตามตรวจสอบ เพื่อมิให้รายการและบุคลากรองค์กร รวมทั้งผู้ผลิตอิสระเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและแอบแฝงในการนำเสนอสินค้าและบริการเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ และ/หรือทางการเมือง เช่น การนำเสนอ หรือส่งเสริมสินค้า และ/หรือ ผลิตภัณฑ์ การโฆษณาการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการปรากฏตัว

เพื่อเป็นพิธีกรในกิจกรรมส่งเสริมการขาย การให้ใช้
ชื่อสนับสนุนสินค้า ฯลฯ หรือการกระทำใดที่ส่งผลเสีย
หายต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร

เพื่อความโปร่งใสในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน องค์กร
ต้องให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการ
ผลิต การจัดหา และการเผยแพร่รายการ เช่น ผู้สื่อข่าว ผู้นำ
เสนอรายการ ผู้ผลิตรายการ ทั้งที่เป็นบุคลากรองค์กรและผู้
ทำงานอิสระ ต้องแจ้งข้อมูลผลประโยชน์ของส่วนตัว และของ
สมาชิกในครอบครัวที่อาจส่งผลต่อการทำหน้าที่ในองค์กรสื่อ
สาธารณะ หรือ ส.ส.ท.

สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS)

อาคารสำนักงานใหญ่ 145 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0-2790-2000 เว็บไซต์ www.thaipbs.or.th